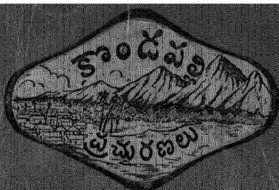
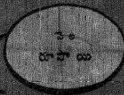

తనవో

భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు

తనలో

భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు

బుక్ [illegible]
[illegible]
పబ్లిషర్సు
కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు
శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో
రాజమండ్రి

గ్రంథ.

మొదటి ముద్రణం, సెప్టెంబరు 1949
రెండవ ముద్రణం, మార్చి 1952

శ్రీ కొండపల్లి ముద్రాశాల
రాజమండ్రి

విషయములు

విశ్వామిత్రరావు-తనలో

నిజమే! పని వేరు, మాటలు వేరు. పని అంటే మాటలు చెప్పడం కాదు కాని, మాటలు చెప్పడం పనేగా! అసలు 'మాట' అనేదే పని, అందులోనూ అనేకులు అనేక కాలం నిరంతరంగా చేసిన పనంతా కలిపితేగాని ఒక్క మాట అవదు. కాబట్టి మాటలు చెప్పడం మాటలు కాదు, సరిగదా, డబ్బిపనికూడానూ! ఏమైతేం, మాటలు నా వృత్తికర్మకి ఉపయోగించే దినుసు. మాట అనేదాల్లో ఒక విశేషం ఉంది. మాటయొక్క వస్తుతత్వం గమనిస్తే అందులో దొరికేవి వాయువూ ఆకాశమూనూ! ఈ రెండూ భూతాలే. భూతం అంటే, వెనకనించీ-ప్రాణికోటి పుట్టినప్పణ్ణించీ ఉండేసుకుంటూ వచ్చేస్తూన్న పదార్థం. అందువల్ల, న్యాయంబట్టి చూస్తే, భూతాలు మానవజాతికి-శుద్ధ న్యాయంబట్టి ప్రాణికోటికి - యావత్తుకీ వారసత్వంగల ఉమ్మడి ఆస్తి! అయితేం గడసర్లు భూమిని పంచేసుకున్నారు. జలాన్నికూడా పంచుకుంటున్నారు. వాయువుమీదకూడా యాజమాన్యాలు బయల్దేరేటట్టుంది. ఖగోళశాస్త్రశాలల వాళ్ళు-ఓ పాతికమంది ఉంటారు-ఆకాశానికికూడా వాటాలెట్టి చీటీలు వేసుకున్నారు. కాని, వాయ్వాకాశాలు మిళితమైన మాటలు ఉమ్మడివాదంనిమిత్తం కాకపోతే పుట్టించడవుగనక, వ్యక్తులు వాటిని పంచుకోడం అసంభవం. నేను నా మాట వ్యవసాయంలో

కోస్తాను, కుప్పేస్తాను, నూరుస్తాను, పేరుస్తాను. అల్లా ఊహూ తెగనరుక్కు పోవడమే కాని, ఆ మాటలు ఎవరెవరి కంటా, ఎంతెంతవరకూ అంటూ కూచోను, కూచోవలసిన అవసరం లేదు. మాటలమీద స్వంతహక్కు వీటిక బ్రహ్మరుద్రుడికీ లేదు. నేను మాటలతో నా కొంప కట్టుగునే టప్పుడు ఆ దినుసు కనపడ్డ ప్రతీచోట్నుంచీ, ప్రతీకొంపది అయినవాడికి కట్టలుకట్టి వేసేసుకు రావడమే కాని, అల్లా చెయ్యడం వల్ల ఎవడి కొంప కూల్తోందో, ఎవడి పాతు పిల్లగిలుతోందో, ఎవడి జీవం సన్నగిలుతుందో అంటూ చికాకుపడను. ఒక్క మానవజాతికి మాత్రమే భగవంతుడు కటాక్షించిన మాటలే వృత్తిగా పెట్టుకుని నేను మిక్కిలి తమాషాగా శ్రమపడి, రచనలూ, కల్పనలూ, అమరకాలూ, ఎకుమతిలూ, ప్రచురకాలంలో చేసుకుంటూ, అవి నాపేరు మీదుగా మానవజాతికి దాఖలు చేసుకుంటూ, అందులో ఉండే సృష్టిప్రజ్ఞ, ప్రకటనసామర్థ్యమూ నావేగాని అన్యుడివి కావని జనం తమ పనితొందరలో గమనించక పోతారేమో అనే భయంచొప్పున నేనే ఢంకామీదకొట్టి చెప్పుకుంటూ, మన కెందుకని చెప్పేసి చిక్కు సమయాల్లో ఊరుకుంటూ ఉంటూంటే, నా పనికి నన్ను అధమం ఊరేగించడం లేదు ఏమీ లేదు సరిగదా, నేనేదో అపహరణం చేసినట్టు కొందరు కొందరు నా యెడల ఎందుకు ఈర్ష్య కక్కుతున్నారో నాకు ఆశ్చర్యం వేస్తుంది! నా మాటలు నేను నా

స్వంతచేత్తో నా సిరాతో వరసాగ్గా రాసినవి నా హృద
యంలోని కావుట! నాహృదయం వీళ్ళు మాకారూ!
హృదయం అనేది మిథ్య అని నా నమ్మకం. పైగా, నామా
టలు ఎంగిలిమాటలుట! అసలు ఎదేగా నాదం బాగా ఎం
గిలి అయినతరవాతే గా 'మాట' అయి జనించడం! ఎంగిలి
లోంచి పుట్టింది. మళ్ళీ ఎంగిలి అవడం ఏమిటి? అదీ కాక,
మనిషి విలువనిబట్టి మాట విలువ ఉంటుందిట! వాళ్ళ
ముహం! మాటకి విలువ స్థిరమే అని నే నంటాను, దాంతో
వాళ్ళ ఆట కట్టూ! బతుకు తెరువూ, త్వరగా పని తెముల్చ
డం, తేలికపనిమీద ప్రేమా, మార్గం ఏదయితేం పని జర
పడం లేని ఘటాలతో పడడం కష్టం!

ఎందరికోసమని బెంగపెట్టుగోనూ! ఒకటైతే అనుకో
వచ్చు! అబ్బబ్బ! మనస్సు చిట్టంకట్టి పోతోంది ప్రతీవాడూ
నా పద సృష్టిగురించి అనుమానించడమే! తలకిమాసిన
ప్రతీవాడూ ఎవరూ లేనట్టు నా దగ్గిరికే వచ్చి తెగ వాపో
తూండడం! ఏమని తనకి లోపల ఏదో పెద్ద ప్రజ్ఞ ఉందిట,
అప్రత్యేక ప్రజ్ఞతో తను ఏదో మాటలపచ్చిపులుసు చేశాట్ట!
ఆ ప్రజ్ఞకి తగ్గ రాణింపు లేదుట! ఆ ప్రజ్ఞని గుర్తించడానికి
దేశానికి తెలివి లేదుట! పైగా ఆ ప్రజ్ఞని అడ్డమైనవాడూ
(ధ్వని నిస్సందేహంగా నన్నుగురించే!) అందినంతవరకు
అవుపోసనం పట్టి వాడేసుగోడంట! ఇదీ సొద! ఈసొదంతా
నిజమే అయితే జనం అంతా ఘొల్లు మనవలసిందే! కాని,

నేనొక్కణ్ణే ఇప్పష్టించీ ఏంజెయ్యనూ! నా గ్రంథసృష్టిలో విపరీతమైన నేర్పరితనం ఉన్నమాట రూఢి! నేనే చెబుతాను, భయమా! అది నేనే ఆర్జించుకున్నాను. కొన్నికొన్ని బైరాగి చిట్కాలూ, నేపాళమాత్రలూ, గోటిమీటులూ, అడ్డగీటులూ, ఉత్తరింపులూ, కత్తిరింపులూ ఏవేవో కల్పించి అలవాటు చేసుకుని వాటిని గురించిన కళోపాసనలో ఉన్నాను. అతిరహస్యమైన క్రమశిక్షవల్ల వాటిని నేను అభివృద్ధిలోకి కూడా తెచ్చుకున్నాను. ఈవృత్తిలో పైకి రావటానికి ఇంకా కొందరు పోటులాడేవాళ్ళు ఉన్నా, వాళ్ళకి నా ఉపాయాల రకంవి పుట్టవు, పట్టవు, గిట్టవు, తెలియవు, ఎక్కవు నప్పవు అని మధ్యవర్తులు అనేశారు ఇక, నా విషయంలో ఇటువంటి ఉపాయాలు వంటింటికుందేళ్ళలాగ మచ్చికపడి, కామధేనువుల్లాగ కురిసి, కల్పవృక్షాల్లాగ ఫలించి, తామర తంపరగా పాకి, తేగలపాతరలాగూని, ఏకోత్తరవృద్ధిగా విజృంభించి పోతాయి. అయిగా చెప్పుకుంటే బహాయి అంటారనిన్నీ, నన్ను ధిక్కరించేవాళ్ళు నామతంలో బయల్దేరుతారేమో అనే భయంవల్లనున్నూ నేను చెప్పను. పుణ్యమా పురుషార్థమా, ఎందుకొచ్చిందయ్యా నీకీ మాటలపరిశ్రమా అని ఎవరేనా అడగగలరు! అవును! నాకు కాలం కలిసిరాదు, సొమ్ము దఖలుపడదు, ప్రతిష్ఠ దక్కదు, పలుకుబడి హెచ్చదు, జనవశ్యత్వం చేకూరదు-కాని ఎటొచ్చీ మాత్రం గుళ్యాభరణానికీ తాత్కాలికంగా పేరుకి కొంచెం ప్రచార లాభంమాత్రం ఉంటుంది. ఆ పేరు కాస్తా నా పేరే

అయితే తీరిపోతు- దని నాయత్నం, ఈ స్వల్పలాభం నిమి త్తం నేను వీలైనంత తక్కువ పరిశ్రమ మాత్రమే పడాలి అని చెప్పినవాడు మనిషా, కడంవాడా! స్వల్పమైనా సరే లాభం అనేది స్వలాభం అయేటట్లు మానుకోకుండా ఎవడేనా ఏమన్నా చేస్తున్నాడా? నేనుమాత్రం ఎందుకు చెయ్యాలీ అంటా! మాటకారి వృత్తిలో నేను నేర్చిన ఆ హా విద్యలు నేను ఎందుకు వదులుకోవాలీ అంటా! ఇంతమంది వాజమ్మలు ఉ టూం టే నేనా వెనకయ్యలాంటి జనానికి కన బడ్డాను మెత్త మెత్తగా! నా శబ్దమాత్రంగా నాపుంత నేను తొక్కకుండా మానుకోవలిసి ఉంటుందీ అని నాతో చెప్ప డానికి తాఖతు ఉన్న వ్యక్తి ఎవడు? లేక ఎవతె? లేక ఏది? — దేవుడా? అదృశ్యుడు గనక ఎక్స్‌పార్టీ! జనమా? నన్ను మినహాయించి అసలైన జను డేడీ! రాజులా? వాళ్ళ కిదేనా కావలసిన గోష! గంధ్రులా? దిగ్గజాలయితేం నాలాంటి పుత్రులంటే వాళ్ళకి సింహాస్వప్నంగా! పెద్దలా? అస్ఖలిత మూర్ఖులైపోయి సిద్ధంగా ఉన్నారే! అధికారమా? ఓవ్యక్తి కోసం ఏడుస్తూ కూచోగలదా! సంఘమా? వెర్రితలలు వేసిన వేపచెట్టాయిరి! మతమా? పరిశోధనచేస్తే మనిషిలో మతంగా! సిగ్గా? అది మానవలక్షణం అని నేను అనుకోనే! పాపమా? అది సర్వచనం అయి యేడిసిందా, చిన్న సర్వచ నం ఎదేనా నా ఒప్పుడల తేందే చెల్లుతుందా!!! అందులో అంతో యింతో అహంకారం గలవాళ్ళుకూడా పచ్చగడ్డి రుచి

కరమే అని నాకు చెప్పేటప్పుడు ఎడుగడ్డియొక్క రుచిభేదం నేను కనిపెట్టడమూ నాద్రోహం! నే కనపరిచే పదసృష్టిచాతుర్యాన్ని నేరం అనడానికి ఎవడికేగా సరే ఉన్నం తినే నోరెట్లా వస్తుందో నాకు బోధపడదు. అన్నీ అల్లా ఉంచండి. ఇవేం మామూలు రోజులా? స్వాతంత్ర్యం వాల్లాడిపోతూండే రోజులుగదా! నా స్వాతంత్ర్యం నాది! నేను నెగ్గితీరతాను, ఎల్లా నెగ్గతేం!

వారం పదిరోజులైంది. కలంధాటి వెంకయ్య నాదగ్గిరకొచ్చి శోకిగోల! తను అపూర్వకవిట, తను స్వతంత్రకవిట, తన రచన పూర్వించింది అచ్చులో ఉందిట, తన బుర్రకాయయొక్క ఒతుణాలుమాత్రమే ఆ రచనలోంచి తొంగిచూస్తూ ఉంటాయిట, ఆ రచనలో మాటలన్నీ తన స్వంత తాతయ్యగారి మాటట! తన కష్టార్జితం, స్వార్జితం, నేను తనతో చెప్పకుండా, తంది అని కూడా అనకుండా దోచుగుని (అనేమాట నా చెవిని పడగానే వెంకయ్య ఎడం దవడ మీద నగిషీలని కనపరిచేశాను)—తస్కరించి, కొల్లగొట్టి, మార్చి, పిరాయించి, పచ్చడిచేసి, ధ్వంసంచేసి, పరిశ్రమ నాదే అని జనం దగాపడిపోయి నమ్మగలందులకు నేను పన్లు చేశానంట! ఉస్సూరు మనడం మొదలెట్టాడు. నాకు ఒళ్లు భగ్గుమని పోయింది. నేను అసలు దేవాంతక నరాంతకుణ్ణి! వెనక నేను రెండు రోజుల్లో ఒకనాటకం చేసి మర్నాటికి అచ్చువేసేసరికి ఓర్వలేక ఓ బడుద్ధాయి నన్ను విమర్శిస్తూ, అందులో పాత్రలైన దేవుళ్ళని, మనుష్యుల్నికూడా నేను

కూనీ చేశానని తెగరాసి నన్ను తిడుతూన్నట్టు సంతోషించు గుంటూ నా దేవాంతకత్వ నరాంతకత్వాలు ఖాయం పరిచి పరిష్కరించిపెట్టాడు. నేను విమర్శాతీతుణ్ణి! నాపరోక్షంలో జనం నన్ను ఏమని చెప్పుకుంటారో కదా అనే చింత నాకు ఆదినించీ లేదు. ఎవడేనా నన్ను తిట్టినా కొల్లు గాలికనుక నున్నా, తిట్లన్నీ గాలికి పోయేవి గనక అనుకున్నా, గాలిగాళ్ళు ఋషులు రాజాలక పోవడంచేతనన్నా అవన్నీ నేను మరిచి పోగల్ను, ఉపేక్షిస్తే తుడిచేసుగుని, వాళ్ళే దువ్వేసి పడగొట్ట గల్ను. కాని, పాలోమని నా మీదపడి తోడుతూ రాగాలు పెడుతూంటే నేను కదురుగా ఉండలేను. అప్పుడు నేను వెన కయ్యాని చూసి, జోరుతగ్గి, జాలి అభినయించి, కళ్ళకి కర్పూరం రాసుగుని, వాడి కడుపుబ్బుకి నిర్ఘాంతపడి వాణ్ణి ఈ రీతిగా మందలించాను:

"ఓరీ! అనద్యాంతన భూతకవీ! వెనకయ్యా! సిసిగ్గా య్యా! నీ వెనకాలకూడా కవులు ఉండేవాళ్ళోయ్! నువ్వే ఈశరీరంలో వెనక ఉండి ఉండవు గనక, అపూర్వుడవే! స్వంతానికి ఎన్నో తంత్రాలు పన్ని పగరచన చేశావు గనక స్వ—తంత్రుడవే! నీకు అనర్హమైన గౌరవం, సుప్రసిద్ధకవు లతో నామసమన్వయం సంక్రమిస్తూ యని విచారించి నీ వెన కటి ఛాంకలు కదపకుండా ఇప్పుడు ఆగుతాను. లేకపోతే నువ్వు ఆగుతావా! నిన్ను కవి అనడానికి మరో రకియ్య తరు ణం! ఏమన్నవ్వే ఇల్లా అనుభోగలిగితే, నేను అయిదాంగు

టికి కన్నుగీటేసరికి నన్ను ఇల్లా ఎత్తేస్తారే ఆకాశందాకా! నేనుమాత్రం తక్కువ తిన్నానా? నీకు ఉందని నువ్వు భ్రమించే బోడి బొప్పాయికవితాప్రజ్ఞే కాకుండా నీదగ్గరకలికంలోకి కూడా దొరకని సంగ్రహ పునర్వ్యవస్థీకరణం ఉండే నాదగ్గర! దాన్ని చూసి నువ్వు ఇంత ఏడుపెందుకురా, నీ ఏడుపు టాకీతియ్యా! మాటలు ఏరుకతిని జీవించే మా సత్తులలో కొందరు తప్పపుట్టడంవల్ల నాకు తలవంపులు అయిపోతున్నాయి. వాళ్ళు నాకుమల్లేనే మొదట్లో మాటల అమరకంలో నేర్పు చూపించినా బెదిరి నేసరికి కాళ్ళమీద పడడం క్షమాపణ కోరుకోడం, అజ్ఞానం దాఖలుచేసుకోడంలాంటి అడాలిపన్లు చేస్తున్నారు. వాళ్లు భయస్థులు. ధనాపహరణానికే దిక్కు లేకపోతే, ప్రాణాపహరణానికే అదుపాజ్ఞ లేకపోతే, వస్త్రాపహరణానికే టికానా లేకపోతే, ఇక పదాపహారణానికా దిక్కూస్తా! ఇంతమాత్రానికి భూమిని కంపించమన్నావా, లోకమక్కని లోకఘూడించమన్నావా! ఛీ! పో! నేను తెగేసి చెబుతున్నాను. జాగర్తగా విను. విని నీదిక్కున్నచోట చెప్పుకో! నాకు నువ్వుపుట్టించా వనుకుంటూన్న మాటలభయంగాని, నిన్ను పుట్టించిన బ్రహ్మభయంగాని లేను. ఎవడు చూడొచ్చాడు పోదూ అని కాదు నేను ఈనేర్పుతో నాకొత్త మాటలు పోగుచేసింది! ఎవడు చూసినింకెయ్యగలడో చూస్తాను రమ్మను అనే ధైర్యంతో! నీసప్తకల్ల రచనని నేను తెలిసే వాడుకున్నానోయ్, అచ్చుపడ్డంతోటే చచ్చిపోయిన కవిత్యా! ఇంకోరి రచన మందే అని చెప్పు

గుని సత్కరించడం అంత నిశ్చింతపనీ, తేలికపనీ, గొప్పపనీ, ఖర్చులేనిపనీ ఏదీ లేదోయ్! అప్రయోజకుడా! నిన్నింతో మెచ్చి నిన్ను మెక్కలి "సత్కా" రించడంకోసం నేను దాన్ని ఎత్తుకుంటే, అక్షరజ్ఞానం తడబడే ఘటాలు ఆ పనిని "సత్కా" రించడం అంటున్నారు! వాళ్ళ మాటలు మరి కాసిని వింటే నువ్వు ఏడవడానికికూడా పనికిరావు ఒరేయ్! ఆగు అన్నట్టు నాయిష్టం! నారాజ్యం! నువ్వేవడవ్ నాకు ద్రోహం కట్టడానికి! నువ్వు ఏడిచినంతమాత్రాన్ని నాది నేరం అవుతుందా! నా పని నేరంఅని మనసులో నూటికి తొంభైమంది నువ్వు చెప్పినా గ్రహించగోలేరుగా! ఇక తక్కిన పదిమందిలోనూ తెలిసేవాళ్లెంటే వాళ్ళకి నన్ను శిక్షించే మార్గం లేదుగా! అదీ, అధికారమూ కూడా ఉన్నవాళ్ళకి నాతో మోత వినపడ్డంత ఖంగున గుండెదురుగుగు వినిపించక పోవచ్చుగా! కవికి సొమ్ము అందదు, అంకదు, అబ్బదు, ఆగదు గనక వాడి ఐశ్వర్యం అంతా వాడిరచన. అది మాట వ్యాపారం. మాటలు ఎదురుగుండా పెట్టినప్పుడు అవి నోటి మాటలో, గుండెమాటలో, ఎవడినోరో తేల్చడం దుర్ఘటం అందుకని అన్యపద రచన లగాయించి నాదే అనడం అంత బ్రహ్మవిద్య అదేగాని రెండోది లేదసి నువ్వు బొత్తిగా గ్రహించినట్టు కనపడవే! ఓరీ చవటా! ఇప్పుడేనా నీకు మతి గాని, ఇంగిత జ్ఞానంగాని, నేర్పుగాని, బతుకు తెరువుగాని ఉంటే నీ రచన నేను చెపాయించేసి, నా పరం చేసుకున్నా నని నువ్వు మొత్తుకుంటె నా నవ్య రచన గడుసుదనంగా

మళ్ళీ నువ్వు నోట్లో వేసుకుని, దాన్ని నవ్యతరం చేసి, అది నీదే అని చెప్పగో! నే వద్దన్నానా! కావలిస్తే నీళ్ళు వట్రా, ధారపోసేస్తాను! ప్రచురణవల్ల ఏకలాభం ఏమిటీ అంటే, పేరుఅచ్చుగో! ఎక్కడం, ఆ పేరుకి కీర్తి ప్రచారం, తద్వారా ముంగుముందు, అనగా పీఠైనంతవరకు వ్యక్తి మరణించేలోపల అస్తైన పెద్దగాథ ఉండవచ్చునన్న ఆశ– అంతమాత్రానికి అంతస్వల్పానికి నేను నా గొప్పబుర్ర వ్యయంచేస్తానా? అది కాస్తా ఆర్జించుకోడానికి నేను చెమట ఓడుస్తానా? మరి ఏంచేస్తానూ? లీలగా యత్నించి జోరుగా నెగ్గేస్తాను, అన్నీ మార్గాలే! ఇదిగో శాంపిల్ డో! బాగుపడు!–

సరికొత్త అన్యభాషాగ్రంథం ఇంకా నావాళ్ళు ఎవరూ కొని ఉండరు గనకనన్నూ, ముక్కలిపాత అన్యభాషాగ్రంథం చాలావుంది పారేసుకుని ఉంటారు గనకనన్నూ అటువంటిది నాభాషలోకి ముక్కకిముక్క దింపేసి ఆరచన నా స్వంత, అనేస్తాను. దాంతో జనం, ఆ రచనలో ఉండే గొప్పతనానికంతకీ మూలకారణం నాబుర్రలో ఉండే గుంజే అనుకొన్నీ, అదే తమతం తిట్టూ ఒకా అనిన్ని భ్రమించి నానామస్మరణం చేసుగుంటారు. అల్లాగే పాతరచనలు తెచ్చి వాటిల్లో నామవాచకాలూ, పాత్రల పేర్లూ, స్థలాలపేర్లూ, సంస్థల పేర్లూ మార్చేసి తాజాగా రచన తయారుచేసి అది నాపేరట ప్రచురిస్తాను కొందరు అసమర్థులు

ఇల్లాంటిసాహచర్యాలు చెయ్యగలో కొన్నికొన్ని దూడలువి
య్యడ వల్ల పట్టుబడి పోతాయి కాని, నేను ఆరితేరినవాణ్ణి
గనక నాకు శిక్షలేదు లేకపోతే, పాతించన పట్టుగుని దాని
రూపం మార్చేసి కొత్తస్వరూపం నా స్వంతం అంటాను.
పద్యాన్ని గద్యంకి దముక్కులుకొడతాను, గద్యాన్ని కూడ
కొట్టి పద్యం చేస్తాను పురాణ ప్రబంధశతకాలలోంచి ఏమి
ఎప్పుడు ఎంతవరకు ఏరకం ఏరూపంలో కావలిస్తే అట్లా
పుచ్చుగుని అది నాదే అని, నన్నొచ్చి అడిగేటంత నిచపుపని
పండితులు చెయ్యరుగనక పామరుల్ని హడలగొడతాను.
నాటకాలూ వాట్లవంటివి అన్ని సంభాషణమాటలేగనక అవి
వీథులోనూ, బజార్లనూ పడిదొర్లే జాతిగనక మెడమీద
తెలఉండి, నాడి సరగ్గాఉన్న ప్రతివాడూ అవి పోగుచెయ్య
డానికి అర్హులేగనక, వాళ్ళల్లో నేను మొదటివాణ్ణటాను.
నవలని పట్టుకుని కథచేసి, కథని పట్టుగుని నవలగా విస్త
రించి స్వంతం చేసుకోడానికి నేను వ్యవహరిస్తాను గనక
నాకు ఢక్కా లేదు. కథలన్నీ ముసలమ్మలచేత ఉత్పత్తి
చెయ్యబడేవిగనక నేనూ మా ముసలమ్మచేత వడికించాను,
అదిగాదే అనచ్చు. కాని ఆగమ, లోప, ఆదేశ, సంగ్రహణ
విస్తరణాలు పరివర్తనకి మూలసాధనాలుగనక, యాథార్థ్యం
దాచడానికి వాటిని ఉచితంగా, అతి కాకుండా వాడలి,
ఒక్కొక్కప్పుడు నేనుమరీతొందరలో మరీ జోరుగా రచించే
టప్పుడు, ఎవడిదో నీబోటి పాతచచ్చినాడి చవటపద్యం
ఎక్కించేసుకోవలసిన అవసరం నాకొస్తుంది. అంతతొందర

గానూ కూడా కాస్త పేలుగాసుగుని మార్పు చెయ్యగ
ల్నమో గూస్తాను కందం పట్టుగుని గీతవాలకం వచ్చేలాగు
చెక్కేస్తాను. చంపకమాల ఉంటే గంపేమాల చేస్తాను.
శార్దూలానికి ముసిపూసి భల్లూకంగా మారుస్తాను. పాతప
ద్యాల్లో ఉండే సమాసాలకి పట్టుకాళ్లు పట్టించి, రబ్బరుబన్ని
యున్నిగనక తిరగా బోర్లా తిప్పినట్టు తిరగేసి ఆకొత్తన రూపం
ఎందేంటాను. అంతమాత్రం క్రైమ్ లేనప్పుడు, పాతరచన
వెతికి, అది గామనన్నుకి మిక్కిలి ఆనందం కలిగించి నేను
మట్టుకి ఇది ఎందుకు రచించలేనూ, నేను రచించుదాం అని
అనుకుంటూంటేనే నాకంటె ముందు వీడెవడో రచించి
ఇట్లో దాచుకోక అచ్చుకూడా కొట్టాడే అనికూడా నాకు
తోస్తే, ఆ రచనని అక్కలా లాగేసి నాదే అని ప్రచారం
నిమిత్తం పంపుతాను. నిజయువల్ల పత్రికలు బహుళం అయిం
తరవాత రచనాప్రవాహానికి ఇరకాటం తగ్గింది. పత్రికాధి
పతుల్ని, వాళ్ళకుండే తొందరలో, దగా చెయ్యడం నిమిషం.
ఎంచేతంటే తగాదా వచ్చేవరకూ పత్రికాధిపతికి నేను నాదే
అని పంపిన రచన నాదవునో కాదో, తెలియడానికి బోలె
డుండాలి గనక, తెలియకు పాతరచయిత బతికుండి పేచీ గనక
పెడితే ఋజూపనాలు కోయకోడానికి పత్రికాధిపతులకి
నేను మహారాజులం కలగచేస్తూంటాను గనక నేను వాళ్ళ
పైవాణ్ణి! అదీకాక శివాకారాల్లాగ ఉన్న పాతరచనలు
కొన్నిటిని పాతరలోంచి పెల్లగించి అవి నాపేరట అచ్చు
కొట్టేసరికి, బహుశా నా నామధేయ సాంగత్యంవల్ల

వాటికి ప్రాణప్రతిష్ఠ అయి, వాటిని ధనం జల్లుకోడం మొద
లెడితే వచ్చే పుణ్యంలో పోనీ ఆ చచ్చినాడికికూడా ఓ అణా
వాటా ఇయ్యొచ్చును. ఇంకా, ఎరుకున్న పాతరచనయొక్క
పేరుగాని, రచయితయొక్క ఇంటిపేరు అసలు పేర్లు గాని
దొరక పుచ్చుకుని వాటిలో భాగాలు తుంచడంగాని, దించ
డంగాని, కుదించడంగాని, పెంచడంగాని నాకు అనుకూ
లించి నారచన శంఖతీర్థం అయ్యేలాగు కనిపిస్తే అల్లా చేసేసి
కావలిసుంటే నేను తరవాత మాట్లాడతాను ఒకప్పుడు నా
పేరునే పరివర్తనం చెయ్యడంవల్ల అది భరతఖండంలో ఇతర
భాషల్లో గొప్పవాళ్ళ పేర్లల్లో దీపంలాగేగా పలుకుతుంది
అంటే, అల్లా చేసేసి నా రచనకి విలవ లేవగొట్టేస్తాను. ఎవ
డేనాగనక నన్ను తన స్నేహితుడుగా ఎంచితే, వాడు అప్పట్లో
ఏం రచన చెయ్యదల్చుకున్నాడో వాణ్ణి అడిగి తెలుసుకుని,
వాడిరచన పూర్తి అయి ఇంకా ప్రచారం కాకు డానే నేనే
అనేక గతులలో వేసి వేడి సరుకు పాకంపట్టి ముందుగానే
ప్రచురిస్తాను. వాడుగింజుకున్నా నన్ను చేసేది ఏమీలేదు.
ఎవడేనా తనవ్రాతప్రతి నన్ను చూడమనిగాని, నేనుచూస్తాను
నాకు ఓమాటుఇయ్యి అని నేను అడిగినప్పుడుగాని, ఇచ్చాడా,
చచ్చాడే! ఇహ వాడిరాత అంతే అనుకో! నేను అసలుకి
ఫోటో తీసేసుకుని, అసలు వెనక్కి పంపించేస్తాం, "ఇది
బాగులేదు, నిజం చెప్పాలంటే చాలా ఏడిసినట్టుంది, దీన్ని
ప్రైవేటులో దహనం చెయ్యి! నీకు వంట్లో సరిగా లేకపోతే
పోనీ సహగమనం వద్దులే! ప్రపంచానికి అల్లా చెయ్యకపోతే
నష్టం" అని వాడికి సలహా ఇస్తాను. మరీ వీల్లేకవస్తే వ్రాత

ప్రతి నేనే ఉంచేసుకుంటాను. ఉంచేసుకుని, నా వ్రాతప్రతి ఒకటి ఉండాలనిన్నీ. నాకు ఎవడైతే అసలు ఇచ్చాడో వాడికే నేను లోగడ నాది ఇచ్చిన ప్రట్టు జ్ఞాపకం అనిన్నీ, అది నాకు వాడు తర్వాత పంపకపోతే వాడి మీద నేను చర్యజరుపు తాననిన్నీ కబురుపంపిస్తాను. దాంతోటి వాడు ఆస్తి నాస్తి అవడమే కాకుండా ఋణసంబంధం కూడా ఏర్పడి నోరుమూసు కుని కాళ్ళబేరానికొస్తే అపరాధం పుచ్చుకుని వదిలి పెడ తాను. తూర్పురాతల్ని పడమరకి నోకేసి విరుద్ధంగా తయా రుచేసి నా వనేస్తాను, ఉత్తరాది రచనల్ని దాక్షిణ్యాత్యులో లాగేసి నా సొమ్ము చేస్తాను నేను అసాధ్యుణ్ణోయ్, వెన కయ్యా! నువ్వు కాదాయిరంటే ఇంకా ఘాటుగా కూచుని రకరకాలుగా ఏడవాలిగాని ఏం జెయ్యగలవ్? నీ వశం టోయ్, నా ధరిమేనా రావడం, నా క్రియని శంకించడం, నన్ను కాదనడం నా కృతి అన్యుడిదనడం, అందులో ద్రోహం ఉందనడం! ఋజువు ..ని బొంద! ..ని తరవా! పైగా, నీ నత్తగుల్లబుర్రకే ఏదో అఖండభావం తోచిందని ఎగురుతున్నావే, నా అంతవాడికి, నీకే తోచగలిగిన దిక్కు మాలిన కక్కుర్తి అవకతవక బుద్ధిహీనపు ముక్కలు సరిగ్గా ఎందుకు తోచిఉండి ఉండకూడదూ అంటా! ఇల్లాంటి వెర్రిమాట ఇప్పుడంటే పైకి అన్నావ్ గాని, ఇకా నెప్పుడూ అని చివాట్లు తినకు. ఈ మాటతో నీమీద నాకుండే గౌర వం అంతా పోయింది.

అయితేం, నీకు సలహా చెప్పేవాళ్ళు లేక పాడయినావు. నాకు తప్పుతుందా, మరి, ఇల్లాంటి నౌకరి! చెబుతా, విను!

ఓసీ ఎంగిలిపెడ్తాన్నా! తెలుగు రాజభాష కాదు! మహాధికార్లకి ఇది తెలియదు, రాదు వచ్చినా రాదంటారు. రాదంటే గాని నువ్వూ గౌరవించవు నువ్వు గతి చివరరవాత నీ కిది జ్ఞాపకం ఉంటే (- నాకు జ్ఞాపకంలేదు పొమ్మనేస్తాను!), దేవుడితో (—దేవుడుంటూ ఉంటే!) చెప్పుగుంది గాని లే అమ్మా! ఊరుకో! నీకింత అభిమానంగనక, నాయనోయ్ చూడు! రచన ప్రచురించడం మానెయ్! నా మొదట ఒట్టెట్టుగో, చూస్తానూ! మానేసి మరోపని చూసుగో! ఒక వేళ ఉండబట్టలేక, అభ్యాసం అయిపోయి, మాటవాకం ఏదో చేసేశావా, అది పదిలంగా బుట్టలో పెట్టి అట్టేపెట్టుగుని, నిర్జనప్రదేశంలోకి వెళ్ళి, భూమ్మీద నువ్వు నుంచోదల్చుకుంటే భూమినితప్ప కడమభూతాల్ని ఆక్రమించి సాగనంపి, నీరచన పైకితీసి నువ్వేగబగబా కంటితోచూసుగుని, నీ అపూర్వత్వానికి నువ్వేమానసికంగా యోగ్యతాపత్రం ఇచ్చుకో! ఇంత నన్ను విసిగెత్తించావ్ గనక మరి దయచెయ్! శీఘ్రంగా! నేను నీకు నిజంగాకూడా ఏదో ద్రోహం చేశాను గావునని జనం అనుకోగల్రు! వదు!''

అని వెనకయ్యాని పరామర్శించి, కర్ర తెచ్చి వాడివీపుయొక్క సిలువు అడ్డం ఐమూలకొలతలు సినటుగ కొలిచి, అతని తిక్కవదిలిందని అనిపించి, నోరు మూసుగునేటట్టు చేసి, అతణ్ణి వడి వడిగా పొలిమేరదాకా దాటించేసి వచ్చి సచేలస్నానం చేసుగున్నాను! ఎల్లా వచ్చిందో! .

చారుదత్తరావు ధోరణి

నన్ను చిన్నప్పుడు కొంతకాలం దేవుడు అని పిలిచేవారని చెబుతారు. కాని, అంత చిన్నపేరు నాకు బొత్తిగా పొట్టి అయిపోవడం గ్రహించి త్వరలోనే మానాశారట, ఆ పేరుతో నన్ను వ్యవహరించడం! నాతల్లిదండ్రులు మొదటే గతించడంవల్ల వాళ్ళని నేను ఎరగనే ఎరగను, పీడే వొదిలిపోయింది. నా పిత్రార్జితం ఓ ముసలమ్మా, కొంత ఆస్తీనూ, ఆవిడే వండి పెట్టేది, నట్టింటదీపం పెట్టేది నన్ను ఓ ఆయన పెంచుగోవాలని చూసి, దత్తరావు అంటూ పిలవడంకూడా మొదలెట్టాడు అప్పుడే మహా! వారంతిరక్కుండా ఆయన పెళ్ళామూ, ఆవిడ మొగుడూ కూడా అఖరైపోయారు, మరో ఆయనా అందుకే ప్రయత్నించాడు. ఆయన పెళ్ళాం పనీ అంతే అయింది. అక్కడితో నన్ను పెంచుగోడం గురించి తెలిసినంత మట్టుకి ఎవ్వడూ తలపెట్టడంకూడా మానుకున్నాడు. నేను ఇంట్లో ఉన్న సమయంలో ముసలమ్మ తను నాకు చేసే సాయం ఏదో చేస్తూ నాకేసి చూస్తూ ఊరుకోక నేను అడగనప్పుడుకూడా అడ్డమైన సలహాలూ ఇవ్వడమే. అందుకని ఆవిడమీద నాకు ద్వేషం కూడా బయల్దేరింది. నా స్వాతంత్ర్యం నా రాజ్యం, నా ప్రజలు, నాగోడు—ఇవన్నీ ఈ ముసలమ్మకి ఎందుకన్నాను అయినా, 'అయినప్పుడూ కానప్పుడూ నన్ను కాల్చుగుతిని

నన్ను రెచ్చగొట్టేది. నేను అనేక రంగుల నాజూకుతిట్లు ఆవిణ్ణి తిట్టేస్తూంటానంటే, చావనా మరి! పెళ్ళిచేసుగో, పెళ్ళిచేసుగో అంటూ ఆవిడ ఏకరోద! "అంతయిచ్ఛైతే నువ్వుచేసుగో డర్టీగూస్" అని అరిచి ఆవిడ నోరు మూసేస్తూంటాను. నావల్ల వంశానికీ, తనికీ అప్రతిష్ఠ వస్తోందని ఒకనాడు ముసలమ్మ సణుగుడు సాగించింది. అప్పట్లో నేను చారూ అన్నం తింటున్నాను ఆవిడ రిమార్కువల్ల నాకు మిక్కిలి ఆనందం వేసి, ఆ మూలవిరాట్టుని అభిషేకించడం విధిలా కనపడి ఎంతో సదుద్దేశంతో ఆవిడ రేపునెత్తిమీద కంచెడు వేడిచారూ పదిలంగా చిందకుండా పోర్లించాను. తక్షణం ఆవిడ స్పృహాలోకివచ్చి బాష్పాలు తుడుచుగుంటూ లేచివెళ్ళింది. కాని, ఈవృత్తాంతం విని ఒక ఊరకవి నా మీద తక్షణం 'పన్నడం' సంకల్పించి, నన్ను చారుదత్త రావు అంటూ వ్యవహరించి ఒక పద్యాలయం తయారు చేశాడు. ఎంత చెడ్డా, ఆ మాటకట్టాలు పద్యాలు గదాఅని వాటిని స్తోత్రాలకిందే జమకట్టేసుగున్నాను కొంతకాలం అందరూ నన్ను అల్లానే పిల్చేవాళ్ళు. అదేమయితేం, ఉన్న మాట అట్టేదాచకూడదు— నేను చిన్నపిడుగుని, అఖండుణ్ణి! నా మేధ పండితులకి లొంగే రకం కాదు నా ప్రజ్ఞ అపూర్వప్రజ్ఞ, మూర్ఖులు నన్ను పండితపుత్రుడన్నారని తెలిసింది. వాళ్ళమీద కసికొద్దీ నేను మానాన్నని పండితజనకుడంటున్నాను. నన్ను మామూలు మనుష్యుల స్కూలుకి

ప పించడం మా మురళమ్మకి బుద్ధిలే దనడానికి ఋజువుల్లో ఒకటి. స్కూళ్ళల్లో పాఠ్యకర్యాక్రి పంతుళ్ళు చెయ్యడానికి ప్రయత్నించే పనికిమాలిన బోధవల్ల నా అసాధారణపుబుద్ధి చాలావరకు మందగించిపోయింది గాని, అటువంటి బోధనే గనక-ఆ శాస్త్రగజ-నాబుద్ధిని అంటుగోకుండా ఉండిఉంటే, ఈపాటికే నాబుద్ధి దినుసు ప్రపంచం అంతటా పాముకు పోయి ప్రపంచాన్ని గిలాబా చేసేసిఉండేది కాని, ఎంత పాడవుతేనే గనక. పాడుకాగా నిలవగలిగిన ఆ కొంటిసహజ ప్రజ్ఞతోనే నేను పరీక్షల్లో పిల్లి మంత్రాలు విశేషం లేకుండా నెగ్గి అనుమాన రహితంగా చదువు గురించిన వురుము గడిచాను అనగా, రెండు కాళ్ళ వాళ్ళలాగ నేలమీద నడవవలిసిన అవసరం నాకు ఆ దెబ్బతో తగ్గింది అఖాతంలోంచి లిప్తలో అమాంతంగా లేచి పైకెగిరి విద్యాలయ పూర్తి కూడా చెయ్యడానికి బయల్దేరాను. ఇంత ఆకస్మాత్తుగా నా ప్రజ్ఞకిలగ్గ వైభవం ఎల్లాపట్టిందా అని టాకబు చెయ్యగా, నా కుడిభుజ మీద శంఖం, ఎడ భుజ మీద చక్రం ఉన్నట్టు ఒక చర్మజ్ఞుడు నిర్ణయించ గలిగాడు. అప్పుట్టుకనించీ అక్కడే ఉన్నాయని, దరిమిలాని అవి స్ఫుటం అయినాయనీ, తక్కిన వాళ్ళకళ్ళకి అవి ఆనవని, అయినా చెప్పుడుమాటలు విని నిరుత్సాహ పడకూడదని ఆతని తీర్మానం నా జాతకప్రభావం యొక్క వనంపొక్కగానే, నన్ను చాలామంది 'శంఖచక్రరావు' అని పిలవడం అలవాటు చేసుకున్నారు. అదిలగాయతు,

పోతే పోయింది, ఏ శాశ్వతం, సామస్థ్యకన్యమేనా సాధిం చు దాం వీలైనంతవరకూ — అనే ఉత్సాహంలో పడిపోయా నని చెప్పడానికి నాకు ఎంతమాత్రమూ సిగ్గులేదు ఇక నేను ఈ భూమిమీద ఉండగల ఏ ఉత్తమోత్తమపదవీశిఖరాని కేనా సరే ఎగరడానికీ, ఎగిరి అక్కడ వైభవంగా నిశ్చిం తగా క్రియాశూన్యంగా అవ్యాహతంగా నిరంతరంగా కూర్చోడానికీ అర్హుణ్ణి. నేను కొంచెం శ్రద్ధపడితేచాలు అంత వాణ్ణి నేను కాగల్ను అందుకు కావలసిన పరికరాలు యావత్తూ నాకు సక్రమంగా యున్నవాటే! అసలు నా కిప్పుడున్న మహాగుణాల్లో కొన్ని నేను దరిద్రులకి దానం చే సినా మిగతావి జన్మజన్మలకి చాలు. కబట్టి, నేడో రేపో నేను నిరంకుశంగా భూచక్రంగాని, దిక్చక్రంగాని తిప్పడానికి వెళ్ళగలనంటున్నప్పుడు, ప్రస్తుతంలో అటువంటిపనే (నేను ముందుకాలంలో చూపెట్టబోయేటంతసామర్థ్యం చూపెట్టకుండానే) చేస్తూన్న ఘటాల్ని చూస్తే నాకు గౌర వం ఎందుకుండాలి? ఇక తక్కినవాళ్ళ లెక్క నాకసలేమిటి! అంచేత, నేను ఇతరులప్రజ్ఞ గణించను, గుర్తించను, చూడను. నా ప్రజ్ఞముందు ఇతరులకు అసలు ప్రజ్ఞ ఉందనే అనుకోను. నాతో సమానమైనవాడు నా పిహితశ్రేణిలో ఆరుదుగా ఉంటాడేమో అనేది చాలా నాసిస దేహం, నాకంటే అధికుడు ఇక భస్తే ఉండడు అనేది సిద్ధాంతం నేను ఏ గ్రహంలోనూ, ఏ స్థలంలోనూ, ఏ సందర్భంలోనూ, ఏ వ్యక్తినీ ఎదుకూ ఖాతరీ చెయ్యవలసిన అవసరంలేదు.

నా హృదయంమాత్రమే నిష్కల్మషం, కడం వస్తే కళ్ళ
రకం అని దెబ్బలాడి కుమ్మేస్తాను. నాకు తోచింది ఎప్పుడూ
ఒప్పే అనిన్నీ, నాకు తోచడమేమిటి ఒప్పుకాకపోవడమేమిటి
అనిన్నీ నా మతం. అంతేకాదు, నేను ఇంకోరికి తోచింపి
చిందీ, ఇంకోరిచేత చేయింపించిందీ కూడా ఒప్పే అంటాను.
అటువంటిదానికి అడ్డతగిలి అది తప్పు అనడానికి ఎవడేనా
సాహసిస్తాడా వాడి పని షికారే, అనగా మట్టు! ఎంచే
తంటే, నా అద్వితీయ ప్రజ్ఞకార, నాకు కొన్ని ప్రత్యేకాభి
ప్రాయాలూ, అలౌకికాభిరుచులూ, అసాధారణ స్నేహాలూ,
అతీతసాహసాలూ, అగమ్యాగమ్యాలూ, సరి కుళధోరణులూ
ఉన్నాయి.

నా అభిప్రాయప్రకారం మా నానమ్మలాంటి వాళ్ళు
ఎందుకు పుట్టారూ అంటే నేనోరినప్పుడల్లా డబ్బుపంపడానికి.
ఆవిడ డబ్బు పంపకపోయినా, తక్కువ పంపినా, పంపి ఖర్చు
వయినం అడిగినా ఆవిడికి ఓ మోతాదు ఇవ్వడం రీతి నాకు
తెలుసు. పుస్తకాలకనీ, పత్రికలకనీ, జరిమానాలకనీ,
చందాలకనీ, పరీక్షలకనీ, దొంగలడ్డరనీ, అనవసరపుదొంగ
వతం నామీద మోపారనీ మా నానమ్మకి నచ్చచెప్పడానికి
యత్నించి, ఇటువంటి సంగతులు చెప్పినప్పుడు ఒకవేళ,
ఆ ముసలివరుకు నమ్మకపోతే, స్నానం తీసుకుంటాననిగాని,
వల్లమందు తింటాననిగాని, అసలు అటువంటి వాటి మిశ్ర
మం తినేసి చచ్చిపోయాననిగాని పొరుగూరెళ్ళి ఒక్క టెల్లి
గ్రాం కొడితేనా నాకు కావలసినకంటె ఎక్కువ సొమ్ము

గిరాగిరా తిరిగి ఊడిపడుతుంది. కాని, ఆవిడ పూర్వకాలపు మనిషి. చెంపకాయ వెయ్యడానికి చెయ్యి ఎత్తితేచాలు, ముణుచుగుపోయి ఇంట్లోకి పరుగూ! అంతమంచిది గనక పోనీ అని చెప్పేసి ఆవిణ్ని క్షమించి వదిలేస్తూంటాను. తక్కిన ప్రపంచపు స్త్రీలంతా నాకు వేళాకోళానికి పనికే. అంచేత, ఎవళ్ళమీదైనా సరే నాయిష్టంవచ్చిన రీసార్కు-చీకట్లోంచి గాని, చాటున దాక్కునిగాని, సమూహంలో దూరిగాని - ముఖవర్చస్సు కుర్రు తెలియకుండా మీద దెబ్బపడకుండా చూసుగుని నిర్భయంగా పేల్చేస్తాను దాంతోటి అవతల వాళ్ళ గౌరవం తక్షణమే లేచిపోయి వచ్చి నన్ను వరించడం వల్ల నాగౌరవం బలిసిపోతూంటుంది. అసలు పిచ్చిప్రశ్నోద్యుణ్ణి గురించి వెఱ్ఱిపోతన్న చెప్పిన సీసపాదం కొంచెం సవరించి "కన్నుదోయికి సన్యకాంతి లక్ష్మింప్రైన భార్యభావము చేసి పరగువాడు" లాగ మార్చేస్తే నాకు సరిపోవచ్చు. విద్యావంతులంటే నాకు నమ్మకమే లేదు. విద్యవల్ల-అంటే నేను చెప్పబడే విద్యవల్ల - బొత్తిగా లాభం ఉండదని నా అనుభవం. విద్యవల్ల వినయం రావలసిన అవసరం లేదని రాసిస్తాను. అందుకని "విద్యయొసగును" అనే పద్యాన్ని "విద్యయొసగు నవినయం బవినయమునను బడయు పాత్రత" అని దిద్ది వెయ్యడమే బెటరనుకుంటాను. అనగా, ఈవిద్యవల్ల అవినయమున్నూ (అభినయమున్నూ అనిపాఠాంతరం), దానివల్ల చేతికి పాత్రలూ వస్తాయని అన్వయించుకోమని నా హెచ్చరిక! పెద్దలంటే గౌరవించాలని కొందరంటారు.

కాని, సిగ్గుభిడియాలు లేకుండా నాకంటె వెనకేపుట్టిన జంతుజనం నాఅంత నాగరికత లేని కు రంగసక వాళ్ళని పాలించవలిసిన అగత్యం నాకు లేదు. సరిగదా, వాళ్ళమాట పట్టుగుని వేళ్లాడే వాళ్ళని నిజంగా వేళ్ళాడదియ్యాలని నాకు నవి. నాకు డ్రెస్సుమీద సరదా. మామూలు మనిషికి కొన్నే దుస్తులు. నాకున్న సూట్లు నాకే తెలియనన్ని నేకొన్న చెప్పుల రకాలు వంసని పెడితే ఓషాపు ఏర్పడచ్చు-రూమ్‌లో నడవడానికి ఓరకం, లెట్రిన్‌కి ఓరకం, షైరుకి ఓరకం, ఆటలకి ఓరకం, సినిమాకి ఓరకం, ప్రణయానికి ఓరకం, ప్రయాణానికి ఓరకం, సభలకి-ఓరకం-ఇల్లా ఉంటాయి. ఈమాత్రమేనా లేకపోతే నా గౌరవం డాగుపడిపోవచ్చు, నా పాదాలు నొచ్చుకోవచ్చు. నాకు పతిరకం భోజనం అసహ్యం. కొత్తరకపుదైనా నేను చాలా టూకీగా లేన్ను. స్వయంగా కాక, స్నేహితుల్తో ఎన్ని సార్లైనా నేను అల్పాహారం స్వీకరణం చెయ్యగల్ను. తాంబూలచర్వణం నాకు అవసరం. దానివల్ల నాలిక బండబారుతుందనీ, తత్వం వేడెక్కుతుందనీ కొందరు శిఖామణుల ఉద్దేశంట. వాళ్ళు అస్ఖలిత మూర్ఖులు. ఏమంటే, నానాలిక్కి బండబారడందోషం కొత్తగా పట్టడం అసంభవం అనిన్నీ, నా తత్వం మరి వేడెక్కడానికి వీల్లేనంత ఘాటురకం అనిన్నీ వాళ్ళెరగరు. నేను నిత్యధూమప్రియుణ్ణి నా అంతర్యస్నేహితుల్తో ఏరకం ధూమకంఐనా సరే, ద్రావక ఐనా సరే పుచ్చేసుకోడానికి నేను చెవికోసుకుంటాను. ఆరగి పుకి వీలైన ఘనద్రవధూమమ్ము

పదార్థాలు కొల్లలుగా దానం చెయ్యడంలోనూ. అంతకంటె ఎక్కువగా దానంపట్టడ లోనూ నాకు చాలాసరదా. ఆమాత్రం ఇచ్చి పుచ్చుకోడాలు కిట్టనివ్యక్తుల్ని నరకానికి రవాణా కట్టిస్తే యమవాహానానికి విశ్రాంతే నా దొరుకుతుంది. నాకు పరీక్షలంటే ఎంతో అంతయిది. పరీక్షలు ఉండి తీరాలని నాపట్టుదల ఒకే రావుమీద యాభై అచ్చుపేజీలలోని గ్రంథం యావత్తూ సన్న చీమలబారులాగ బ్రహ్మలిపిలో సూదిమొనతో రాసి అతిగూఢంగా పరీక్షచోటికి పట్టిగెళ్ళగల నేర్పు నాకుంది ఆ నేర్పుగలవాళ్ళని పోషించడం నాముచ్చట పరీక్షలో కాపీ చేసినవాడే మిక్కిలి చురుకైన తెలివి గలవాడని నాసూత్రం. కడంవాళ్ళు అక్కడా అక్కడా ఏరుస్తూ కూరుస్తూ అనేక కాలం వెచ్చించి నేర్చుకోగలిగిన అంశాలు, కాపీచేసేవాడు క్షణంలోనే నీటుగా గ్రహించగలగడం ప్రత్యక్షంచేస్తాను. కనక వాణ్ణే ఎక్కువగా మెచ్చడం నాకు సరదా గనక శుద్ధన్యాయం. పరీక్షాధికారులందర్నీ ఏకలాటుగా తుడిచెయ్యగల విషవాయువుని కనిపెడుతున్నాడు నామిత్రుల్లో ఒకడు. అంతకుపూర్వమే పత్రగ్రంథాలు రాసేసిన వాళ్లుంటారు, వాళ్ళనికూడా మాయంచేసే ఏర్పాట్లు మరచిపోవద్దని వాడితో చెప్పి కట్టుదిట్టంచేశాను. వేడుకకోసం ఉద్దేశింపబడ్డ నాటకం, సినిమా, సర్కస్ వంటివి అవశ్యం నేను వెళ్ళితీరవలసిన వన్నీ, అక్కడ నా అందచందాలూ నా తెలివితేటలూ, నామర్యాదలూ, నా వాక్ స్వాతంత్ర్య విశేషాలూ, నా చమత్కారరసికతలూ చూపించడానికి

అవకాశాలు మరీ ఉంటాయిగనక, నాకు అవి చెప్పలేని సరదా, ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలనేవి రాసినవ్యక్తిని వ్యక్తీకరించకుండా యాథార్థ్యాన్ని బైటపెట్టేస్తాయిగనకనున్నూ, ఎంత చచ్చిచెడి అయినా యాథార్థ్యం ప్రకటనచెయ్యడం మానవధర్మంగనక నున్నూ నేను అల్లానే రచిస్తూంటాను. తెలుగులోకుడా టైపుయంత్రాలు వచ్చాయిగనక, ఇదివరకు నేను ఇంగ్లీషులో నడిపినంత విరివిగానూ వీటిని తెలుగులోనూ బనాయించడానికి వీల్లు కనిపిస్తున్నాయి! అర్థరాత్రి అయినాసరే కారుచీకటి అయినాసరే ఆవతలగోడ వెలుగూ ఇవతలనాముఖంతళుకూ సాయంగా నేను ఆంధ్రాంగ్లకుడ్యరచన చేస్తానుగనక, నా రాత ఎంతమసి అయినా తాత్కాలికజీవత్కోభేనా కలిగించవచ్చు కాబట్టి నా ఆదర్శంమూర్తీభవించినట్టుగా ఆనందిస్తాను. పేరుగలవాడిమీద త్వంకారప్రయోగం, వివాహసందర్భాల్లో అమంగళ చర్యలూ ద్వ్యాజయంగాజరిగే కార్యక్రమానికి వీలైనంత గుట్టుగా అద్భుతగలడంకూడా నాకు ఆనందం చేకూరుస్తాయి. కేవలం సరదామాత్రమేకాక నా అభిమానవిద్యలలో ఒకటిఅని చెప్పడానికి నేను విర్రవీగేది ఏదీ అంటే, మదీయగాత్రజనితధ్వని విశేషపరంపర. మాటలు మాత్రమేఆడి ఊరుకునేవాళ్ళు తమనోటియొక్క పూర్ణ ప్రయోజనం ఎరగనివాళ్లు. నేను పక్షిలా కూయగలను, లేక సాధుజంతువులలాగ సరేసరి, హింస్రజంతువుల మాదిరిగాకుడా అరిచి పాడగల్ను, స్థాయీ నిలబెట్టగల్ను, శ్రుతి ఆక్కరలేదు, ఆయా జంతువుల్ని ఆకర్షించ

గలను. ఆ విషయంలో నాకు శ్రమగాని, పట్టింపుగాని, వేళ గాని, విసుగుగాని లేకపోవడం అటుండగా, నేను ఆ లలిత కళ సృజించేటప్పుడు నా ఎదురుగుండా ఉండి నాకేసి చూస్తూండే సజీవులుకూడా ఆకళకి కర్త నేనని చెప్పలో లేనంత ఒడుపూ వాటం - విప్రవినోదికంటే ఎక్కువగా-నా దగ్గర ఉన్నాయి. ఉంటేం! చూసి విని మెచ్చి ఓ మెడల్ వంటిది ఇవతల పారెయ్యలేని దరిద్రాంధ్రదేశం అయింది. తీరిపోయింది.

ఒకటేమిటి! నాకృత్యాలన్నీ వీరకృత్యాలేఅని చెప్పచ్చు. నేను ఎక్కడ నడుస్తూన్నా నా ఒయ్యారం వొలక బోసుగుంటూ నూతంటురాయి పాళీల్ని లాగేసినట్టు చుట్టు పక్కల ఉండే స్త్రీ పురుషాదుల్ని నావైపు లాక్కుంటూ పోతాను. ప్రతి నిత్యమూ నా తెలివి తేటలు కారి ప్రవహిస్తూం టాయి. నేను ఒంటర్నిగా ఉండడం నాకు అయిష్టం. ఎంచే తంటే, నా బుద్ధిప్రజ్ఞ ఎంతటిదయినా నన్ను తమ మొండి వాదనవల్ల ఒఖణ్ణే చేసి నెగ్గేసే తుంట ర్లుండవచ్చు; నా జబ్బ బలం ఎంతటిదయినా నన్ను తమ పశుబల్లంవల్ల ఒఖణ్ణే చేసి అణిచేసే మొద్దురకాలు ఉండగలరు. అదీకాక నేను సంఘ జీవిని. నేను మందలోగాని ఉండను. అందువల్ల ఈర్ష్యతో కొందరు మందబుద్ధులు నాప్రజ్ఞ మందప్రజ్ఞఅనీ, నా బలం మందబలంఅనీ నసూసించి, చివరకి అహోరించారు. ఏమంటే ఒకమాట రాణించాలంటే అదిపుట్టేచోట పస ఎంత అవస రమో పడేచోట సిగ్గుఅంత అవసరం. ఏమైనా నా మధుర

గాత్రం ఖంగుమనేలాగ నా సహజకవిత్వం వెళ్ళగక్కి బయల్దేరా
లంటే వినేవాళ్ళ అదృష్టం బాగుండి నేను నా ఆంతర్యస్నేహితు
లతో కలిసిఉండాలి వాళ్ళు యావన్మందీ నాకూడా ఉన్నారా
అడగనే అక్కర్లేదు, లేకపోతే అందులో ముఖ్యులు నాతో
ఉన్నా చాలు. శృంగార రసపోషకులూ, సూల శరీరాభి
మానులూ, పేకాటమార్తాండులూ, శ్రీరామనవమి పందిరి
కళారసాస్వాదకులూ, అట్లతద్ది వీరకార్యశూరులూ, ఆకాశ
రామన్నజ్ఞులూ, అంకజూదప్లూ, ఆకస్మికొన్న త్యాపేత్కి
తులూ గాగల రకాల్లో కొందరైనా చాలు. అటువంటి దివ్య
సరసుల సమక్షంలోగాని నేను నాధీరలక్షణాలు వ్యక్తీకరిం
చను నా నోటికి హద్దుగాని, నా ధాటికి అడ్డుగాని లేకపోవ
డం వాళ్ళ కళ్ళముందుగాని తేలదు. ఆంతర్య స్నేహితుల
న్నాను గనక జ్ఞాపకం వచ్చింది. నా సామాన్య స్నేహబృం
దాన్నీ, నా శత్రువర్గాన్నీ కూడా కొంచెం వివరిస్తాను. నా
యిష్టం వచ్చినట్టు నేను వుండవచ్చును అని వాదించేవాడు
నా స్నేహితుడు. నాకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం గురించిన
హక్కు ఉందని నిష్కర్షగా పరిష్కరించేవాడు నాకు గాఢ
భక్తుడు. నాకు బాధ్యతలూ విధులూ ధర్మాలూ ఉన్నాయని
చెప్పేవాడు నాకు శత్రువు. ముప్పొద్దులా నేను గ్రంథస్థవిష
యార్జన చెయ్యాలని బోధించేవాడు నాకు గర్భశత్రువు.
అటువంటివాడు ముమ్మాటికీ 'గురువు' – అంటే మేష్టరూ,
శాస్త్రీ, బృహస్పతీ అన్నమాట! నా డబ్బోసి నేను నాజూ
కుగా షోకుగా చదువుగురించి యత్నంచేసుకుంటూ అవస

రాస్నిబట్టి, నేను దళాంగా కల్లరిగా జూదరిగా సోమరిగా రహ
స్యసంసారిగా ఏమిగా అవడానికయినాసరే ప్రత్యేకపు వాక్కు
నా దేగనక, నాజోలికి రాకుండానుండి నాస్మరణ చెయ్యకుండ
ఉ దేవా ఇకూడా నానాసుదే! నాకు ధూమపాన నస్యాది
అభ్యాసాలు ఖర్చు లేకుండా ఉపదేశించి బాధలేకుండా నాచేత
ఆచరణలో పెట్టించేవాడు నాజన్మగురువు మాట్లాడవలసిం
దని ప్రార్థించి నటించి తిప్పిగెళ్ళి తప్పుమీద జనం ఎదట
నన్ను నిలబెట్టినప్పుడు (మాట్లాడలేక కాదు) మాట్లాడక
పోవడం నా సాహసకృత్యాల్లో ఒకటి అల్లాగే, ఇంకోడు
ప్రసంగించే సమయంలో నేను ఊరుకోడమే మర్యాదలాగ కొం
డరికి కనిపించేచోట మాత్రమే నావాక్కు యొక్క మాహాత్మ్యం
చూపడం కూడా నా గొప్పపన్లలో ఒకటి కానికాలం గనక
నాకు దిష్టి కొట్టిచ్చునని దిగులుచొప్పున పోలికకి అందకుం
డానే, నా సాహసాలు చేసి చీకట్లో గాని సమీపాంలోగాని
నెరవేరుస్తాను అందుచేత నాకు భయం, పిరికితనం అనికొం
దరువీనుగుల వాదన కాని, రెండో కంటివాడికి తెలియకుండా
గాని నేను ఎదీ చెయ్యను గదా, అప్పట్లో నాకు భయం అని
చెప్పడానికి మాత్రం ఆ దిక్కుమాలినవాళ్ళకి సాక్ష్యం ఎదీ!
అందుకని విజయం నాస్వంతం. కొట్లాటలు వచ్చినప్పుడు
నేను వీలు చూసుకుని మధ్యవర్తిత్వం చేస్తానుగనక బలం
చూపవలసిన పోట్లాట అన్నా సరే, నేను సిద్ధమే. నాతో
ఆటల్లో పాల్గొనేవాళ్ళు నా స్నేహితులేగాన, నన్ను ఓడించే
వాళ్ళంతా పరమదుర్మార్గులు. పెద్దవాళ్లు ఎంతసౌఖ్యం అను

భవిస్తూంటారో అంతా నేనుకూడా అనుభవించకూడదను అనేవాళ్ళంతా నాకు ఎదర పార్టీ, నాపని మానడమే దేశాభిమానం అనీ, నా పశుత్వం వదలగొట్టేవాణ్ణి ధిక్కరించడమే నా భావి స్వాతంత్ర్యానికి చిహ్నం అనీ ఉపన్యసించేవాళ్ళంతా నా నమ్మినబంట్లు. నే డ్రెస్ వేసి, సిగరెట్ పీల్చి, కిల్లీ వేసి, నిద్రచెరుపుగుని, ఆత్మగౌరవం భంగం అయినా చేత్తో పుస్తకాలు పుచ్చుగుని, పోని మేష్టరు ఏడ్చిపోతాడని విద్యాశ్రమానికి వెళ్ళినా ఇంకా నేనేదో తయారీ అయిరాలేదంటూ కోడంటికం పెట్టి గింజుకునే ప్రతీకూలిగురువూ నా వైరివర్గంలో చేరిన బాపతే. నా అంతవాడికి తెలివితేటలు లేవని సిగ్గువిడిచి నలుగురిలోనూ చెప్పడానికి తెగించే ప్రతీ పట్టాదారూ వాజమ్మే. ప్యాస్ అనే శాస్త్ర వెధవమాటా అంటే వొదిలిపోయేదానికి, నాబుర్రయొక్క అంతర పరిమాణం యావత్తూ అక్కడికి తనుచూసి కొలిచి తగులడ్డట్టు, నాభావి ఉద్యోగలాభం నాశనం అవుతుం దేమోపాపం అని భయపడక, నా సహాధ్యాయుల్లో నాకు తలవంపు అవుతుం దేమో అని జంకక, నాకు వస్తూండే మంచిమంచి కట్నాలిచ్చే వివాహసంబంధా లన్నీ తిరిగిపోతాయేమో అని తటపటాయించక. నన్ను ఫేలుచేసి, తన సొమ్మంతా పోయినట్టు నాకు తక్కువమార్కులు రాల్చే ఉపాధ్యాయు డనే పరమచండాలుడు నేను జీవితంలో మరవడానికివీల్లేని ఘోర శత్రువు. తెగవయస్సూ, తగనివాగుడూ, చచ్చుఅధికారమూ బోడిప్రజ్ఞా ఉన్నాయికదా అని చెప్పి నన్ను కొందరు సమయం

కనిపెట్టి వేళాకోళానికి పట్టించే రాలుగాయి లున్నారని విన్నాను, గమనించాను. వాళ్ళమీద నేను కసి తీర్చుగునే టందుకు నేను ఉపయోగించే వీరసాధనం ఒక టేమి టంటే. అన్యాపదేశం. కొమ్ములు తిరిగినవాడైనాసరే అటువంటివాడు నాకక్కనించి (అప్పుడు నేను మేడమీదో అరుగుమీదో చీకట్లోనో గుంపులోనో ఎక్కడున్నాసరే) వెళ్ళేటప్పుడు, ఆ మహాతరుణం నేను ఉపయోగించుకుని, నా విద్యావాసన నలుదిశలా వ్యాపింపచేయడవు ఉద్దేశంతో సరికొత్త తిట్లతో మామూలు మాటలకి పోపెట్టి, గాండ్రిస్తూనో సకిలిస్తూనో నాతియ్యటి గాత్రంతో నా కమ్మటికవిత్వం విరజిమ్ముతాను. వాడు తన్నేమో అనే అనుమానం చొప్పున నాకేసి తిరిగే లోపల నేను వాడివేపు చూపు మానుకుని, నా స్నేహితుల్లో ఓణ్ణి తిడుతూన్నట్టు నటించి నా విజయం వెల్లడిస్తాను. వాడికి అంతటితో తృప్తి. ఏమిటని నన్ను వచ్చి అడిగాడా, నా గొప్పతనం వాడే ఒప్పుగున్నా డన్నమాట. రంగం పూర్తి చెయ్యడానికి నా స్నేహితులు పకాలుమంటారు, దాంతో వా డగిరిపోతాడు. సభల్లో గల్లంతు సృష్టించి, సృష్టికర్తలాగే ఉండిపోతాను. అతని పుణ్యం కొద్దీ నాతండ్రి యిప్పుడు లేడుగాని, అతడే ఉండి, అతడితో హెచ్చుతగ్గు వచ్చినా నరే, వాణ్ణి ఏమాటయేదిగాని ఎగేసి తెగనరికిపారేసి ఉండేవాణ్ణి. అందుకని ఇరుగు పొరుగువాళ్ళు నా సాహసకృత్యాలు విని ఒంటిప్రాణంతో ఉంటారు, ఒంటికంటితో నిద్రపోతారు. అన్యుల్ని నేను సాధారణంగా వదలకొట్టి, ఆట్టే

మంది లేకపోతే బెదిరించి, భాష తెలియని వాళ్లైతే తిట్టి, నా శౌర్యంయొక్క మచ్చు చూపిస్తూంటాను. ఇక, నా సౌందర్యోపాసనగురించి నేను తంటాలుపడడంలో చెయ్యవలసి వచ్చే సాహసాలు చాలా ఉన్నాయి. అటువంటి సందర్భాల్లో, అనగా యువ్వనులు కాకపోయినాకరే నారీమణులు మిశ్రగమావేశంలో ఉండేటప్పుడు, అవసరాన్ని పురస్కరించుకుని, (చటుక్కున నేను నలుగురి కళ్ళఎదటా మెరుపులా మెరవడంవల్ల నాకెప్పటికైనా ఏదైనా ఎవరివల్లనైనా ఏమోస్తరుగానైనా లాభం ఉండవచ్చుగనక) అవలీలగా నా ధనం, నా పణం, నా మానం, నా ప్రాణం చివరకి నా డ్రెస్సుకూడా ఏ ప్రత్యేక వ్యక్తికోసమో ఎందుకోసమోకూడా నాకే తెలియకుండా నేను త్యజించెయ్యడానికి తెగించి ఉండడం చూస్తే, నా మహాసాహసానికి మీరు ముక్కుమీద వేలువేసుకుని మళ్ళీ తియ్యరన్నమాట! అటువంటప్పుడు నా ఉషార్ తమరు దిత్తగించాలి, దాంతో తమరి జన్మతరించాలి కొందరు నాఋలు రోజుకి ఓదుస్తు మారుస్తారు. వాళ్ళకి తెలిసే నిమిత్తం నేను క్షణానికి ఓడ్రెస్సు పిరాయిస్తాను. నువ్వు ఇంగ్లీషు నేర్చినవాడివి, పొల్లుపనులు ఎందుకయ్యా చెయ్యడం అని ఎవడేనా అంటే, ఆఅన్న శృంగారశూన్యుణ్ణి, వాడిఆర్డరు పొందనివాళ్ళ నందర్నీకూడా వరసాగ్గా షూట్‌చేసి వాళ్ళకి టీపార్టీచేయించి తద్దినం మానిపించేస్తాను. అది గ్రహించవలిసిందేకాని, విప్పిచెప్పేది కాదు. అటువంటి స్త్రీజన సమ్మిశ్రిత సమావేశాల్లో నేను చాటు ప్రసంగం చేస్తాను. నా దేవుడా,

అది ఎంత అఖండంగా ఉంటుందని చెప్పను! నా వాగ్జాలపు గట్టు తెగబడుతుంది. అప్పుడు నేవాడే ప్రతిపలుకూ బంగారమే. నేచెప్పేదంతా కవిత్వమే. అందులో శ్లేష, ద్వ్యర్థి, చిత్రం, యమకం వంటివి ఉంటూ యుంటారు. నాకు వచ్చే వాక్యాలన్నీ పద్యాలయిపోగా కొందరు గణాలవాళ్లు వాటిని ఎక్కించుకుపోయి కంఠతాపట్టేసి వాడుకొంటూంటారు. ఒక్కొక్కప్పుడు అవి వాళ్ళకంఠంపట్టుగుంటాయి. అప్పట్లో నేను చేసే గానం, తీసే రాగాలూ, వేసే 'విట్లూ', కూసే నాదాలూ మొదలైనవి మహామహా రసికులవల్లకూడా కావు. నే నప్పట్లో కనపరిచే విలాసచేష్టలూ, దానత్యాగ శౌర్యాది లక్షణాలయొక్క ప్రత్యక్ష తార్కాణాలూ అధమం ఒకటాకీ తియ్యవలసిన బాపతువే అవిన్నీ. తన్నిమిత్తం ఒకటాకీకంపెనీ లేవాలనిన్నీ, లేవడంతోటే మొహం కడుక్కోడం కూడా మంచిదనిన్నీ, చాలా టాకీల్లో చేష్టలకిమల్లే కృతకం కాకుండా నావి స్వాభావికం అవడం వల్ల అటువంటి కంపెనీ పెట్టి పని చెయ్యకపోతే ఆంధ్రకళకి నష్టం అనిన్నీ నాస్నేహితుల నిశ్చితాభిప్రాయం. అందాకా ఎందుకు? అవతల కీచకుడు, శకారుడు మొదలు చేసుగుని ఇవతల మన గిరీశంవరకూ ఉండే ప్రత్యేక సౌందర్యోపాసకులు నాదగ్గిర సవినయంగా, సక్రమంగా, సదక్షిణగా శుశ్రూష చేసిఉండని దోషంవల్ల సార్వత్రికమై అస్ఖలితమై నవీనజ్ఞానయుతమైన శృంగార వ్యవహారంగురించి చెప్పవలిసొచ్చినప్పుడు వాళ్ళు నాకు చాలా

చాలా బలాదూరు అని నేను ఘోషించవలిసొచ్చినందుకు నేను ఎంతో తెగించి విధిలేక గర్విస్తున్నాను.

నా విమర్శప్రజ్ఞకూడా ఎల్లాంటిదో నివేదించి ప్రస్తుతం దస్త్రం కట్టేస్తాను. అది ఎల్లాంటి దంటే, కేవలం రెండంచుల కత్తిలాంటిది. అనగా, అది నేను అమోఘంగా ప్రయోగిస్తాను, విధిగా నెగ్గుతాను. ఆ ప్రజ్ఞ ప్రయోగించే కాలంలోకూడా నేను ఒంటరిగా ఉండక నా విహంగబృందం లోనే మునిగిఉంటాను. అఖండప్రజ్ఞ చాలా సూక్ష్మంగానూ, మిక్కిలి తీవ్రంగానూ ఉండి, పండులాంటి సంసారం పాడు చెయ్యడానికీ, అనవసరకీర్తిప్రతిష్ఠలు అన్యరంగాల్లో ఆర్జించి విర్రవీగిపోయేవాళ్ళకి కొంచెం కళ్లెంలాగ పనిచెయ్యడానికీ, గొప్పవాళ్ళకికూడా నేను ఒక అంకుశం అని పబ్లికున దాఖలా కనపరచడానికీ, తద్వారానాకు అల్పశ్రమతో, అల్పకాలంలో, అల్పవ్యయంతో అవతలవాడికంటె గొప్పపేరు దక్కడానికీ ఉపచరిస్తుంది. అయినాసరే నాకు బడాయి లేకపోవడంవల్ల నేను దాక్కునే ఉంటానుగాని బయటపడను! బ్రహ్మ నన్ను పట్టుకోలేక నలుముఖాలా చెదిరిపోయాడూ, యంత్రబ్రహ్మలు ఏ మొహం పెట్టుకుని నన్ను పట్ట యత్నించడం! నేనెప్పుడూ జట్టుతోనే ఉండడంగనక అసలు మేమే సభ. అయినా జన సమూహాల్లోకి మేం తీరుబడిచేసుకుని వెళ్ళి దేశాన్ని పైకి లేవగొడతూంటాం. జనం అనేక చోట్ల సమూహం అవుతారు. జనసమూహాలు రెండురకాలు — ఒకటి, అధ్యక్షుడు అంటూ ఒకడు ఉండేవి: వార్షికసభలూ, ఉత్సవాలూ, వర్ధం

తులూ, సారస్వతాది సమావేశాలూవంటివి. రెండు, అధ్యక్షుడు లేనివి: తీర్థాలూ, తిరునాళ్ళూ, సంతలూ, భజనలూ, సాధారణంగా నాటకాలూ, రైళ్ళూ, క్లబ్బులూ, సినీమాలూ, ఆటలూ మొదలైనవి. రెండో రకం సభలో నాకు స్వరాజ్యం. ఆరకం అధ్యక్షరహిత సభల్లో ఉన్నప్పుడు నాకు పూర్తిగా స్వరాజ్యంలో ఉన్నట్టు అనిపించడంవల్ల, ఇంకా ఏమిటో స్వరాజ్యం కావాలంటూ ఈ దేశంలో జనం పైవాళ్ళని అడుగుతా రెందుకా అనిపిస్తుంది. మొదటిరకం సభల్లోనే నాబోట్లకి కొంచెం ఇబ్బంది. నేను జాగ్రత్తగా దాక్కోడం, తల చాటేసుకోడం, నమ్మినవాళ్ళమధ్య ఉండడం, గొంతిక పిరాయించుకోడం, నవ్వు ఆపుకోడం వంటి కట్టుదిట్టాలుచేసుకుని మరీ నా ప్రజ్ఞ పేలుస్తాను. అవతల జరుగుతూండే వ్యవహారం ఒకవేళ,

నాకు తెలిస్తే, ఒస్ ఇదేట్రా అంటాను.
తెలియకపోతే, ఓర్, అదేమిట్రోయి అంటాను.
తెలుగైతే, బోడిప్రజ్ఞ పోదూ అంటాను.
అరవం అయితే, హా సాంబార్ అంటాను.
ఇంగ్లీషైతే, బొట్లేరుముక్కలు అంటాను.
పురాణం అయితే, హా దనమేదమా అంటాను.
నవీనశాస్త్రం అయితే, హా అపర అయిన్‌స్టన్ అంటాను.
ఎరుగున్నసంగతి అయితే, స్టేల్ అంటాను.
నేను ఎరగనిదల్లా ప్లేట్ అంటాను.
స్వంతంగురించి అయితే, కొయ్‌కొయ్ అంటాను.

పరుల్ని గురించి అయితే, స్కాండల్, అవుటాఫ్ ప్లేస్ అంటాను.

భౌతికం అయితే పశుత్వం అంటాను.
నైతికం అయితే బతకద్దుట్రా అంటాను.
మతం అయితే బాష్ అంటాను.
పని అయితే హంబగ్ అంటాను.
ఎడమ అయితే కుడి అంటాను.
కుడి అయితే ఎడమే సవ్యం అంటాను.
ఒకవేళ అవతల వ్యవహరించే వ్యక్తి -
చదువుకోనివాడయితే గూస్ అంటాను.
చదువుకున్న వాడయితే ఫాడిస్ట్ అంటాను.
శ్రోత్రియుడైతే గీతేశ్వర్ అంటాను.
నవీనుడైతే మరమ్మతురావు అంటాను.
పండితుడైతే దయచెయ్యగోయ్ అంటాను.
పామరుడైతే నోరుమూసేసి మోసేస్తాను.

నెగ్గితీరతాను. విజయం నాకు దక్కితీరుతుంది. నాకు దక్కనదాని పేరే విజయం అంటే! నే దొరకడం కల్ల. నా రోజు బాగుండక ఒకవేళ నేను దొరికిపోతే, వీలుకనిపెట్టి పిక్కబలం చూపిస్తాను. అయినా పట్టుగుంటే అటువంటిసమయాల్లో అవతలవన్ను పట్టుగున్నవాడు నాకంటె చిన్నవాడైతే వాణ్ణి గొంతిగ పిసిగి గౌరవిస్తాను, వాడు నాకంటె పెద్దవాడైతే వాడికి జుట్టున్నా సరే పట్టుగోక, కాళ్ళు బాడివైనా సరే పట్టుగుని, "తొందరవద్దు స్వామీ, మీరు పెద్దలు, నాకు లేకపోతే

పీడాపోయిరి, మీ కేనా సిగ్గుభిడియాలున్నాయిగదా! నాతోటి ఏమిటి పోవయ్యా!" అంటూ నా లేవయస్సు ఎగసందోసి ఉపయోగంలోకి తెస్తాను. అప్పుడు చుట్టుపక్కవాళ్ళు కలగ చేసుకుని ఆ పెద్దవాణ్ణి చివాట్లువేసి ఊరుకోమంటారు, లేక పోతే తాడిచ్చి ఊరెట్టుగోమంటారు. పైది నా భయంగాని, నేను భస్తే దొరకను ఎందుకంటే నా ముఖానికి అప్పట్లో ఉండే దేవతా సంబంధమైన అఖండ తేజస్సువల్ల ఇతరుల కళ్ళు పోవచ్చును అని భయం. ఈశ్వరాజ్ఞలు పదిట. నేను పద కొండోదిమాత్రం నిలబెట్టుతున్నాను ఏమిటది? "పట్టుబడకుండా-ఉండడం!" అందుకని, నాకు లెఖేమిటి! నాకు భయం ఏమిటి! నాకు ఎవడేనా అంటే భయం ఎందుకుండాలీ అసుంటా! పోని ఎల్లానో తటాలుపడి భక్తేనా చూపిద్దాం అంటే, దిక్కుమాలిన రోజులు, సరియైన వ్యక్తి దొరకడమే కష్టమాయిరి!

తసలో

'చుట్టూ అగ్నిజ్వాలలూ—మధ్య నేనూ, ఏమి అద్భుతం' అని ఒకసందర్భంలో ఒక కవి అన్నాడు. అల్లాగ్గానే, చుట్టూ నేను, మధ్య దహించుకుపోయే నామనస్సూ ఎంత అద్భుతం!'—అని ప్రతీ నేనూ అనుకోవచ్చు. కాని, శాస్త్రం చెప్పిన తరవాయిగా, నేనే అణువును. ఇక నామనస్సు—అడిగారూ? మరీనూ, అటువంటి మనస్సుయొక్క అల్పఘోష ఎవరికి కావాలీ! ఎవరు వినిపించుకుంటారూ! ఏక వ్యక్తిక్షోభ వినిపించుకోడానికి తక్కిన వాళ్ళకి క్షోభలు తక్కువా, పోనీ వీళ్ళుమాత్రం ఉన్నారూ! అయినా సరే, మన్లోమాట, మనస్సనేది ఎంత ప్రపంచం అనుకున్నారు! సైజులో అయితేం, పరుగులో అయితేం, గుణంలో అయితేం, అధార్టీలో అయితేం, మానసిక ప్రపంచానికి దిష్టితీసేయడానికేనా పనికిరాదుస్మండి, అందరికీ గోచరించే ఈ బాహ్యప్రపంచం! అసలు ఒకానొకరి సంకల్పానికి నకలుట మనికి తెలిసే బాహ్యప్రపంచం. అల్లాంటి బాహ్య ప్రపంచం వల్ల స్వరూపాల అంతర్యంలో కలిగే ప్రతిరూపాలయొక్క సారాంశంట—ఒక్కొక్క మానసికప్రపంచం. ఇక, నా మనస్సులో—చెబితే బడాయనుకుంటారుకూడాను—నిత్యం, ఏమిటేమిటో జరిగిపోతూంటుంది. మరేమీ అనుకోకండి, ఇక్కడ నామనస్సు అంటే ఒక మానవుడి మనస్సు అన్న

మాట ఆ జరిగేది యావత్తూ జరుగుతూండే క్షణంలోనే యథాతథంగా ఇతరులు గమనించగలిగితే ఎంత బాగుండిపోయేది! అల్లా గమనించడమే సంభవం అయి ఉంటే, భూమి మీద ఇప్పుడున్నన్ని లావాదేవీలూ పేచీలూ భయాలూ ఉండేవా? పోనీ, ఇతరులు గమనించనక్కర్లేదు. నా మనస్సులో జరిగేది యావత్తూ నేను మాత్రం పూర్తిగా గమనించగల్నా, నా వశమా, నా తరమా! నాకు తెలియకుండానే నాలో ఓ లక్ష నడిచిపోతూంటవి. గమనించ గలిగినదాన్లో-ఒక లేశం—నేను యత్నించి యత్నించి చూసినమీదట కొంత కొంత తెలిసినట్టుగా ఉంటుంది. ఆ తెలిసింది ఏమిటి అని నన్ను నేను ఆరా తీసుకోను. నన్ను నేను నిక్కచ్చి చేసుకోడం ఉండదుగా! అది నాలోపల ఎంత అస్పష్టంగా ఉన్నా, ఎంతో రమ్యంగానే ఉంటుంది. ఆ రమ్యంగా ఉన్నది నాతో నేను స్పష్టంచేసుకోవాలని బుద్ధి నాకు పుట్టదు. చేసుకోవలసిన అవసరమూ లేదు. ఒక వేళ స్పష్టీకరించుకోవాలని ఉన్నా, నాకు మాట అనవసరం. అసలు నా 'తనలో' అదీ! అదే నా స్వరాజ్యం. నా 'తనలో' మీద నాదే ప్రత్యేకహయాం. నాకు ఇష్టం, సామర్థ్యం, సమయం ఉంటే అది నేనే గ్రహించుకోగలనుగాని, ఇతరులు అది గ్రహించడం, చాలా కష్టంలెండి మరి. అంటే కొంచెం కల్లవార్త. నాకు ఉన్నట్టే 'తనలో' అనేది రాళ్ళకీ రప్పలకీ అసలు లేదో, ఉన్నా, పాపం, నేను ఆ సంగతి కనిపెట్టలేనో, తెలియదు. జంతువులకి 'తనలో' లు

ఉన్నాయనిన్నీ, అవి మానవులకి స్పష్టంగా తెలియకపోవడం వాటి తప్పు కాదనిన్నీ భావించాలి. సరి, మానవులకి 'తనలో' లు ఉంటాయి. ఉండడంలో మళ్ళీ ఎల్లా అనుకున్నారూ! ఎంతమంది మానవులుంటారో అన్నిరకాల 'తనలో' లు. అందులో మరోసంగతి, ప్రతీవాడి 'తనలో' కూడా క్షణక్షణం మారడంతెప్ప రెండోపని లేదు. 'తనలో' యొక్క స్వభావం అంత చంచలంగనక, అద వ్యక్తితో ఇదుగో అనడం, అదుగో అనడం, దోస్తీగా ఉండడం, వస్తున్నాననడం, నువ్వూ నేనూ ఓ కే కానీమనడం-క్రియకొచ్చేసరికి ఏమీ కూడా లేకపోవడం. అయినా, 'తనలో' యొక్క అసలు లక్షణం ఏమిటంటే - అదో, లేకపోతే దాని తాలూకు ఒక నకలో వీధులో పడాలి, అప్పుడు దాని జన్మ సార్థకం కావాలి. అల్లా జరగనప్పుడు, 'తనలో' అనేది ఉన్నట్టె తెలియదు. అనగా, తనలోంచి లేచి బయట పడ్డప్పుడుగాని 'తనలో' అనేది సిద్ధించదు. ఇక్కడికి, మానవుడికి 'తనలో' అనేది ఉండడం, అందులో ఏకొంతో తనే గమనించ గలగడం, గమనించినదాల్లో ఏకొంతో తనే గ్రహించ గలగడం, మళ్ళీ అందులో ఏ లేశమో తన ఇష్టసామర్థ్యాల్నిబట్టి ప్రకటించడం, గురించి ఆలోచించాం. కాని ఇంతాచేసి, 'తనలో' అనేదాన్ని ప్రకటించడం అవసరమేనా, ప్రకృతి సిద్ధమేనా అనేది కూడా ఆలోచించుదాం.

వెనకటికి ఒక నాటకప్రదర్శనం జరుగుతూన్న ఒకసందర్భంలో రంగం మీద నలుగురు పాత్రలుండగా, అందులో ఒకాయన తన పని చెయ్యవలసిన తరుణం వచ్చినా, ప్రాంప్టరు తనికి మాట అందిచ్చినా, వచ్చినా మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు అల్లా ఊరుకునేసరికి రంగం రంగం యావత్తూ ధ్వంసం అయిపోయి, రక్తి చెడిపోయేట్టు కనిపించింది. అప్పుడు ప్రాంప్టరు చాలావినుగుగా, కోపంగా, స్వరంతొక్కగుని, 'తనలోరా! వినిపించుగోవేం కర్మం, నిన్నే – తనలో-తనలో, "ఈతని నెత్తిన వండింపవలయు" – నీపాత్రేరా – తనలోరా – "ఈతని నెత్తిన", ... అంటూ అందివ్వబోయాడు. దాని మీదట, రైలుమీద దిగొచ్చి నాటకరంగం ఎక్కిన ఆ పాత్రధారి, చేతి రుమాలు మూతికి అడ్డు పెట్టుకుని, పక్కనున్న ప్రాంప్టరుతో – 'అవునురా. అది తనలో యేగా? నేను కంఠతా పట్టలేదు, పోనీ ఇప్పుడు లోపల అనుకున్నాను. నాటకం కానీండి. నన్ను చంపితే వేషం ఒప్పుకున్నాను' అన్నాడే కాని, ఆ ముక్కలుమాత్రం యుగం తిరిగినా పైకి అనలేను. అల్లాగ్గా, 'తనలో' అనేది ఒకేవ్యక్తియొక్క మానసికవ్యాపారం గనక, – అది అవ్యక్తియొక్క స్వగతం గురించే ఉద్దేశింపబడ్డప్పుడు దాన్ని మాటలూ చేష్టలూవంటి గోచరరూపంలో ప్రకటించడం సంభవమేనా? పోని అల్లాకాక, అది ఇతరుల్నిగురించి ఉద్దేశింపబడ్డ పక్షాన్ని, దాన్ని 'తనలో' అనేపేరుతో వ్యవహరించడం న్యాయమేనా? అటువంటప్పుడు రచన యావత్తూ – అనగా

కళసర్వమూ – తనలోయేనా–అనేవి ప్రశ్నలు. వీటిసమాధానాలు ఇదమిత్థం అనలేం. కాని, హృదయ సన్నిహితం అయిన 'తనలో' లూ, బుద్ధిప్రజ్ఞతో మిళితమైన 'తనలో' లూ కొంచెం ఎడంగా ఉంటాయని ఒప్పుగోవచ్చు! ఇతరుల్ని ఉద్దేశించకపోయినా, 'తనలో' లు ప్రకటన అవుతూండడం పిచ్చి వాళ్ళలోనూ, పలవరించే వాళ్ళలోనూ చాదస్తుల లోనూ మనం గుర్తించగలం. స్ప్రింగులాంటి మనస్సుని అదిమిఉంచే బుద్ధిశక్తిస్థానభ్రష్టం అయినప్పుడు మనస్సు పైకి ఎగదన్ని, 'తనలో' అనేది మాటరూపంలో వెలువడుతుందని తత్వవేత్తలు చెబుతారు. అదీకాక, మానవుడు సాటిమానవుల్ని మనస్సులో పెట్టుగోక, అటు దేవ దేవతలతో ప్రసంగిస్తూన్నట్టుగాని, ఇటు పశు పక్షి జడవాచకాలతో చెప్పుగుంటూన్నట్టుగాని మాటలు వాడి సంభాషణ నడిపించడం లోకదృష్టికి నిరర్థకం అని తోచినా, కళాసృష్టిలో ఫలదాయకమే అని ఒప్పుగోవచ్చు. అందువల్ల ఫలప్రధానమైన కళారచనలో 'తనలో' లు నిల్చిఉన్నాయి. కొందరు హృదయతుల్యమైన తమ 'తనలో' లు ఇతరులకి తెలియ చెప్పుకోగల సామర్థ్యం భగవంతుడు తమకిస్తే చాలని పరితపించే వాళ్ళూ, తపస్సుధారపోసేవాళ్ళూ ఉంటారు–కవులు. మరి కొందరు తమ 'తనలో' లు తమరు ప్రకటించకపోయినా ఏయితర మార్గాలవల్ల ఇతరులు పైకి ఎక్కలాగుతారోగదా అని బెంగపెట్టుగునేవాళ్ళుంటారు–నేరస్థులు. వేరే కొందరు తమ 'తనలో' తమ అకర్మవల్ల శుద్ధశూన్యం కాదు అనుకునేట్టు

చెయ్యగలిగితే తమరికి జన్మతారకం అని భావించేవాళ్ళు న్నారు — మూర్ఖులు. సరి, కొంతమంది అసలు తమ 'తనలో' పారేసి, మరొక తనలో ప్రకటించి, అదే తమరిఅసలు 'తనలో' అని జనం నమ్మేటట్టు చెయ్యాలని యత్నించి — కొండొకచో పట్టుబడేవరకూ — నెగ్గేవాళ్లున్నారు — అబద్ధాలపుట్టల్లో గూడు పురాణీదార్లు

జరిగిన కథవంటిది వర్ణించడంలో తన దృష్టినించే తన చుట్టూనే కథ నడిచినట్టు రాయడం ఒక రకం తనలో! ఉత్తరాలూ, డైరీలూ, ఆత్మకథలూ, రాయడం ఒకవిధంతనలో! కొందరు వ్యక్తులంటే కిట్టక, వాళ్ళ యథార్థ దోషాలుకొన్ని, మిథ్యాదోషాలతో గుచ్చెత్తి అవి తనమీద పెట్టుగుని తద్వారా ఆప్పట్లో ఆవ్యక్తులకి అసహ్యమూ, తక్కినవాళ్లకి గందరగోళమూ కలిగించి నిష్క్రమించేటట్టు చేసేరచన మరొకరకం తనలో! మానవుల్ని స్థూలంగా మనస్సులో ఉంచుకుని, చెప్పీచెప్పడంతోటే దోషాలుగా ప్రతీవాడికీ తోచగలవి తీసి అన్యులకి బోధ చెయ్యడానికోసం కానట్టు కనిపించి, ఆదోషాలు తనకే ఆరోపించుకుని, రచించి ఆ రచనకి ఏదో ఇతరఆకర్షణ కలిగించి, మరోసారి, మరోమనిషి మరోచోట చూడడానికి అవసరం ఉండేటట్టుచూసి చేసింది. అంతకంటె ఆరోగ్యకరమైన 'తనలో'! 'తనలో' ఉంటేనే ఒక వ్యక్తి అవుతాడు. వ్యక్తి తెలిస్తేనే 'తనలో' నిలుస్తుంది. ప్రకటనలేని శుద్ధ తనలో — పరమాత్మస్వరూపం అనాలి.

(ఫిబ్రవరి, 1948)

నవ్వు

[ఈవిషయం ౧౯ - ౨ - ౧౯౩౯ తేదీని రాజమండ్రీ ఆర్ట్సుకాలేజీలో రావు బహద్దర్ శ్రీ మంత్రిప్రగడ నరసింహంపంతులుగారి అధ్యక్షతకింద జరిగిన పూర్వవిద్యార్థి వార్షికోత్సవ సమావేశసందర్భంలో మొదటిసారి ముచ్చటించాను మళ్ళీ ౨౩ - ౧ - ౧౯౪౩ తేదీని మెద్రాసు ఆంధ్ర విద్యార్థిసమితి సమావేశాల సందర్భంలో శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి అధ్యక్షతకింద గోఖ్లేహాల్లో జరిగిన సభలో - టూకీగా - కా ప్పాను ఇప్పుడు ప్రకటించింది చాలావరకు రాజమండ్రీసభనాటి ధోరణే.]

మానవులు నవ్వేవారుట. సాధారణంగా నవ్వుతూంటారు. ఇప్పుడు నవ్వుతున్నారు. చూడండి. ఎంచేత? నవ్వగల్గుగనక. నేనూ నవ్వగలన్ను, కాని నా ప్రస్తుతోద్యోగంలో వీల్లేదు - వడ్డించేవాడు వడ్డనసమయంలోనే తనుకూడా ఓ చేత్తో తింటూ వడ్డిస్తే భోక్తలకి అసహ్యంగా ఉంటుంది. నవ్వించదలుచుకున్నవాడూ నవ్వితే, వలుగుచూ నవ్విపోతారుగాని నవ్వరు. కాని, నవ్వితేనే మానవుడుట! మానవుడికి మాత్రమే నవ్వేశక్తి ఉందటా! మానవేతరానికి ఆప్రజ్ఞ లేదు. గుఱ్ఱం, కోతీ, సివంగీలాంటి జంతువులకి కూడా నవ్వు తెలుసునని కొందరి నమ్మకంట అయితే, అవి కోపంలోనో, బాధలోనో ఉంటూ అరిచేటప్పుడు నగాలు పట్టిపట్టి పెదిమిలు వెనక్కి లాక్కుపోవడంవల్ల ముఖానికివచ్చే కొత్తవైఖరి నవ్వులా కనబడుతుందేకాని అది నవ్వుకాదు అని శాస్త్రజ్ఞుల ఊహ. అందుకని, నవ్వగలప్రత్యేకపు

హాస్యం మానవుడిదే! ఒకచిత్రం. నవ్వేహాస్యం మానవుడికి పుట్టుకతో ఉండేది కాదు. పుట్టీపుట్టడంతో ఎవరితరిఫీయతూ లేకుండానే జీవుడు నేర్చి ఉండేది ఏడుపే గాని నవ్వు కాదు. నవ్వు అనేది జీవుడు తోటిమానవుల దగ్గిర్నించి నేర్చుకున్న బాపతు! నవ్వు అంటుదుదినుసు అవడంవల్లా, అనుకరణసాధ్యం అవడంవల్లా పసిబాలుడికిసైతం అది అలవడుతుంది. మరొకటి, దేన్నిగురించి మానవుడు నవ్వడం? అంటే, మానవవ్యాపారాలు గురించే! అనగా, నవ్వేదీ, నవ్వబడేదీ కూడా మానవుడే. రాళ్లూ-రప్పలూ, చెట్లూ, జంతువులూ మొదలైన మానవేతర ప్రకృతినిగురించి నవ్వడం వ్యర్థం గనక మానవుడు నవ్వడు. ఇంతే కాక మరోవిషయంకూడా ఉంది. ఒంటరిగా ఉన్నప్పటికంటె ఏని తెలుసుకోగలిగిన మరో మానవుడు ఉన్నప్పుడే నవ్వు విజృంభించడం. నవ్వు మానవ సంఘవ్యాపారం. ఒక్కడూ ఉన్నప్పుడు మానవుడు, వస్తూన్న నవ్వుని, వినేవాళ్లు లేకపోవడంవల్ల, ఆపుగోడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. జీవం, మార్పూ, బుద్ధీ అనే లక్షణాలు అన్నీ కలిసి ఉన్నవాళ్లు మానవులే గనక, ఏమానవుల్లో వాట్లకి కొరత గాని, లోటుగాని, అభావంగాని, వైరుధ్యంగాని కనిపిస్తుందో వాళ్ళనిగురించి ఇతరులు నవ్వుతారు. ఈసంగతి హాస్యతత్త్వవేత్త అని లోకప్రసిద్ధి చెందిన బెర్గ్సన్ స్పష్టంగా సూత్రించాడు. సజీవులై ఉండవలిసిన మానవులు జడత్వప్రకటన చేసినప్పుడున్నూ (మనిషి బుట్టబొమ్మలా తిరగడం, నవ్వవలసినచోట నవ్వు లేకుండా ఉండడం), నూతన సందర్భాలకి సరి

పడేట్టు మారవలసిన మానవులు ఒకేఅంశంలో పునఃపున రాచరణ చేసినప్పుడున్నూ (అదే మాటా, అదే చేష్టా పదే పదే) బుద్ధి ప్రయోగించుకోవలసిన మానవులు సంప్రదాయ సాంకర్యంలో పడిపోయి నప్పుడున్నూ (చూసి అనుకోవలసిన చోట అనుకుని చూడడంలాగ) తప్పకుండా హాస్యాస్పదు లవుతారనిన్నీ, మానవులు హాస్యాస్పదులు కావడానికి మరోవిధం ఉండ జాలదనిన్నీ అతను చెబుతాడు.

అల్లాగా, సాధారణ మానవుల ఇంగితాన్నిబట్టి న్యాయతః ఉండవలసిన సందర్భానికీ, ప్రత్యక్షవాస్తవిక సందర్భానికీ - అనగా పెట్టుకున్న ఆశకీ, గోచరించే ఫలితానికీ - ఎంతెంత వ్యత్యాసం, ఎంతెంత అంతరం, ఎంతెంత దూరం ఉంటూంటే అంతంతగా, ఇతరుల విషయంలో, మానవుడు నవ్వేస్తూంటాడు. ఎక్కువ హాని లేనప్పుడు ఆకస్మిక సంభవాలకీ (ఎదురుదెబ్బ, ద్వారబంధం తగలడం), కల్పిత సంభవాలకీ (కుర్చీకి అడుగు లేదని తెలియనివాణ్ణి కుర్చీలో కూర్చోమనడం) నవ్వుతాడు అన్యపరంగా ఉండే తిట్లకీ, మిక్కిలికొత్త, మిక్కిలి పాత ఫాషన్లకీ, అలంకారాలకీ నవ్వుతాడు. ఇతరుల పిరికితనం, భయం చూసి నవ్వుతాడు. ఇతరుల పొగరూ, గర్వం, మదం మొదలైనవి అర్హాంగా భంజనం అయినప్పుడు నవ్వుతాడు. ఇతరుల తయనగారా, అధికారాలా, అజ్ఞాన కప్పుకోవాలనే యత్నమూ వల్ల పడే బాధలకి నవ్వుతాడు. ఇతరుల కోపానికి—అందులో వ్యర్థకోపానికిమరీనూ —

నవ్వుతాడు దాంబికానికి నవ్వుతాడు. సంప్రదాయవిశ్రేణానికి నవ్వుతాడు. ఎందుచేతంటే, ఇవి మానవుడికి ఉండకూడని లక్షణాలు. ఈ లక్షణాల విస్తరణంవల్ల మానవజాతికి పతననాశనాలు ఏర్పడతాయనే నమ్మకం అంతర్యంలో సుప్తమై ఉండడంవల్ల గావును, ఇవి ఏ మానవుల్లో గోచరిస్తాయో ఆ మానవులకి శాస్తి కాగానే ఇతరులు నవ్వుతూంటారు. పై లక్షణాలు పాలకవర్గంయొక్క చట్టాలలో ఉండని నేరాలు. అల్లాంటి నేరాల్ని సంఘం భరించలేక శిక్షిస్తుంది. ఆశిక్షేనవ్వు.

ఇతరప్రేక్ష్యం లేనప్పుడు కూడా, మానవుడు స్వాంతపని మీద చిరునవ్వు వాడుతూంటాడు. మనస్సుయొక్క సంతోషానికీ, ఆనందానికీ వచ్చేది చిరునవ్వే కాని, నవ్వు కాదు. తన బిడ్డని ముద్దులాడేటప్పుడు (ఓమితమ్మా! ఓమితీ!), బుజ్జగించేటప్పుడు (అల్లరిచేయకుండా వరాలతండ్రల్లా కూచోమ్మా మరీ, పొన్నే అమ్మా!), సముదాయించేటప్పుడు (నువ్ మంచి వాడవ్, ఏడవకు, అబ్బ ఏడవద్దంటే, వాళ్ళబ్బాయి దిక్కుమాలినరకం——నువ్వేమిటీ - ముత్యాలగొడుగూ!) అంటూ తనకి పనున్నప్పుడు స్మితం చేస్తాడు. ఎరగనివాళ్ళతో ఎవరితో నైనా అవసరం వచ్చినప్పుడు - అధము, ఆపని నెరవేరే దాకా - పైపెదిమి పైకెత్తి, "తమవద్ద రూపాయిచిల్లరుందా?" "అగ్గిపెట్టి ఓసారి యిస్తారూ!" అంటాడు. ఒక్కొక్కరు ఎడం అరచెయ్యి బాగుచేసుకుని ఎదటి వాడికేసి చాచి, మందస్మితంతో 'ఒఖింవ్వ' అంటారు. అధికారి ఎదట పడి స్వలాభం కోరుకునేటప్పుడుకూడా కొందరు

లేనవ్వు అభినయిస్తారు ముష్టివాడు ఒకొక్కడు ఇకిలిస్తూ ముష్టి కోరతాడు. ఎవరేనా తన ప్రభావం మెచ్చుగునే టప్పుడు సిగ్గుపడి మానవుడు తల వంచుగుని తనకి అది నయించనట్టు, "ఏముటో! మీ చాదస్తంగాని, నాకు అంత ప్రజ్ఞ లేందే!" అని కులుకుతాడు. మనస్సుకిముందు సందే హామూ, అందువల్ల భయమూ కలిగి, వెంటనే యథార్థం తెలిసిపోయి ఆ భయంపోగానే, "ఓరి, ఇదిట్రా, ఏముటో అనుకున్నానూ!!' అని ఒకొక్కడు నవ్వుతూంటాడు. నమ్మ డానికి వీలులేని ఆశ్చర్యంగాని, మహాద్భుతంగాని జరిగిన సం గతి విన్నప్పుడు కనుబొమ్మలెత్తి, నోరు తెరిచి. "ఆఁయ్ ఆఁ, నిజంగా!" అని సాధారణుడు నవ్వుతాడు తను వెనకే చెప్పిన మాట ప్రస్తుతంజరగ్గానే, "అయిందా మంగళం. నే చెప్పలే దుట్రా, మనమాటలు పనికొస్తాయీ?" అంటూ నముగుతూ ఒకొక్కడు నవ్వుతాడు. బస్తీలో మానవుకు ఒకొక్క పరిచితుణ్ణి హెచ్చరిక చెయ్యడానికి నిశ్శబ్దంగానవ్వి, ఆగకుండా వెళ్ళిపోతూనేఉంటాడు. దూరాన్నుంచి వచ్చిన పరిచితుడుఅతా త్తుగా కనిపించగానే, "ఇదుగో! ఎప్పుడురావటం! ఉంటారా ఇంకా!" అంటూ చాలమంది నవ్వుతూంటారు. పైసంద ర్భాల్లో చిన్ననవ్వుయొక్క పని ఏమిటీ అని చూస్తే, కలును గున్న వ్యక్తులు నవ్వడం అనే ప్రత్యేక ప్రజ్ఞ గల మానవజాతికి చెందినవాళ్లే అని స్ఫురణకి వచ్చేనిమిత్తంగావును! [చిన్న నవ్వుని 'నవ్విక'-అనకూడదేమో-అంటాను నవ్విక బలిసి

బరి తెగి నవ్వు అయిందా, లేక నవ్వు జోరుతగ్గి సాధువై నవ్వేక అయిందాఅనేది మీమాంసిక.]

అయితే, జీవితంలో హాస్యాస్పదంగా ఉండే సందర్భాలలో తనివితీరా నవ్వుకోడానికి జాలిమనస్సు ఒప్పుకోదు, ఎందుచేతంటే, ఆ సందర్భాలలో చిక్కడిఉన్న వ్యక్తులకి మాత్రం ఏకొంత వరకో బాధా, నొప్పి, కష్టం, నష్టంలాంటివి కలుగుతూండడం స్ఫురణకి రావడంచేత. కాని, పదరచనలు గల గ్రంథాలు చదివినప్పుడుగాని, విన్నప్పుడుగాని, వాటితో పాటు స్వర, రేఖా, చేష్టారచనలైనాసరే ప్రదర్శించగా గమనించినప్పుడుగాని–రచన అనేది కాల్పనికం గనక–ఏ ఒక వ్యక్తీ నిజంగా బాధపడడం అనేది (తనకి అన్వయించుగుంటే తప్ప!) అక్కడ లేకపోవడంవల్ల, ఏ విధమైన బాధా ఎవ్వరికీ లేని నవ్వు కలగవచ్చు! పదరచనలో చమత్కారం వల్ల మెప్పుతో కూడిన లేనవ్వూ, స్వారస్యంవల్ల పెద్దనవ్వూ పుడతాయి చమత్కార స్వారస్యాల సరిహద్దు తేల్చడం కష్టం. ఒకటి పాండిత్య ప్రధానమై పదార్థమాత్రమై తాత్కాలికం అవుతుంది, రెండవది సున్నితమై మార్దవంతో కూడి గంభీరమై శాశ్వతంగా ఉంటుంది ఏదైనా భాషలో ఒకొక్కమాటయొక్క అనే కార్థత్వగుణమే చమత్కారానికి మూలమని జ్ఞానులు చెబుతారు. నాదసామ్యంగాని, వైరుధ్యంగాని గల రెండువర్ణాలూ, అర్థసామ్యంగాని వైషమ్యంగాని గల రెండు పదాలూ, భావసామ్యంగాని, వ్యత్యాసంగానిగల రెండువాక్యాలూ ఒకేచోట సంపుటీ అయి అను

ప్రాస వక్రోక్తి అన్యాపదేశం ఉత్ప్రేక్ష నిచోపమవంటి శబ్ద అర్థ ఉభయాలంకారాలుండి, తన్మూలంగా నింద, పరిహాసం, ఎగతాళి, ఎత్తిపొడుపు, ఈసడింపు, ఎకసక్కెం, గేలి, హేళన, వెటకారం మొదలైనవి ఉద్దేశప్రకారం ఫలించినప్పుడు 'ఓహో' తో కలిసిన నవ్వొస్తుంది. గణితంలోనూ, గానంలోనూ, హాస్యంలోనూ ఎదటివ్యక్తినించి సిసలైన జవాబు వెంటనే రావాలి, అనుకోవాలి. ఈ మూడింటిలోనూకూడా, తక్షణస్ఫురితం, రానప్పుడు సాధనాల్ని మెచ్చరు; వచ్చినప్పుడు సాధనాలివే సాధగాలని దుఃఖించరు. అల్లాగే 'రెండు పరస్పరవిరుద్ధలక్షణాలు ఒకేపాత్రలో ఇమిడిఉన్నప్పుడుగాని, రెండు పరస్పర విరుద్ధ స్వభావాలుగల ఇద్దరు వ్యక్తులు సమావేశం అయినప్పుడుగాని భావాలంకారాలతోనూ, భావతోనూ నిమిత్తం లేకుండాకూడా నవ్వురావచ్చు. స్వరహాస్యం ఉంది. వివాదిస్వరాలు ఏకంగా గాని, వెన్వెంటనేగాని వచ్చేగానం నవ్వొస్తుంది. ఖరగానంలో అటువంటి విశేషమే జనాన్ని నవ్విస్తుంది. నవ్వొచ్చే ప్రతీ గానంలోనూ అటువంటి సంబంధం ఉంటుంది. పరిచయమైన గొప్పకీర్తన ఫణితి తీసుగుని దాని గంభీరపదాలకి ప్రత్యామ్నాయంగా నిత్యకృత్యపు ముక్కలు బనాయించిపాడితే నవ్వొస్తుంది. ఒకరి గాత్రంతో ఇంకోరిగాత్రపు సంగతులు పలికిస్తే నవ్వొస్తుంది. మిత్రులు శ్రీ ఇమిటేషన్ ఆచారిగారు తెలుగులో పరిచితులే. రేఖారచనల్లోనూ హాస్యశాఖ ఉంది, మానవ వ్యక్తి యొక్క మొదటి దురాశా, చివరిఅపజయమూ ప్రత్యక్షంచేసే

చిత్రాలు ఒకదానిపక్కనే రెండోది ఉంటే నవ్వు పుట్టిస్తాయి. వ్యక్తులలక్షణాల్ని బట్టి గీసిన వికారరూపాలూ, దుస్థితిని సూచించేబొమ్మలూ, వ్యక్తిస్ఫురణచేసే జంతుసాంకర్యాలూ, అన్యాయంలో వ్యవహరించే వ్యక్తి యొక్క కథ ఎదురుతిరగడాన్ని సూచించే బొమ్మలవరసా—ఇవన్నీ నవ్విస్తాయి మిత్రులు శ్రీ తలిసెట్టి రామారావుగారు తెలుగులో పరిచితులే. ఇల్లానే చేష్టల్లో. ఒకేచేష్ట యంత్రవతుగా ఉండడంవల్లా, విరుద్ధ చేష్టలు రెండు వెన్వెంటనే రావడంవల్లా, అవస్థకి సంబంధం లేని చేష్ట వల్లా, మాటకి విరుద్ధమైన చేష్టవల్లా, ఇంకా అనేక విధాలుగా ఉండే చేష్టారచనవల్ల సార్వత్రికమైన నవ్వు జనిస్తుంది. మిత్రులు శ్రీ గండికోట జోగినాథం గారూ, శ్రీ దుగ్గిరాల సత్యనారాయణరావుగారూ తెలుగులో పరిచితులే. ఇక, ఏమీ చేష్టలేకుండానే, అన్యమహా వ్యక్తుల రూపసాక్షాత్కారం చెయించి, సానందమైన నవ్వు కల్పించవచ్చు. డాక్టర్ చంద్రశేఖరం ఎం. ఏ. గారు తెలుగులో పరిచితులే. (వ. రా. —డాక్టర్ అంటే ఫన్ డాక్టర్ అన్న మాట, ఎం. ఏ. అంటే మేకప్ ఆర్టిస్టు.)

ఈరీతిని, అనేకవిధాలుగా. వాస్తవికాలైన పరవిషయ స్వవిషయాల్లోనూ, కేవల కల్పితాలైన పద, స్వర, రేఖా, చేష్టాది రచనల్లోనూ, పాత్రలలోనూ, సంఘటనల్లోనూ ఎంత విరివిగానేనా వాడకంలో ఉంటుందినవ్వు. అట్లాంటి నవ్వునీ, నవ్వురచనల్నీ గురించిన మెప్పూ, నిరసనా, అభిప్రాయ భేదమూ గమనిస్తే మళ్ళీ నవ్వొస్తుంది. సాహసించి హాస్య

ప్రజ్ఞ కనపరిచి అయితేం హాస్యాస్పదుడై అయితేం, సాటి ఇతర మానవుల్లో ఒక్కడ్నైనాసరే నవ్వించగలగడం అనేది జరిగింతరవాత, నమ్మవలిసిందిగనక, ధన్యమేమో అని తపించేవాళ్లున్నారు, అది కష్టసాధ్యం అని గుర్తించినవాళ్ళూ ఉన్నారు. పాడినగానం పట్టివ్వకపోతే, గానం అర్థప్రమేయం లేసిని గనక, అవతలవాడికి ఆ బాణీ రుచిలేదనో ఏదో వాదించుకోనేనావచ్చు. కాని, హాస్యం పట్టివ్వకపోతే, అది విప్పి చెప్పి వ్యాఖ్యానం చెయ్యకుండా రవ్వున పేలవలిసిందే గనక, లోటు ఎవరిదైనా సరే, అపజయంమాత్రం కారకుడే పబ్లిగ్గా మోసుకోవాలి. అందువల్లకూడా తెలుగలో "సగం చచ్చి సంగీతం, అంతా చచ్చి హాస్యం" అనేది పుట్టిఉంటుంది. రసాల వయస్సునిబట్టి కడసారపది హాస్యం. కొన్ని దేశాల్లో నేగు నవ్వించే రచనలకి (కే) విలవ అధికం. మన దేశంలో (పైరగాలి) హాస్యరచనయొక్క విలవమాట దేవుడికితెలుసు, మన్నన ఇటీవల చెప్పద్దు, ప్రోత్సాహం అల్లా ఉణ్ణీండి, దోహతం తరవాత మాట్లాడదాం, దాన్ని తుమించేనా ఊరుకోక, పైపెచ్చు తెరచాటు యాగీకుడా మొదలెడతాడు - ఆంధ్రుడైన ఒక్కొక్క ఆంగ్ల జ్ఞానేశ్వర్! కొందరు పూర్వీకులు చప్పరించి, "నువ్వునాలుగిందాలా నష్టం" అంటారు. (అనగా నాలుగు పురుషార్థాలా) అని గావును!) కొందరు కోప్పడి, "నవ్వులల్లా పువ్వులవుతాయి" అంటారు, (అనగా క్షణంలో వాడిపోతాయి అనిగావును!). నవ్వు నవ్వడలో ప్రాణం పోగొట్టుకున్నవాళ్ళ పేర్లు చాలా

ఉన్నాయి. నవ్వడం ప్రమాదం అనేవాళ్లున్నారు. నవ్వువల్ల ఊడిన ఉద్యోగాలూ, తప్పిపోయిన సంబంధాలూ జ్ఞాపకంచేసి నవ్వుమానాలనేవాళ్ళున్నారు. మనసారా నవ్వడం అనేది తుంటరితనమూ, ఆకతాయితనమూ గనక ఏకాక్ష పిసరో ఏడుస్తూనే నవ్వడం మంచిది అని సలహాయిస్తూ, నవ్వేవాళ్ళ మీద పళ్లుకొరుకుతూ, తమకి వచ్చేనవ్వుని ఉబకనియ్యక - (అసలు నవ్వనేది బలవంతపెట్టి మొహమాటపెట్టి చావగొట్టినా రాదు, బయల్దేరాంతరవాత ఆగమన్నా ఆగదు!) - చచ్చిచెడి ఆపేసుగుని మి గేసుగుని జీవితం అంతకీ ఓనూటేనా, నోటినిండా కాదు, 'కీపుట' నేనా తవ్వకుండా మటమటలాడిపోయే అమావాస్యరాయుళ్ళు అరుదుగా ఉంటారు. వీళ్ళంతా తమతమ నమ్మకాల్ని బట్టి అన్నారనండి, ఉన్నారనండి.

ఆంగ్లజ్ఞా నేశ్వర్ మ ట ! ఒకొక్క ఉద్దండుడు, ఏదేనా హాస్యసందర్భంలో అనేకులు నవ్వొచ్చి నవ్వగా, తనూ సభ్యుడైనా నవ్వు పంచుకోక, అవతలకీపోక, తమపదవికి అప్పట్లో లోటొచ్చినట్టు భ్రమించి, నవ్వి చేవాడు (రచయిత, నటుడు, వక్త ఎవడైనాసరే అధమం తనకంటె అధముడనీ, నవ్వించే రచన హాస్యేతరమైన కొయ్యరొట్టి-రాతిపాక-రచనలకంటె ముదురనీ, నవ్వించే అభినయం తను మొదట్లో నే మానుకున్న నగానాభినయంకంటె వికార మనీ - మనస్సులో అనుకుంటే ఎవ్వడికీ తెలియకుండా వొదిలిపోనా!— పైకి తర తమాలతో ప్రకటించి, మొత్తం మీద చెప్పాలంటే-ఎవరూ అడక్కపోయినా సరే - తనకి నవ్వు రానప్పుడు

ఇతరులకి నవ్వు రావడం అనేది (కదుంగదు) 'అశాస్త్రీయము' అంటాడు. మరొక ఆంగ్ల సరసుడు, "ఫలానా హాస్యచేష్టారచనంటే జనం అంతా మూర్ఛలైపోయి, వెనక, నవ్వేసేవారట! అల్లా వాళ్లు నవ్వేసిఉండడం రూలుప్రకారం తప్పు! వెనకవాళ్లు నవ్వేసినందుకు ఇప్పుడు వాళ్ళనెందెయ్యానా అని బెంగెట్టుగున్నాను!" అని బాధమంటాడు. రచయిత ఎదటా, రచన జరిగే వేళా నవ్వుతూన్నట్టే కనిపించి, ఇతరుల సమక్షంలో, కుమ్మరిపురుగులాగ ఈర్ష్య తనహృదయం దొలవగా, చేతులో ఉండే పసితప్ప తక్కిన అన్నీ త్నుణ్ణాంగా తెలిసి దిగ్గజ్ఞ అనిపించుకుంటూండే ఒకొక్క పూజ్యుడు - మిథ్యాప్రమాణంతో కొలతలు వేస్తూ అతిగిన ముక్కలు విసందర్భంచికొట్టి తెచ్చి హాటికిమ్మతు కమతూ, అహంకారం విరజిమ్ముతూ, - ఫలానా రచనవల్ల వచ్చేసిన నవ్వుఅన్యాయార్జితం అనీ, తనే అటువంటి బలవంతహాస్యపు రచన బళ్ళాదిగా, బస్తాదిగా ఎడంచేత్తో, నిద్దరోతూ చెయ్యగల ననీ, అయినాగానీ అది తన స్థాయికి నీచం అని మానేశాననీ; హాస్యం తనకి చాలాసయిస్తుందిగాని అది అతీతంగా, ఆదర్శంగా, ఇదిగా, ఎల్లా ఉండాలో అల్లా ఉండాలనీ; వీధులో దొర్లే ఎంగిలిపదాలు ఎర ఏకరువుపెట్టడంలో తనంత వాడికి ఒక్కడికీనవ్వు రాకపోవడంవల్ల కొంపమునిగిపోయిందని, దిక్కుమాలినజనం ఎంత చూడకపోయినా తనబేలనవ్వు - గడకర్ర - రచన పైకీటులోనే పడుతుందిగాని మూకని చక్కలిగిల్లిపెట్టే అసందర్భపుముక్కలబొంత, విని పారేయ్యడానికి తప్పపనికిరాదనీ; నిందాశ్లీలాసభ్యాలవల్లకూడా నవ్వు రావచ్చు

గనక నవ్వొచ్చినప్పుడల్లా అవి ఉంటాయనీ: నవ్వనేది తనకే తిన్నగా జీర్ణంకాని ఒకానొక అనిశ్చితపదంయొక్క చంచలార్థావరణ దాటిఉంటే అపవిత్రపు నవ్వు అయిపోతుం దనీ, ఏసందర్భంలోనేనా ఎవరికేనా నవ్వొస్తూంటే వాళ్ళుతక్షణం ఆవుగుని, తన దర్శనం చేసి, అది తన అభిప్రాయంలో ఏ శీర్షిక కిందికి వస్తుందో, ఏ నియమాన్ని అనుసరిస్తుందో, ఏ సూత్రాన్ని ఆశ్రయిస్తుందో కనుక్కుని, తన ఆర్డరుపొంది, వెళ్ళి తత్ప్రకారం నవ్వడమో మానడమో విజ్ఞానలక్షణం గాని, తన్ని లక్ష్యమే చెయ్యక పడిపోయినట్టు తొందరపడి ఫక్కున నవ్వేసెయ్యడం చాలా ఏడవతగ్గవిషయం అనీ, తను ఓమూల స్వయంగా "నవ్వడం మిక్కిలి కష్టమైన పని" అని శాసిస్తూండగా, నవ్వించడం గురించి అట్టహాసం చెయ్యడం హాస్యాస్పద మనీ, - రోగం కుదిరిన లోకం తన ఏకాభిప్రాయ పథ్యంకోసం నకనకలాడు తోందా అన్నంత తొందరపడి, శ్రమకోర్చి, ఘోషణ చెయ్యగా, ఎందుకో ఎందుకో నవ్వడంమాట ఎల్లాఉన్నా జనం ఇందుకు మాత్రం విధిగా నవ్వడం జరిగితీరుతుంది! ఒక్కొక్క హేమాహేమీ "మూర్ఖజనాకర్షణలో ఏముంది పోదూ" అనేసి తను అందు కోసమే పాకులాడుతూ, తన అనిష్టములో తనికి కనిపించే లోపాల అభావమే తన యిష్టములో ఉండే మాహాత్మ్యం అని మురిపిస్తూ, తన సర్వజ్ఞదృష్టికి అందని అంశాలు ఒకటి రెండు ఉన్నా అవి చవటరకమే అని మొరాయిస్తూ, ఇతరుల

హాస్య రచన జరిగేవేళ తనూ (ముఖ్యం అవుగుని) నవ్వి, తరవాత తనకి స్వాధీనులైనవాళ్ళదగ్గిర (మాటల విలవ వక్కకీ, విషయానికీ ఉండే సంబంధాన్ని బట్టి ఉంటుందనే మాట మరిచిపోయి) ఆరచనలో పసా, భాషా, కఠినపదాలూ, కొట్టుగోడాలూ, నీతీ, సత్యం, స్వభావసిద్ధి, సంధర్భశుద్ధీ, అవసరమూ, ఉద్దేశమూ, దిబ్బా దిరుగుండం, ఇంకా తనకే తెలిసినలక్షున్నర ఇతరసంగతులూ, (అనగా సాధారణంగా, ఆరచనలో తను లేవనుకున్నవీ, అటువంటి రచనలో ఉండనివీ, ఉండజాలనివీ, ఉండక్కర్లేనివీ, ఉండకూడనివీ మరో చోట దొరికేవి) "ఇందులో ఎంతమాత్రమూ లేవు" అనే మహాసత్యం ఒంటిచేతిమీఁద పరిశోధించి కనిపెట్టి, లక్షణగ్రంథపటాటోపవు పడికట్టురాళ్ళ "శాభాషలో" జోరుగా శాసించడంలో, స్త్రీబాలవృద్ధు లుండే మహాసభమీఁద గోచరించే ప్రత్యక్ష ఫలితమే పరమావధిగా గల హాస్యవ్యాపారంలో మిడిమేళపు మధ్యవర్తి ప్రమేయం లేని సంగతి గుర్తించక నవ్వులో చొరబడి, నవ్వుకట్టియించడానికి ఇంతా బయల్దేరినవాడు తేలిపోయి తనే ఎరక్కుండా నవ్వుకి చందాదారై మరీ ఎక్కువ నవ్వు జనించి వ్యాపించడానికి తోడ్పడతాడు. ఇటువంటి రసజ్ఞులు (గణపతి దయవల్ల నూటికీ కోటికీగాని ఉండరు!) వాదించేది: హాసం ఉండాలనీ, హాస్యం తమరికంటె గొప్పది కాదుగనక, ఒకవేళ ఉంటేకూడా తీసెయ్యాలనీ! దైవచింతగల కొందరి

వాదన: "జీవితం దుఃఖమయం. నవ్వితే దేవుడికి కోపం! నవ్వు ఉండగానే ఏడు వుంటుంది- వెలుగుకి నీడలాగా, ధనానికి ఋణంలాగానూ! ఏడుపు నవ్వుని వెన్నంటి ఉంటుంది. ఎవడికో ఏడుపు తెస్తేగాని ఒకడికి నవ్వు రావడానికి వీల్లేదూ! అందుకని నవ్వకూడదూ! ముందు ఏడిస్తేనే నయం, తరవాత నవ్వొచ్చు!" అని. అయితే మరికొందరు అల్లాంటివాళ్ళే: "హాస్" లోంచికదా 'హాస్యం'! హాకార సకారాల ప్రమేయం ఆంధ్రులు నిరసన చెయ్యవలసిందికాదు! నవ్వు ఏ ఒకర్నీ ఏడిపించకుండానే కలగచ్చు. ప్రకృతివల్ల కలిగేదుఃఖం భరించితీరవలిసిన మానవుడు తనుకూడ మరికొంత దుఃఖం అభ్యసించడం ఎందుకు? సర్వాన్నీ నవ్వెయ్యగలవాడు ఇహపరాలకి పైవాడు. భౌతిక దృష్టితో చూసినా, మామూలుగా గాలిపీల్చేటప్పుడు శ్వాసకోశంయొక్క ఉపరిభాగమే శుభ్రపడుతుందిగాని, తనివితీరా నవ్వినప్పుడు కోశం మొదలంటా ప్రాణవాయుమయం అవుతుందిగనక, యోగాభ్యాసం సరదాగా అవుతుంది. అందువల్ల నవ్వు మానవశరీరానికి కూడా అవసరమే" అంటారు.

సరే. నవ్వునీ, నవ్వించడాన్నీ గురించి భయం, ద్వేషం, కోపం, ఏడుపూ-ఇంతశృంగారం బయల్దేరతోంది కదా, అసలు 'నవ్వు' అంటే ఏమిటి? అనే ప్రశ్న వస్తే, 'ఇహ్హా' అని ఒఖ్ఖనవ్వు దాఖలు చేసుకోడం తేలికగాని, నిర్వ

చించడం నవ్వులాట కాదు. అందులో, నాఅంత అజ్ఞానికి అజ్ఞానం ఐతే, మరి ఈవాగు డెందుకూ? అంటే, అదే హాస్యం! నా అజ్ఞానం ప్రకటించుకోడానికి! అదెందుకూ? కోష్టుచేసుకుని అట్టే పెడితే, ఎవరేనా కనికరించకపోతారా! అది సరి. సూక్ష్మపదాల్ని తత్వజ్ఞులే తిన్నగా తేల్చలేరు. తెలిసినంతవరకు వాళ్ళన్నది చెబుతాను. "ఎదట ఉన్న వస్తువులోగాని, గోచరించే భావంలోగాని, జరిగే విషయం లోగాని ఉండే విపరీతవైషమ్యంవల్ల మనస్సుకి కలిగే ఆశ్చ ర్యాన్ని మానవుడు సమన్వయం చేసుకుని జీర్ణించుకునే లోపల, కండరాల బిగింపు విలంబనలతో కూడా అప్రయ త్నంగా నిర్బంధకంగా బయటదేరే ఉచ్ఛ్వాసమే నవ్వు" అని ఒక మహానుభావు డన్నాడు "ఏమీ లేనిదానికి పెద్దప్రళయం చెయ్యడమే నవ్వు" అని ఒకరు సెలవిచ్చారు. "మనస్సు మామూలుగా వెళ్ళవలసినదారి హఠాత్తుగా మాయం కావ డంచేత, ఆమనస్సు తన కెటూ పాలుపోకపోవడంలో చేసే ప్రయత్నమే నవ్వు" అని ఒక జ్ఞాని అభిప్రాయం "పెట్టు కున్న ఆశ అకస్మాత్తుగా అడుగంటిపోగా ఫలితం శూన్యం అవడం అనేదే నవ్వు" అని ఇంకోరి ఊహ. "తన లాభం వల్లగాని, తన నష్టం తొలిగిపోడం వల్లగాని. అన్యుడికినష్టం, కష్టం, వంచనా వంటివి అర్థంగా కలగడంవల్లగాని, తాత్కాలికమైన ఆత్మోన్నత్యం మానవుడికి గోచరించి, అతడికి తన అహంకారం అనర్గళంగా ప్రకటించుకోడానికి

ఇతరుల ఖర్చుమీద దొరికిన ఆరోగ్యమార్గం నవ్వు'' అని ఒకడి ఉద్దేశం. ఇంకో సుప్రసిద్ధ తత్త్వజ్ఞుడు ఇలా అన్నాడు: ''నవ్వనగా ఆకస్మిక ఔన్నత్య స్ఫురణవల్ల జనించేది అనే మాట ఉంది. ఒకనిలోని అదనపు ఉత్సాహశక్తి పొంగిపొర లడమే నవ్వు అనే రెండో మాట ఉంది. నవ్వు సంఘవైరులైన మానవుల్ని తిన్న పరచడానికి సంఘశిక్ష అనే మూడో మాట ఉంది. ఇంతేకాదు. శ్వాస కోశాన్ని క్షాళనచెయ్యడం, శిరస్సుకి రక్తంతోడడం, ప్రతి మానసికక్రమకీ ఆట విడుపుగా ఉండడం, నిరుత్సాహంలో పడకుండా కాపుదల చెయ్యడం, పడ్డవాళ్ళని గట్టెక్కించడం-ఇవన్నీ నవ్వుపనులే కాక, మరోసంగతి! కోటిమానవులకి అనుదినమూ వేలాదిగా కలుగుతున్నా, తన సాయం అపేక్షించని, చిన్నచిన్న బాధల్ని గురించి ప్రతిమానవుడికీ చాలా సున్నితమైన సానుభూతి ఉంటుంది. అటువంటి మానవసానుభూతిని నిష్ఫలదాయకం చెయ్యడమూ, ఫలజనకం చెయ్యడమూ, అని భగవంతుడు తటపటాయించి ఉంటాడు. ఆ సానుభూతి నిష్ఫలదాయకం అయేటట్టు చేస్తా, సంఘజీవనం అసంభవం అవుతుంది. లేక దాన్ని సఫలజనకంగా ఉంచాడా, మానవుడు ప్రతీ యితరమానవుడివల్లా రోజుకి లక్షసార్లు బాధపడి కుంగి గతించడంవల్ల మానవజాతి త్వరలో నశించిపోతుంది. రెండిందాలా చిక్కే వచ్చేటట్టు కనపడింది! ఈసమస్య విడగొట్టడం ఎల్లాగా అని ఆలోచించి చివర కతడు నవ్వు సృష్టించాడు. ఇతరమానవుల అటువంటి చిన్న బాధల్ని గోచరించి

నవ్వు నుపయోగించుకునే నిమిత్తం ప్రతిమానవుడికీ నవ్వేనే సరంజాంతోసహా సామర్థ్యంకూడా ఇచ్చి, దేనివల్ల మానవుడు కుంగిపోయి గతించి ఉండేవాడో దానివల్లే మానవుడికి కుంగిపోడం, గతించడం లాంటి నష్టాలు రానీకపోడం సరిగదా, ఆరోగ్య లాభంకూడా కలగచేసి ప్రకృతి సాయపడింది. అని నా సిద్ధాంతం'' అని! వీటికి తోడుగా నవ్వుయొక్క ప్రత్యక్ష లక్షణాలుకూడా గమనించడం కర్తవ్యం. (నవ్వులో ముఖం వికసించడం, కళ్లు పెద్దసైజువి అవడం, లేకపోతే సగం అవడం, కనుబొమ్మలు పైకి జరగడం, దవడలు లేవడం, ఎడం అవడం, సొట్టలు పడడం, పెదిమిలు బిగవడం, లేకపోతే దూరం అయిపోడం, తలఎక్కింపు, ఝాడింపు, దంతదర్శనం (దంతాలు అసలుంటేమాటే!), ఒకవేళ పళ్లు పొడుగ్గాఉంటే అప్పుడు వాటిని ఆచ్ఛాదనచెయ్యడం, ఇమడని కట్టుపళ్లైతే వాటిని తీసిచేత్తో పుచ్చుగోడం, భుజాలు ఎగరెయ్యడం, మెలికలు తిరగడం, 'దుంప తెగిపోను' మొదలైన మాటలతో తిట్లు, కేకలు, కూతలు, అరుపులు, చప్పట్లు బాదులు, పక్కవాళ్ళని దిగదోడడం, కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుగోడం, పొట్టనెప్పి తమాయించడానికి "అబ్బ! అబ్బ! ఉండుఉండు'' అంటూ తెములకుండా మాట్లాడడం-లాంటివి నవ్వే సమయంలో కనిపిస్తాయి.) చదువురానివాళ్ళు కూడా వీటిల్లో జాతులు పర్చరిచి పేర్లు పెట్టుకున్నారు-చిరునవ్వు, సకిలింపు, ఇకిలింపు, ముసిముసినవ్వు, మూగనవ్వు,

గుడ్డినవ్వు, స్-స్ నవ్వు, పకపక, వెకవెక, అట్టహాసం మొదలైనవి. సరి, శాస్త్రజ్ఞులు పేర్లెట్టిన ప్రకారం: స్మితం (కనుబొమ్మలెత్తి కళ్ళువిప్పడం), హసితం (పళ్ళు బయటబడేటట్టు చేసి, పెదిమిల్ని కళ్ళ వెనక్కి లాగినట్టు ఆకర్ణాంతం లాగి పట్టి ఉంచడం), విహసితం (చల్లని శబ్దం చెయ్యడం), ఉపహసితం (తల కూశా ఘూశించడం), అపహసితం (ఆనంద బాష్పాలతో సహా గోలగా నవ్వడం), అతిహసితం (విరగబడి పక్కలు పట్టుగుని గిలగిలలాడి మెలికలు తిరిగి దొర్లి పెద్ద ఏడుపులో లాగ నానాయిదీ అవడం)!! కాని, మరి కొన్ని రకాలు చెప్పచ్చు. తలకాయనవ్వు: (తల మాత్రం తెగఝాడిస్తూ వంచేసి కళ్లుమూసుగుని నవ్వడం) లయధాటినవ్వు: (తాళం వెయ్యడానికి వీలై ఉండేది). తుపాకినవ్వు: (పెదిమిలు బద్దలు చేసుగుని రప్పన బయల్దేరేది), కొనవూపిరి నవ్వు: (గుక్క తిరగని సమయందాకా మాట్లాడి అప్పుడు మాటా తెమలకుండా నవ్వూ రాకుండా నవ్వడం). కోతినవ్వు: (నవ్వేమో అని ఇతరులు భ్రమించేది). దాగుడుముచ్చినవ్వు: (అధికారి ఎవరేనా కని పెడతాడేమో అనే భయంచొప్పున ఆపేసుగోడానికి ప్రయత్నించేటప్పటిది.) డోకునవ్వు దగ్గునవ్వు కొలిమితిత్తినవ్వు. గుక్కబడి నవ్వు. సరి, విషపునవ్వు: (నవ్వుజాతిలో చెడపుట్టి లోపలి ఏడుపుని ఓ పక్కనించే వెళ్ళ కక్కేది).

మరి రెండుమాటలు. నవ్వాలిగ్గ సందర్భాలకంటె నవ్వకూడని సందర్భాలుకూడా ఎక్కువ జ్ఞాపకం ఉంచుకోలిగ్గ

వని ఒకజ్ఞాని అంటాడు. - ప్రకృతివల్ల వచ్చిన స్థితికి నవ్వవద్దంటాడు, అనగా, గుడ్డి, కుంటి, నత్తి, చెవిటి, అవిటి వాళ్ల స్థితిని గురించి! మృతుడైనవాణ్ణి గురించీ, అక్కడ లేనివాణ్ణి గురించీ, అన్యత్వారోపణ చేసిఉన్నవాణ్ణిగురించీ నవ్వకూడదంటాడు. 'భగవంతుడిమాట' అని మనం అనుకునేదాన్ని గురించి నవ్వరాదంటాడు. ఇంకా, దీనులూ, హీనులూ, అర్భకులూ, వృద్ధులూ, పరదేశులూ, అపరిచితులూ, వికలాంగులూ, దరిద్రులూ, అజ్ఞానులూ, పరాజితులూ - వీళ్ళని కూడా హాస్యలక్ష్యం చెయ్యడం మానుషం కాదంటాడు.

మానవుడు ఇతరుల్ని గురించి నవ్వడంలో అహంకారమమకారాలవల్ల పెట్టే ఈర్ష్యాకుత్సితాలు ఉండితీరతాయి. ఎంత సభ్యమైన నవ్వులోనైనా ఏకొంచెమో అవి తప్పవు. వాటిని అల్పతమంచేసి కరుణకి ఏమాత్రం జాగాలేని పట్టు చూసి. అసభ్యతలోపడి నవ్వుయొక్క ముఖ్యలక్షణాన్ని బలెయ్యక, తాత్కాలికోపయోగం కోసం కాక. దూషణే గమ్యంగా పెట్టుకోక, వ్యక్తుల్ని మరిచి, సంగతి వీలైనంత తన మీద పెట్టుగుని, మోతాదుమీరక, శ్రుతితప్పక, స్థాయి చెడక, మర్యాద మరవక ఉండేస్వారస్యంవల్ల జనించేనవ్వే సభ్యమైన నవ్వు ఎంత తేలికో, నవ్వించడం! ఎంత తేలికో: నవ్వు!!

[9]

దీపావళి

మొట్ట మొదటి సజీవవ్యక్తి భూమిమీద అవతరించడానికి పూర్వాన్నుంచీకూడా కొన్ని పదార్థాలు భూమిమీద ఉండిఉండాలి. వెనకన్నించీ ఉండుకుంటూన్నది ఏదైనా సరే కాలదోషంవల్ల 'భూతం' అనిపించుకుంటుంది. భూగోళంమీద జీవరాసులు జనించడానికి సరే సరి, నిలవాలంటేకూడా అథమం అయిదు మహాభూతాలు కూడితీరాలి అన్నారు. వాటిల్లో ఒకటి 'వెలుగు'! నిరంతరంగా కాకుండా, ఇస్తూతీస్తూ సగంసగంగా దేవుడు మానవుడికి ప్రసాదించే దినసు వెలుగే! ఆ వెలుగుయొక్క అభావం 'రాత్రి'! ఇతర భూతాలలో మూడైనభూమి వాయ్వాకాశాలకి అభావమే కలగదు. తక్కిన జనానికి ఒక వేళ కలుగుతుందేమోఅని మానవుడు జాగ్రత్తపడగల్గడు కాని సూర్యతేజంగూర్చిన సంగతే వేరు. ఆ కాంతి ఉన్నప్పుడు పోగుచేసి భద్రపరిచి సూర్యుడు లేని అదనుచూసి పైకి తీసి వాడుకుందాం అంటే లొంగేరకం కాదు. అందుచేత, దాని అభావకాలం మొదట్లో మానవుడికి చాల ఇబ్బందిఅయింది రాత్రి సమయాల్లో అటువంటి బాధ ఏకొంతవరకేనా తొలగడానికి ఆదికర్త చంద్రుణ్ణీ గ్రహతారల్నీ ఖంజాయించాడా అన్నట్టు కనపడుతుంది. కాని, చంద్రుడికి క్షయవ్యాధీ, గ్రహాలకి పరభృతునా తారలకి చికిలింత చూపులూ అవడంవల్ల, మానవుడికి భయం

పోలేదు, ధైర్యం రాలేదు, చిక్కు విడలేదు, పని జరగలేదు.
సూర్యుడు అభావంగా ఉండే వేళల్లో పండువెన్నెల్ని మించిన
తేజంయొక్క అవసరం మానవుడికి కలిగి, అతడు కృషిచేసి
అనుభవం ఆర్జించి మననంచేసి మధనంచేసి అటువంటి వెలు
గుని సాధించాడు. అల్లాంటి వెలుగుని సృష్టించగల ఈప్రజ్ఞ
మానవుడు నేర్చాడని, దేవుడి మంత్రివర్గంలో ఉండగల
దురుసు రకాలకి కోపంవచ్చి ఉంటుందనిన్నీ, అల్లాంటిమాన
వుల్లో ప్రథముణ్ణి శిక్షించడంలో, వాణ్ణిచంపేస్తే బతికిపోతా
డని వాళ్ళకి భయమేసి, బతికిఉండనిచ్చే చిరకాలం వాణ్ణి
చంపుకుతిన్నారనిన్నీ కొందరి అభిప్రాయం. దీపం అనేది కని
పెట్టుగోడంలో, దినదినమూ ప్రకృతి, మానవుడికి తెచ్చి
పెడుతున్నా లోటు భర్తీ చేసుకున్నాంగదా అని మానవుడి
గర్వం! మళ్ళీ, తక్కిన మహాభూతాలైన భూమి వాయు
జలాకాశాల విషయంలో సృష్టికి ప్రతిగా మానవుడు చెయ్య
గలిగిన సృష్టిగురించి మానవుడికి గర్వంలేనట్లు తోస్తుంది.
ఎందుకో తెలియదు. బహుశా అది దినుసుఉన్నమీదట
ఉపరిగా చేసిన సృష్టి! ఇది, ఆ దినుసుఏమీ లేనప్పటి సృష్టి.
అందుచేత దీపం విషయంలోనే మానవుడిగర్వం అనేది ఉండ
బట్టక ప్రకటన అయితీరుతుంద కాదు కాదు. ప్రకటన అయిన
తరవాతే గర్వంఅని తెలియడం! వాతావరణాన్ని బట్టి గర్వం
రెచ్చుతుంది. ఏదేనావస్తువు, వెలుగు చిక్కపడ్డకొద్దీ, రాణి
స్తుంది. కాని, వెలుగనేది, చీకటి దళసరి అయినకొద్దీ, రాణి

స్తుంది. అల్లాటి ఒకరాత్రి కాలాన్ని కొలిగి నియమించుకుని దీపసృష్టినిగురించిన తన గర్వాన్ని ప్రకటించుకోడానికేగదా దీపాలు వరసనిపెట్టేసి మానవుడు చూసుకోండి నా తడాఖా అన్నట్టు రంగువేషాలు వెయ్యడమూ, ఎగిరిపడడమూ, పేలాపనానూ: దీపావళి ముట్టించి ఎక్కడలేని హడావిడిపడి ఎక్కడలేని ఆనందమూ పొందడం అందుకే! కాని, అయిఉం డకూడదేమో! తనజీవితంలో ఎంతో అవసరమని తను పరి తపించిన నాడట భూమిమీద అవతరించిన దీపాన్ని మాన వుడు గౌరవిస్తున్నా డనిగాని, లేక అటువంటి జీవితావస రాన్ని తను సృష్టిచేసుకోగలిగిన ప్రజ్ఞ తనకిచ్చినందుకు ఆ ప్రజ్ఞాఫలితాన్నే మానవుడు అధికర్తకి నజరానా ఇస్తు న్నాడనిగాని, మనం అనుకోగలిగితే దీపావళులు జరిపే జాతు ల్లోని వ్యక్తులు పడుతూండేశ్రమా, పొందుతూండే ఆనం దమూ సార్థకం అనవచ్చు.

ఇందాకణ్ణించీ నేను 'భూతం' అంటోచ్చాను అంతకి పూర్వమే 'కాలం' అనేది తెలిసిఉండాలి. కాలం అంటే ఏమిటో తెలియదు. సూర్యప్రమేయం లేకపోతే కాలమూ లేదు భూమీ లేదు మానవులూ లేరు. కొలవడానికి వీల్లేని కాలాన్ని ఎల్లాగో సూర్యుడు బయల్దేరి రెండుమూడు రకా లుగా కొలుస్తున్నాడు ఒక కొలతలో దినం ఏర్పడుతుంది. అన్నిదినాలూ ఒకటేమాదిరి అనుకుంటే మానవవ్యాపారం ఉసూరుమంటుంది. ఎడారిలాంటి కాలంలో మానవులు చలవ

పండిళ్ళులాంటి పర్వదినాలు ఏర్పరుచు కున్నారు పండగలు లేని మానవజాతి ఉండదు. మహాదినాలు వస్తూన్నట్టు తోచకపోతే ప్రస్తుతదినాలు యుగాలుగా తోస్తాయి. ప్రతీ జాతియొక్క ప్రతీపండగా ఒక మహావిషయం గురించి ఆది కర్తని స్మరించే తరుణంకోసం ఉద్దేశింపబడి ఉండాలి. ప్రతీ పండగా ఒక సంస్థ. సంస్థని స్థాపించినవాడి ఉద్దేశం వాడితో గాని, ఒకొక్కప్పుడు వాడుండగానేగాని, పోతుంది. అక్కణ్ణించి ఆదికర్త స్మరణాఉండదు, ప్రత్యేకకర్త ప్రమేయమూ ఉండదు. సంస్థ మరో గాడిలోకి వెళ్ళిపడుతుంది. సంస్థ యొక్క ప్రధాన విషయం కప్పడిపోగా, అల్పవిషయాలకి రోజు ఏర్పడుతుంది. అటువంటివాటిలో దీపావళి ఒకటి.

దీపావళిలో 'దీపం' వేసి చూడకుండానే కొందరు మాట్లాడతారు. వెనక ఒక రాక్షసుడు చచ్చిపోయాడు గనక వాడి నిమిత్తం మనం పిండివంటల్తో భోంచెయ్యాలనీ, దీపావళి నాటికి వాన్లు వెనకట్టడం జరుగుతుంది గనక లోగడ పుట్టిపెరిగిన క్రిమి కీటాదులు (వలక-రలయోరభేదః) సమూలంగా నశించడానికి దేశంఅంతా తలంట్లు పోసుకుని బాణాసంచా కాల్చాలనీ, అల్లుళ్ళని పిలవడానికి అదే సందర్భం గనక వాళ్ళముఖ తేజం ఎక్కువ చేసేనిమిత్తం మతాబాలు కాల్పించాలనీ, మొదలైన పూర్వగాథలకి తడుముకోనూ అక్కర్లేదు, ఆంధ్రులు నమ్మరేమో అనే భయమూ అవసరంలేదు. దీపావళి కాల్పులకి దరిద్రుడూ ధనికుడూ వివక్షత

లేదు; గాని పిన్నా పెద్దా వివక్షతా, ఖర్చూ బేఖర్చూ వివక్షతా, కసీ బేకసీ వివక్షతా ఉన్నాయి పిన్నలకి ఏదో ఇంత తగలెయ్యాలనీ! పెద్దలకి ఖర్చులేకుండా ఉంటే సరి ఇంకా తగలెయ్యమనీ! దరిద్రుడైనా సరే కసిఉంటే తలతాకట్టుపెట్టయినా సరే నరకాసురుణ్ణి దహనం చేస్తాడు. ఇంత వరకింకా దీపావళిలో దీపసంగతి అప్రధానం అయిందే కాని, ఆరిపోలేదు. ప్రధానవిషయం చప్పుడు! ఎంత గొప్ప చప్పుడు చేస్తే అంత గొప్ప దీపావళి యోధుడు. దరిద్రుడు కాగితపు టపాకాయిలు పేల్చడం, (సంచీలామడిచి, ఒకవేపు చిల్లుచేసి, గాలి పూరించి, అది పొంగినతరవాత నేలమీద పెట్టి ఒక్ఖటిచ్చుకుంటే రప్పుమనేవి), ఖాళీడబ్బాలు వాయించడం, డబ్బాలో రాళ్ళోసి వేళ్ళాడగట్టి రెండుమూడు రకాల కర్రల్తో బాదడం! — తరవాత తాటాకు టపాకాయలు! ఇవేనా లేకుండా ఎవరూ ఆగరు ఇవి క్రమేపీ చౌకఅవడం కూడా కద్దు. మేఘదర్శనం అయేసరికి ఇవి కాళ్ళు పారజాచేస్తాయి. మరీ నాసిరకం పేలకపోయినా నాలిక గీసుకోవచ్చునని కొందరు దాచుకోవడం. ఇవి పేల్తే ఒక్ఖపేలుడే! కాని ఎడాపెడా ఎడాపెడా వాయించినట్టు పేలేవి సీమటపాకాయలు! ఎల్లానూ సీమ సీమే! కొందరికి ఇంకా కసి ఆగక, రెండుమూడు సీమ టపాకాయి గుత్తులు కిరసనాయిలు డబ్బాలోపవేసి అవి ఫెడామడా క్షోభపడిపోతుంటే 'వెయ్ వెయ్' అని కేకలేస్తూ డబ్బాని చావగొట్టడం! గోడటపాకాయిలని కూడా వస్తాం

డేవి, అరుగులమీద పరధ్యానంగా కూచున్నవాళ్ళు ఉలిక్కి-
పడేటట్టు ఒక్కటి గోడనిబాదేసి, దీపావళివీరుడు పరక్షోభగు
రించి నవ్వుకుంటూ పోతూండేవాడు. అవే నేల్నెట్టి జబ్బనె
ప్పెట్టేలాగ కొట్టేవాళ్ళుకొందరు పీట్లని దించిపోయినవి
ఔట్లు. ఔట్లుపేల్చేవాళ్ళు మహాధ్వనికాముల్లో జమ. ఒక
దీపావళి రాత్రు ఒక ముసలాయనతో చెప్పకుండా ఔటు
పేల్చేసరికి ఆయనగుండె ఆగిపోయింది. అది ఆగిపోవడంవల్ల
తెలిసింది గాని లేకపోతే ఆయనకి గుండె ఉన్న సంగతి తేలక
పోయేదిగదా అన్నాడు ఆ రౌతు. వెలుగుగురించిన ఆరాధ
నలో మతాబాలు సార్థకం అయినా, అవి కాల్చడం అనే
దాల్లో పౌరుషంలేదు పొమ్మన్నారు. ఎందుకంటే-ప్రతి సంద
ర్భంలోనూ ప్రతీవాళ్ళూ మతాబా కాల్చగలరు గనక!
కాల్చడంలో ఒకచోటనుంచి మరోచోటుదాకా వెళ్లి ఇత
రుల్ని బాధపెట్టే బాపతైన తూటాలవంటి వాట్లకి ఘరానా
ఎక్కువ. ఎడంచేత్తో పంచి పట్టుగుని కుడిచేత్తో అంటించిన
తూటా పట్టుగుని ఇటూఅటూ రవ్వలు చిమ్ముతూ, అది
ఒకవేళ చీదినా, అరిచెయ్యి దానిమ్మకాయ పగిలినట్టు పగి
లినా, కిక్కురు మనకుండా చివరదాకా నిల్చేవాళ్ళూ,
'బాబోయ్' అని తోకముడిచే వాళ్ళూ, ఉండేవాళ్లు. కాని,
ఎంత ఎత్తుగ్గి వెడితే అంత గొప్పవాడు అనేది దీపావళిలోనూ
నిజమే. దీపావళిభటుడి అసలు అస్త్రం జువ్వ. అతడు జువ్వల
రంగడు జువ్వవదలడం కొత్తగా నేర్చుగునేవాళ్లు తాటాకు

చూర్లకీ చుట్టుపక్క జనానికీ భయ కారణంగా ఉండేవాళ్లు. అరి
తేరినవాళ్లు అల్లాంటిపన్లు చెయ్యక, ఊరవతలకి పోయి పాతిక
ముప్పైగజాల్లో ఎదరెదరగా నుంచుని, జువ్వాలు నేలబారుగా
వదిలి, పోటీ చేసుకునేవాళ్లు. దెబ్బలు తగిలినవాళ్ళని తక్కిన
వాళ్లు ఇంటికి మోసేసేవాళ్లు. అవీ ఇవీ కొనడంకంటె మనమే
కట్టుగుంటే సొమ్ముకిమించిన సరుకొస్తుంది, అనేగడుసుదనంతో
వ్యవహరించి, యథాశక్తి గా కళ్లూ, వేళ్లూ, చేతులూ చర్మమూ
వొళ్ళూ, ఇల్లూ, ప్రాణమూ ధారపోసిన దీపావళి మతభక్తు
లుంటూంటారు. సంస్థ స్థాపించినవాళ్ళ ఉద్దేశం ఈభక్తి
కాదేమోఅని తోస్తుంది. ఏమిటో, చెప్పలేం! కొంత పిరికి
తనం, , కొంత దారిద్ర్యం, కొంత ఇతరులకి బాధ కలిగి
దెబ్బలాట కొస్తారనే భయం-ఇవన్నీ ఉండడంవల్ల, నేను ఏ
మతాబా అగ్గిపుల్లేనా కాల్చి ఉంటాను, గాని ఒకటోరకమైన
మతాబాయేనా కాల్చినట్టు జ్ఞాపకంలేదు. ఇదోరకం:
"బాణాసంచా అంటే చెవి కోసుకుంటారు, సూర్యాస్తమ
యాలుచూసిఆనందించలేరు-కొందరుజనం" అంటాడుఒకకవి!

ఘాతలం

వచ్చి స్టేషన్లో రైలు ఆగింది. ఒకమూడోక్లాసు పెట్టెలోంచి జనం దిగబోతున్నారు. దిగేవాళ్ళని దిగనివ్వకుండా, ఎక్కేవాళ్ళు రెండు వేపుల్నించీ జొరబడగా ద్వారాల్లో కొందరు ఇరుక్కుపోతున్నారు. కిటికీల్లోంచికూడా గేద్దూడల్లాంటి ట్రంకు పెట్టెలూ బస్తామూటలూ కొందరు అవతల్నించి అడ్వాన్సుగా లోపలికి గిరవటేస్తున్నారు. దిగదల్చినవాళ్ళు లేవడంవల్ల కాస్తంత ఖాళీ అవడం గమనించి కొందరు అమ్మయ్య అనుకుంటూ కాళ్ళుజాపి వీలైతే బిచాణావిప్పి పరిచి, పడుకుని ముసుగెట్టుకుని నిద్రా జబ్బూ జమిలిగా నటిస్తున్నారు. కొందరు పైమీది కండువాగాని చేతులో సంచీగాని తమరుకూచుని లేచిన స్థలాల్లో ప్రతిష్ఠించి పక్క ఎవరుంటే వారితో 'కాస్తస్థలం చూస్తూండండేం, కాఫీ తాగి వచ్చేస్తాను' అనేసి అవతలవాళ్ళు ఏమన్నా సరే అది అంగీకారంకిందే జమకట్టుగుని, దిగడానికి ఉద్యుక్తులవుతున్నారు. అప్పట్లో తమతో ఆడవాళ్ళూ పిల్లలూ చిల్లర సంసార సామగ్రీ లేని కొందరు అదృష్టజాతకులు రైలుపెట్టెలోపల పడడం అనే విషయంలో కృతార్థులవుతున్నారు రైలు రాగానే లాంతరు స్తంభమే రైలనుకుని, స్టేషనే రైలనుకునీ ఎక్కబోతున్న చాలా మంది అపస్మారపు జనాన్ని సశరీరంగా రైలెక్కించే నిమిత్తం కొందరు పోలీసులు అప్రమత్తులై పని చేస్తున్నారు. క్రమేపీ ధారాపాతంగా పాలకావిళ్ళూ పెరుగు

తట్టలూ నలుముఖాల్నించీ లోపలికి హాదరైపోవడంవల్ల ప్రయాణీకులు తమ కాళ్ళు ఏం జేసుకోవాలో ఎక్కడ పెట్టుకోవాలో తెలియక తన్నుకుంటున్నారు. రైలుకి 'ధూమశకటం' అనేపేరు ఎక్కడమాసిపోతుందో అనే బాధతో ధూమోత్పత్తి చెయ్యడానికి కిటికీలవైపు చెక్కమీద స్థలం లేకపోయినా కొందరు ఎల్లానో ఇరుక్కుని పక్కవాళ్ళ అగ్గిపెట్టిగాని ప్రజ్వలిస్తూన్న చుట్టగాని యాచిస్తున్నారు. లోగడ చెక్కల కింద శయనించిన అయోమార్గసంఘ బంధువులు లేచి, పైకొచ్చి, గాలోసుగుని, సందు దొరికినచోట్ల బైటాయిస్తున్నారు. యథాశక్తిగా అస్పృశ్యతా నివారణ కానిచ్చి ఈ సందడిలోనే ముష్టెత్తుకునే నిమిత్తం ఒక చర్మరోగి రైలుపెట్టెలో ఎల్లాగో పడి, రైలెప్పుడు కదుల్తుందా స్వంతపాట ఎప్పుడు ఆరంభింతామా అని చూస్తున్నాడు. సరికొత్త నవలలూ, తాజాబిస్కట్లూ, వడ్లపూడి నారిందలూ, చటాకు మందులూ అమ్మేవాళ్లు లోపల మొల్చారా అన్నట్లు సిద్ధమయ్యారు. టిక్కట్లు కొనుక్కున్నవాళ్ళూ, కొనుక్కోలేకపోయిన వాళ్ళూ, కొనని వాళ్ళూ తప్ప తక్కినజనం యావన్మందీ చాలా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నారు. హోరూ, కేకలూ, కూతలూ, అరుపులూ, చరుపులూ, దెబ్బలూ, గంటలూ, ఈలలూ, మొదలైన నాదాల మధ్య మాటలుకూడా వినిపిస్తూనే ఉన్నాయి!-(స్థాయుల్లోనూ ఉద్ధృతాల్లోనూ వేగాల్లోనూ తేడా ఉండడంవల్ల).

(మర్యాదగా) – 'కొంచెం పైకి జరగండి.'

(ముక్కులు పూరించి) – 'ఇక్కడచోటు లేదు.'

(గదమాయిస్తూ) – 'ఉంటేనే!'

'ఉంటే, అక్కడ నువ్వే కూచోకూడదూ?'

(రోషంగా) – 'శాస్త్ర సద్దుకోవాలి, నలుగురూ చేరి నప్పుడు! టికెట్టు నేనూ కొన్నాను.'

'నేను నీకంటే చాలా పూర్వమే కొన్నాను. నే జరగను.'

(ఈసడిస్తూ) – 'మొండివాళ్ళకి ఏమిటి చెప్పటం?'

(జోరుగా) – 'ఏయ్. మాటలు జాగర్త. ఇదివరకే కోలెడు జరిగాను. అప్పుడు నువ్వు లేవు. నన్ను మాయం అయి పొమ్మన్నావా?'

(విరసనగా) – 'మాయం అవుతాట్ట! అమాత్రం కూడానా!... నేర్చాడు గడుస్దనం.'

(బెదిరిస్తూ) – 'ఇక్కడ నేను కూర్చునివెళ్ళానండీ, మీరు కూర్చున్నారే!

(నిర్లక్ష్యంగా) – 'ఏమో నా కేం తెలుసూ?'

(తొందరగా) – 'ఇక్కడ నా కండువాపెట్టి వెడితే మీకు కనిపించలేదూ?'

'లేదు.'

(ఆదుర్దాతో) - 'ఇదేమిటీ, నా కండువా మీరే వేసుగుని నా చోట్లో కూర్చున్నారే!'

(చప్పరిస్తూ) - 'ఏమో, నిన్నూ ఎరగను, నీ కండువా ఎరగను.'

'జరగండీ'

'జరగను.'

(బతిమాలుతూ)—'పోనీ నా కండువా నా కిచ్చెయ్యండీ.'

(కఱుకుగా)—'ఇవ్వను. అది నీ దని ఋజువేదీ?'

'ఏమండీ, నేను మీతో చెప్పివెళ్ళలేదూ, స్థలం చూస్తూండండనీ!'

(నసుగుతూ)—'చెప్పారు. అందుకనే స్థలం చూస్తూనే ఉన్నాను. ఇప్పుడూ చూస్తున్నాను'

'ఇది నా స్థలమండీ.'

'నీ తాతసొమ్మా? నువ్ గడించావా? నీ పేరు రాసుందా ఇక్కడ?'

'నా సంచీ పెట్టాను.'

(యథాలాభంగా)—'అవునవును పెట్టారు.'

'నీకెందుకయ్యా మధ్యా! ఏమన్నా లంచం పట్టావా? సంచీ పెట్టాట్టమహా! తరద్దీలో సంచీలుపనికొస్తాయా, ఖాళీవి!'

(హేళనగా)—'నన్ను నీమీద కూచోమన్నావు టయ్యా మరి!'

(నమ్రకంగా)—'మీకు కిందూ మీదా తెలియటం లేదు. ఎల్లా కూచుంటారు?'

(రాజీపద్ధతిగా)—'బాబ్బాబు! ఒక్క క్షణం. కాస్సేపు ఉభయులూ ఊరుకోండి. అంతా దిగిపోయేవాళ్ళే. కాట్లాడ కండి. శాశ్వతం ఎవరూ కారు.'

(అసహ్యంగా)—'చూడండీ, లేకపోతేనూ. నేను బయటికి వెళ్ళగా చూసి నా స్థలంలో మాంచి సరుగుడు దేవిలా చెక్కు చెదరకుండా కూచున్నాడు.'

(తీవ్రంగా)—'నీ స్థల మేమిటోయ్, స్థలమనేది ఎవరు కూచుంటే వారిదే! కూచో గలిగినవాడు కూచుంటాడు, లేకపోతే నడుస్తాడు.'

(పళ్ళుదగ్గరగా పెట్టి గాలిలాగుతూ)—'నా కాలు పచ్చడికింద తొక్కేశాడన్రోయి, వీడిఇనపచెప్పు కాలోయ్!'

(కుళ్ళి కుళ్ళి ఏడుస్తూ)—'మూస్తూండగా నా బనీపర్సు పోయిందండీ! అందులో బోలెడు డబ్బులండీ!'

(నిస్పృహగా)—'టముకుపెట్టి మొనతో నా బుర్ర చితగ పొడిచా డెవడో! రక్తం వస్తోంది.'

(మందలిస్తూ)—'అల్లా మీదిమీదికి తోసుకురాకు బాబూ, మరీ.'

(వగరుస్తూ)—'నన్ను అప్ప-అప్ప - అప్పడంలాగ నొక్కేస్తున్నారు ఊపిరి ఆడటం లేదు'

(కుమిస్తూ)—'మీబీడీ కొరుసుల్తో నాబట్ట మూడు చోట్ల కాలింది'

(వికటంగా)—'అబ్బా! ఇంకా ఎక్కువచోట్ల కాలవలసిందే!'

(దెబ్బతీస్తూ)—'మీరు మనుష్యులు కదా ముందేనా గ్రహిస్తారని నా ఆశ'

(ఉమ్మేస్తూ)—'థూ! ఉమ్మేశోడానికే పీల్లేదండీ రైల్లో!'

(చురుకుగా) - 'పీల్లేకేమండీ! నామీద జరిగింది చుట్టాభిషేకం!'

(తగ్గు స్వరంతో) - 'ఇది నా సూటుకేసు కానట్టుందిరా.'

'అయితే నేస్తూ, ఇది చాలా అందంగా ఉంది'

(ఆశ్చర్యంతో) - 'ఇందులో ఏదో మిలమిలలాడుతూ కదుల్తోంది.'

(భయంతో) - 'ఓయ్ బాబో! మన కొద్దు. వాటం చూసి పిరాయించు.'

(తడబడుతూ) - 'తాగని నచ్చినోళ్ళు మాలోంచి పాండోశ్.'

(చిరకోపంతో) - 'మీ ఆడవాళ్ళు ఆడ పెట్టెలో ఎక్కకూడదుటండీ!' పోనీనూ!

(విష్మాగ్యంగా) – 'సాచుగుని పడుకోకపోతే ఇవతల ఇంతమంది నిలబడగా, నువ్వు లేవకూడదుటయ్యా, గొప్ప వాడవ్.'

(దీనంగా) – 'మూడు రాత్రుళ్ళనించి నిద్దర లేదు.'

(నిక్కచ్చిగా) – 'ఇది పగలుగా. నువ్వు లేవ్వా!'

(రూఢిగా) – 'లేవను.'

'నే నెక్కడ కూచోనూ!'

'ఎక్కణ్ణించి వచ్చావో అక్కడికెళ్ళి.'

'నువ్వు పడుకోడానికి కొన్నావా టిక్కట్టు?'

'అవును నువ్వొస్తావు కనిలాగ అని నాకేం తెలుసూ!'

(కోపధాటిగా)–'చాపకట్టలా పడుకుని పేలాపన సాగించకు, దొర్లించెయ్యగలను.'

'నేనూ పడుకోడానికే కొన్నాను.'

(వెకిలిగా) – 'ఎవడి దగ్గర కొన్నావో వాడి దగ్గిర కెళ్ళి ఏడ్చుగో, నామీద ఎగురుతావేం!'

'అయితే కాస్కో.'

'మా జట్టు పదిమంది. మా పనికూడా ఒకటే. ఈ స్థానం అంతా మాదే.

(ముక్కుమూసుకుని) – 'అబ్బబ్బ, కల్లుకంపు. లేచి వెళ్లి మనుషుల్లో కూచుంటే!'

'అమ్మయ్య! గార్డు ఊలేశాడు!'

'పడిపోతారు, మరి ఎక్కద్దు, ఎక్కద్దు, వేళ్లాడద్దు, వేళ్లాడద్దు, వేళ్లాడద్దు! అబ్బీ! ఇనపకమ్మి గట్టిగా పట్టుకో, దిక్కులు చూడకు. చెయ్యిచాపకు.'

'లోపలికి జరగండి.'

(ఏడుస్తూ) – 'బాబో బాబో చచ్చాను, చచ్చాను!'

'తలుపేసెయ్యండి, నే లోపల పడ్డానుగా!'

'వెయ్యడానికి స్థలంలేదు.'

'అమ్మయ్యా, రైలు కదిలింది బాబూ!'

(కుతూహలంగా) – 'ఏమిటండి అవతల హడావిడీ?'

(జాలిగా) – 'ఏముందీ? పాపం ఇద్దరు చక్రాలక్రింద పడ్డారు.'

'ఏమయిందండీ?'

'వాళ్లిద్దరినీకూడా రైల్లోకి తోశారు. అదుగో రైలు కూసింది.'

'వెడుతోంది. వాళ్ళకి బాఘా దెబ్బలు తగిలాయి గావును!'

(నిరాశతో)—'వాళ్ళ కాళ్ళూ చేతులూ నలిగి పోయాయి!'

(అమాయికంగా)—'పాపం! వాళ్ళ టిక్కెట్లుకూడా నలిగి పోయేఉంటాయ్!'

వైద్యం

[శ్రీ న్యాయపతి సుబ్బారావు పంతులుగారి అధ్యక్షతకింద 5-8-1928 తేదీని రాజమండ్రీ వైద్యసంఘ ప్రథమవార్షిక సమావేశ సందర్భంలో చదివిన రచన.]

శరీరమనేది బహువిచిత్రమైన యంత్ర విశేషం కాబట్టి దాని యథాస్థితిలో మార్పు కలుగుతూంటుంది. బాల్యం కౌమారం మొదలైనవి పెద్దపెద్దమార్పులు. అవి ఫలానా క్షణం నించి ప్రారంభమనీ నిర్ణయించలేం, అవి బాధాపెట్టవు. కాని, బాధతో కూడుకుని వచ్చే మార్పులు కొన్ని కొన్ని ఉన్నాయి. అవి త్వరలో సర్దుకుంటే వాటిని 'రుగ్మత' అనీ, 'సుస్తీ' అనీ, 'అస్వస్థత' అని వాడతారు, త్వరలో సర్దుకోక మకాం వేస్తే 'కాయిలా' అని, 'దీర్ఘవ్యాధి' అని, 'సికస్తు పడడం' అని అంటారు. అసలే సర్దుకోక పోతే, శరీరాన్ని పంచభూతాల్లో దేనికో ఓదానికి దాఖలు చేసేస్తారు. అల్ప రోగాలకి అజీర్తిలాంటి కారణాలు గోచరిస్తూనే ఉంటాయి. దీర్ఘరోగాలకి కారణం: ఒక్కొక్క రోగి ధనార్జన వంటి అవసరవుపన్నలో పడిపోయి రోగాన్ని లక్ష్యంచెయ్యక ముదర పెట్టుకోడమే. ఆస్తివిషయంలోకి మల్లేనే వ్యాధుల విషయంలోకూడా స్వార్జిత పిత్రార్జితాలు ఉండగలవు. కారణం దొరకని చోటల్లా జనం జర్మ పొమ్మంటారు. "పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ" అని తీర్పు చెప్పేస్తారు. అందుకనే సంభాషణల్లో:

—పాపం!

—ఏమిటీ!

—ఫలానవాడు

—ఊఁ

—పోయాడు.

—నారాయణ, నారాయణ! ఎప్పుడూ?

—వారం అయింది.

—ఏమొచ్చి?

—ఏంలేదూ. రెండులంకణాలు చేశాట్ట.

—నే చూసినప్పుడు పిడిగాయుల్లా ఉన్నాడస్మీ.

—ఉంటుం? ఎంత సేపూ? నూకలు సరిపోయాయి.

కర్మ తోసుగొచ్చేసింది.

అనే మాదిరిగా వింటాం. అదీ కాక ఒకొక్క దబ్బులో ఉన్నవాడికేసి చూసి కొందరు, 'గ్రహచారం' అంటూంటారు. ఇక, శరీరం యొక్క అవయవాలూ భాగాలూ పదార్థాలూ ఎన్ని ఉన్నాయో అన్నింటికీ అన్నిరకాలరోగాలూ ఉన్నాయి. అంచేత పై విడివిడి అవయవాలవ్యాధులేకాక, లోపలి గుండె, కాలేయంలాంటి వాట్లవ్యాధులేకాక చర్మ, రక్త, మాంస, నర, అస్థి, శల్యాదివ్యాధులు ఉద్భవించాయి. వ్యాధి అదృశ్యం. వాలకం బట్టి, లక్షణాల బట్టి దాన్ని గుర్తించాలి. కొన్ని వ్యాధులు బలేటక్కరి రకం. రోగి గతించేవరకూ అవి పోలికకే అందకుండా నక్కుతాయి.

కొన్నింటి స్వభావం రోగి గతించిన స్వల్పకాలంలోనే తెలిసిపోతుంది. పైగా, ఇతర జంతువులలోకి మల్లేకాకుండా మనిషికి వాక్కు ఉండడం చేత మనిషి తన రోగం కొంతవరకు చెప్పగోగలడు. కొందరు తమ బాధ ఏముటో చెప్పేసెయ్యక, వతిసచొప్పున అబద్ధాలాడి, తమరోగం ఏముటో ఇతరుణ్ణే కనుక్కోమంటారు. కొందరు తమ రోగలక్షణాలు చెప్పగోక దానికి పడవలిసిన ఔషధ లక్షణాలు ఏకరువు పెడతారు. దాంతో ఔషధా లిచ్చేవాడికి మతి చెడుతుంది. అది సరి. దేవుడు మనిషికి మాత్రమే బుద్ధి అనేది ఇచ్చి, ఇతర జంతువులకి ఇయ్యని స్వరాజ్యం ఇచ్చాడు. అది మానవుడు పరమస్వాతంత్ర్యం అనుకుని కారణాంతరాలచేత ప్రకృతి విరుద్ధాలు ఆచరించి కని విని ఎరగని వ్యాధులు తచ్చుగుంటున్నాడు. అందుకనే, మనుష్యుల్లో ఉన్నన్ని రకాల రోగాలు ఇతర జంతువుల్లో లేవు. రోగాలు పుట్టిన కార్తిలోనే వైద్యులు వెలుస్తారు. వైద్యులు ఎల్లానూ ఉన్నారు గదా, వాళ్లుమనస్సులో ఏమన్నా ఇడవుతారేమో అనే బాధతో కొన్ని కొన్ని కొత్తరోగాలు పుడుతూంటాయి ఈటీవల చాలా రోగాలూ వాటికి మందులూ కూడా 'లాటిన్' భాషతో జనించాయి వైద్యుల సంఖ్య విజృంభించేసరికి అభిప్రాయ భేదాలు కూడా పెరిగిపోయి వీళ్లల్లో మతాలు ఏర్పడ్డాయి. హిందూ ముసల్మాన్ కిరస్తానీ లాగే, ఆయుర్వేదం, యునానీ, హాలోపతీ మాత్రమేకాక, హోమియోపతీ, మోనోపతీ (అనగా. ఒకడే)

సీతాపతి (అనగా, రామనామస్మరణ)లాంటి వివిధశాఖలుగా వైద్యం విడిపోయింది. ఇవీకాక, వట్టి మట్టితో కుదిర్చేవారు, నీళ్ళతో 'కూనీ' చేసి తేల్చేవారు, గాలితో మంత్రించేసే వారు, తేజంతో వెతికి చూసేవారు, 'వైర్' మీద విని 'వైర్‌లెస్' లో లేవదీసేవారు కూడా ఉద్భవించారు. ఇవేమీ అక్కర్లేదు. ఒక్క నిప్పుతోటే సర్వమూ చివరంటా కాని య్యచ్చుగదా అనినమ్మేవాళ్లు ఆదినించీ ఉన్నారు. కాబట్టి, ఈకాలంలో మాత్రల డబ్బీ చేత్తోపుచ్చుగుని సంసారి పక్షంగా తిరిగిపోతూ చేతులు చూసేవారు, డోసుకి ఇంత అని అరుకులు సీసాల్లో పోసేవారు, సగ్గుబియ్యంలాంటి మాత్రలిచ్చేవారు, మట్టి పామించేవారు, తొట్టికోనిపించే వారు, జట్కాలూ బళ్లూ సైకిళ్ళూ దిగేవారు, చెవల్లోయం త్రాలవారు, కుంకంబొట్లవారు, వనమూలికలవారు-ఇల్లాగ్గా రకరకాలవారు విజృంభించారు. వీరిలో ఎవరికేనా 'డాక్టర్' (బిరుదుకాదు) పిలువు రావాలంటే ఏబాపతో ఓ బాపతువి కొన్ని ఇంగ్లీషుముక్కలు వచ్చితీరాలి.

అజ్ఞాని అయినవాడికి రోగంపేరు చెబితేనే బెదురు, ఇక రోగం వచ్చిందీ అంటే హడలే! పల్లెటూరిమనిషే నయం అదేపోతుందని ఊరుకుంటాడు, పిల్లేకా, తిరగలేకా, స్తోమతులేకాన! పట్నవాసంలో ఎవడికేనా సుస్తీగాఉంటే, పక్కింటివారు 'మాస్తావేమిటయ్యా, డాక్టర్ని పెట్టకుం

దానూ! తరవాత ఎండేసుగుంటావు దబ్బంతాను! ప్రాణం దగ్గిరటయ్యా తటపటాయింపు!' అని కూరకేసి అతడిచేత డాక్టర్ని పెట్టింపించి ఆరోగాన్ని కొంచెం ప్రాముఖ్యంలోకి తెస్తారు. మళ్ళీ తమరింటో గనక రోగాలొస్తే, "రోగం అంటే అర్థచేత్తో తీసిపారయ్యగలడా ఏమిటి డాక్టరుమాత్రం! ప్రాణంఉన్నంతసేపే డాక్టరుగాని, అతడేమన్నా ప్రాణం చేస్తాడా? అల్లా చెయ్యగలిగినా ఎంతసేపని చెయ్యగలడూ! ఎల్లానో, ఓర్చుగోవాలి" అని తనవాళ్ళని కసురుగుంటాడు. బస్తీలో చాలా సలహాలు పక్కవాళ్ళకీని, డబ్బు ఖర్చు ఎగగందోసేవీనూ! అదీకాక, ఆరోగ్యంగా ఉన్నంత కాలం వైద్యుడు జ్ఞాపకమే రాడు. కాస్త హెచ్చుతగ్గు వచ్చేసరికి, ఏమందోయ్!' అంటూ వెతుక్కుంటూ, అడ్డమైనవాళ్ళ సలహాలూ వింటూ, రోగి బయల్దేరతాడు ప్రాణం తీపి. ఆ తియ్యదనం మనస్సులోపెట్టుగుని ఎంత చేదైనా మింగబుద్ధి వేస్తుంది. 'చావం గాలముచేరువౌ జిగియున్ జాలింపగా లేక, తన్నెవైద్యుండు చికిత్సబోవగలండో యేమందు రక్షించునో' అని ప్రతీమానవుడూ అహోరిస్తాడు. ఒక్కొక్కరోగి ఉద్దేశం: తను వైద్యుణ్ణిపెట్టిన పావుగంట దాటకుండా దాఖలా కనపడాలని వాడు రోజుకి ముగ్గుర్ని కడలేస్తాడు, ముగ్గురూ ఏకకాలంలోనే అక్కడ హాజరై వెంటనే మానేస్తారు. వాడు తొందరరోగి. ఒక్కొక్కరోగి వీళ్లేకొచ్చి ఇద్దరి ముగ్గురి మందులు, ఓడిసంగతి ఓడిదగ్గిరచెప్పక, తాగుతూ బాధ పడతాడు. వాడు మొహమాటపురోగి.

ఒక్కొక్క రోగి వైద్యుణ్ణి పెట్టి మందుపట్టుకెళ్ళి చెప్పినట్టు పుచ్చుకోక కుదర్లేదంటాడు, పుచ్చుకుని కుదిరినా వదలేసినా వైద్యుడికి దొరకడు, వచ్చి కుదిరిందనేనా చెప్పడు. వాడు కృతఘ్నరోగి. ఒకొక్కడు తెగ అపథ్యం చేస్తూ రోగం అల్లానే ఉండంటాడు. వాడు కక్కుర్తిరోగి. ఒకొక్కడు స్వల్పంతో పోయేదైనాసరే డబ్బు చిమ్మేసిఉన్న మందులూ లేని మందులూ కూడా కొంటాడు. ఎంచేతంటే, తనికి ఎంత చిలుంవొదిల్తే అంత గొప్పమందని వాడి ఊహ. వాడు దర్జారోగి. ఒకరోగిని ఇంట్లోజనం ఇల్లాబాధ పెట్టడం నాకు తెలుసు—తమరింట్లోనే ఒక వాటాలో కాపరంఉన్న వైద్యుడి మందు పుచ్చుకోకపోతే ఆయన తన మనస్సులో బాధ పడతాడేమో గనక, ఆయనిచ్చిన మందు నీళ్ళే తాగాలి-అంటాడు రోగి తండ్రి. రోగి తాలూకు అమ్మమ్మ దగ్గిర పాత కుప్పెలు ఉన్నాయిట, అవి డొచ్చి ఆ కుప్పెలు అరగదీసి పుచ్చుకోక పోతే నీళ్లు ఒకుటుకో వలిసిందే, అంది. ఆవిడకీనూ రోగికి చాకిరీ చేస్తూన్న ఆవిడకీనూ పచ్చగడ్డేస్తే భగ్గు మంటుందిట, అందుకని, ఆ అమ్మమ్మ పీనుగు మందు సుతరామూ వెయ్యను రోగి దక్కనాసరే దక్కక పోయినా సరే అని-ఆవిడ కూచుంది. ఆసుపత్రికి తీసికెళ్ళం డని రోగి పెత్తండ్రి సలహా. ఆ ఆసుపత్రిలోనే వెనక రోగితల్లి చచ్చి పోయింది, రోగి కూడా అక్కడే చచ్చిపోవచ్చు! అక్కడికి మాత్రం వద్దు-అని రోగితాయనమ్మ ఏడుస్తూ చెప్పింది.

'ఏమీవద్దు బాబోయ్! మీ కొట్లాటతోటి నాకు రోగం కుదిరి పోయింది, ఇక మీరు దెబ్బలాడు కోకండ్రోయ్'- అని రోగి రాగాలు! ఇటువంటి రోగి ఆపేక్షలరోగి! ఎవడూ లేనప్పుడు నిక్షేపంలా ఊరుకుని వినేవాళ్లొవిని ఊరుకోమనే వాళ్ళూ ఉండడంతోటే మూలుగు సాగించే రోగి ఒకడూ. వాడు సకాల రోగి ఇంతమంది వైద్యులున్నా నూ ముస లమ్మ పోవడమే పడటంలేదు అని బెంగతో తీసుకునేవాడు ఉంటూంటాను వాడు ముసలమ్మ రోగి.

వైద్యుల్లో లెఖ్ఖలేనన్ని జాతులు. ఏ శాఖలో ఏవిష యంలో ప్రత్యేకప్రజ్ఞ గలవాళ్ళో ఆ పేరట వైద్యులు పిలవ బడతారు. కంటి, పంటి, కాలి, చెవి - మొదలైన వైద్యు లున్నారు. వైద్యులంతా కలిసి శరీరాన్ని ముక్కముక్కలు చేసేసి ప్రత్యేక సామ్రాజ్యాలు ఏర్పరుచుకున్నారు. శరీరా నికి అతీతులు భూతవైద్యులూ మతవైద్యులూ ఆత్మవైద్యు లూను. వీళ్ళల్లో ఒకతెగ కేవలం అభూతవైద్యులు. వైద్యంలో ఇచ్చేది చేసినచాకిరీకీ, కావలిసిన మందులికీ గనక ఖర్చు చచ్చినా తప్పదు కొందరితో మాట్లాడినందుకు సొమ్ముకట్టాలి, కొందరు ఇంటికి వస్తేనే ఇయ్యాలి. అది వాళ్ల కాలంయొక్క ఖరీదు. ప్రతీవైద్యుడూకుడా, ఇతరులంతా తెల్ల మొహంవేసి ఇకలాభంలేదని వొదిలిపెట్టేసిన కేసులు, తను స్వశక్తివల్ల ఏవేవి నెగ్గించగలిగాడో అవి నొక్కినొక్కి వక్కాణిస్తాడు. "ఫలానాఫలానావారు 'హోప్‌లెస్' అనేసి

పోమ్మన్నతరవాత అప్పుడు ఫలానారోగి నన్ను వెతుక్కుంటూవచ్చాడు. ఒక్క మోతాదుతో రంగున కుదిరింది ఇప్పుడు, శాండోలాఉన్నాను''- అని! అంతే గాని తను పైకి ఎంతమందిని అతిథుల్నిగా పంపవలిసొచ్చిందో మాట్లాడడు. ప్రతీ వైద్యుడూ, దైవాంశీగా మాట్లాడితే, ఏ ప్రారంభంలోనో తెలియకో, తెలిసినతరవాత నిర్లక్ష్యం వల్లో ఎక్కువమంది రోగుల్ని కుహురుస్థానపు ఏకకాలముందే అచ్చుగోడంలో ఉండేచిక్కుల్లో, అధము కొన్నిజీవాలనేనా సకాలంకంటె పెందరాళే బలిలాయించిఉంటాడు. సలహా అడగడానికి వెడితే, ఏకవచనప్రయోగం చేసి, కంవొచ్చి, మీదపడి కొట్టొచ్చి, అదేరోగంకుదర్చడం అంటే అనుకునే వైద్యుడొకడు! రోగస్వభావం పసిపట్టకుండానే, దరహాంమీద మందిచ్చే వాళ్లు చాలామంది.

వైద్యుడు—ఏమండి, రండి, కూచోండి, ఏమిటిసంగతి?

రోగి—నాకు జ్వరమండి.

వై—అదుగో కనపడుతూంటేనే!

రో—కాళ్లు లాగుతాయండి!

వై—అదుగో, పొడుగైనాయి.

రో—విరోచనం లేదండి.

వై—ఇల్లాంటి పరిస్థితుల్లో అదెల్లాఉంటుందీ!

రో—ఏమోనండి. ఎల్లాఉంటుందో!

వై—ఉణ్ణోండి, మందిస్తాను పట్టికెళ్ళండి.

ఇలాగే, 'ఏమండీ. వెనకటిమందు గుణంఇవ్వలేదు. మందు పిరాయిస్తే' అని రోగి వైద్యుడితో చెబితో, పుస్తకం చూపించి అందులో అల్లాఉంది అని చెప్పడమేగాని, శాస్త్రం తెలిసినా దాన్ని ఆచార అనుభవాలతో మిళాయించి, దేశకాలస్థితులు విచారించి, పాత్రనిగమనించి మందివ్వని వైద్యులూ ఉండగలరు. ఉన్నరోగం మరీ జోరవడానికి ఇచ్చేవాళ్ళు ఉంటారు-అంటారుగాని అది అజ్ఞానంవల్ల జరిగేదేగాని బుద్ధిపూర్వకంగా కలిపించేదికాదని మానవులు ఒప్పుకోవాలి. స్వర్ణభస్మంతయారుచేస్తానని అన్నీకొనిపించి, ఏదో బూడిద ఇచ్చేవాడూ, రోగి పురుషుడైనప్పటికంటె స్త్రీ అయినప్పుడు రీతి మార్చే వైద్యుడూ దొరకకపోరు. 'వైద్యుడొచ్చిన మాత్రానవణుకు పుట్టె, సంచి విప్పినమాత్రాన చలువగమ్మె, మందులిచ్చిన మాత్రాన మాటలణగె, ఓరి నీచేతి మాత్ర వైకుంఠయాత్ర' అని సంబోధించవలసొచ్చే రకం ఒకటు! ''అయ్యో, మాముసలమ్మకి ఎక్కిళ్లు ఎక్కువైనాయి, మీమందు వేసింతరవాత!'' అని ఒకడెళ్ళి ఒక వైద్యుడితో చెప్పగా, అతడు, ''ఇంకేం. భేష్. అందుకే నేను మందిస్తా. అల్లా ఎక్కువవుతాయి తెండి. అది బోలిదు గ్రంథం. ఇక అవి తగ్గడాని కిప్పుడిస్తాను. దీంతో ఒక్క ఎక్కిలీ రాదు ఒక వేళ వొచ్చినా, ముసలమ్మగదా, మీరు ఉదయం దాకా చూడండి, ఈమందే వేస్తూఉండండి, మళ్ళీ మళ్ళీ రాకండి'' అన్నాడు. ఒక ఊళ్ళో ఒక అబ్బాయిపోగా

నలుగురూ పోగై విచారంతో ఉండగా, అక్కడికి ఒకరకం వైద్యుడొచ్చి శవంకేసిచూసి, 'ఏమిటి ఈ అబ్బాయి అభిప్రాయం?' అన్నాడు అంటే 'ఫలానా' అని అక్కడివాళ్లు' చెప్తే, 'ఎన్నాళ్లు బాధ పడ్డాడు ఈ అబ్బాయి?' అని ఆయన అడిగాడు. 'పదిహేను రోజులు' అని ఒకరు చెప్పగా, 'అయ్యో, నా మందు వేసివుంటే ఎంత త్వరలో పనిచేసి ఉండేదండీ!' అని విచారించాడు. ఏ వైద్యుడూ కూడా మరోడికి వైద్యుడే కాని, తనకి కాడు, తన ఇంట్లో కూడా కాడు. తనకైతే విసిగెత్తి విషం పుచ్చుకోవచ్చు, తనింట్లో అయితే నమ్మకమూ ఉండదు, గుట్టూ తెలిసిపోతుంది. ఇంజెక్షన్ల వైద్యులు చాలామంది. ఒకాయన డిసెంట్రీకి మూడు ఇంజెక్షన్లు పుచ్చుకున్నాడు, తగ్గలేదు. అవి మానేశాడు. ఏమయ్యా మానేశావని ఎవరో అడగగా, ఇంకా పుచ్చుకుని ఒళ్ళంతా పాడిపించుకుంటే విరోచనాలు జాస్తీ అయిపోతే, అసహ్యం కూడాను!' అన్నాడు. ఇక రైల్లో వైద్యుడు: "మాది సకలరోగ నివారిణి కాదు. ప్రత్యేక నెప్పుల హారిణి. డబ్బీ రూపాయి బేడ, పోస్టుఖర్చు మీది. కాని మా కంపెనీ ప్రచారంకోసం, ప్రస్తుతం ఉచితంగా ఇస్తున్నాం. ఇప్పుడు నా దగ్గిర ఐదే ఉన్నాయి. కావలసినవాళ్లంటే, అడగండి ఇస్తాను—మా ఏజంట్ల ఖర్చుల నిమిత్తం డబ్బీ ఒకటికి ఒక అణా ఇవ్వండి" అంటాడు. ఇల్లా నా చిన్నతనాన్నుంచీ అంటున్నాడు! అతడు చెప్పే అనుపానాలే అసలు మందులని,

డబ్బీలోదుమ్ము అనాకుడా చెయ్యాదనీ కొందరంటారు కొత్త రకం క్రిమికీటాదుల్ని కనిపెట్టే వైద్యులుకొందరు పల్లెటూళ్ళలో ఆసుపత్రులు పెట్టింతరవాత అక్కడకుడా విచిత్రమైన జబ్బులు ఎక్కువైనాయి. కదిరితే తనమహాత్మనీ లేకపోతే దేవుడి శాపమో రోగిపాపమో అనీ విడమర్చి చెప్పేవాళ్ళు కొందరు. తనమందువల్ల ముక్తీ మోక్షమూ ఉంటాయనేనా జనం గుర్తించకపోవడంగురించి బాధపడేవాడూ కనపడతాడు.

ఎన్ని కూడని కూళ్లుతిని ఎత శ్రుతి మీరిన తరవాత్తైనా సరే ఒకడు వెళ్ళగా, వాడు చెప్పాగునేది సంతోషంగా వింటూ 'బేష్. ఏమీ ఫర్వాలేదు. నేను మందిస్తాను' అంటూ తక్షణం మందిచ్చేవాడు ఒక్కొక్కడి దృష్టిలో మంచివైద్యుడు. అటువంటి సందర్భంలో తనకి రోగం కుదరకపోయినా, రోగే సమర్థించుకుంటాడు: 'అంతకంటె వైద్యుణ్ణి ఎంచెయ్యమన్నారు? చావ మన్నారా ఏమిటి? చాయశక్తులా శ్రమ పడ్డాడు?-అని! ఆరోగి ఖర్చుపడినా వాళ్ళవాళ్ళైనా డాక్టర్ని మనస్సులో తిట్టుగోరు. కొందరు వైద్యులు వడికేచోట వదుక్కుంటూ బీదలకి ధర్మంగా మందిస్తారు. కొందరు కష్టకాలం గమనించి ఇంతాఅని నిర్ణయించుగోరు. కుదిరినవాళ్ళు తోచి యివ్వడమే. సాధారణంగా కుదిరిన వాళ్ళకి ఏమీ తోచదు-ఇవ్వడాన్నిగురించి. ఇప్పుడుకుడా వయస్సూ లక్షణాలూవినేసి ప్రశస్తమైన మందులు సూచన చెయ్యగల దిట్టలు ఉన్నారు. 'ఈవ్యాధి నాకు బోధపడటం

లేదు' అని నిష్కర్షగా చెప్పగలవాడు మంచి వైద్యుడే. దేశంలో పండిన పంట ఆకలైనప్పుడు ఒక్క ముద్ద తక్కువగా తింటూ ప్రతీ పూటైనప్పుడూ డొక్క మాడుస్తూంటే శరీరానికి రోగం ఉండదని అంటారు. ఒకవేళ రోగం వచ్చినా, ఊరుకో, ప్రకృతే శరీర తత్వాన్ని సరిదిద్దుతుంది, అంటారు. కాని, అట్లా చెయ్యడానికి కొంత త్యాగమూ కొంత దీక్షా కావాలి. అది సాగితే తేలికేగాని, సాగదు. నేను మాత్రం తక్కువ తిన్నానా అనేవాడే గాని, తక్కువతిని లేచేవాడెవడూ! నాలుగు బొబ్బట్లు ఎక్కువలాగి మరీ వద్దాం అని డాక్టర్లతో కలిసో, రొంటిని మాత్రలు పెట్టుకునో భోజనానికి వెళ్లేవాళ్ళున్నారు. జబ్బు చెయ్యనీ, తరవాత చూసుకుందాం అనేకంటె జబ్బు చెయ్యకుండా చూసుకోడం మంచిదని అనుభవజ్ఞుల సలహా. ఆరోగ్యశాఖవాళ్ళు వైద్యశాఖవాళ్ళకి ఉద్వాసన చెబుతూండాలి. వైద్యశాఖవాడు తన వైద్యం అక్ఖర్లేకుండా పోతోందే అని విచారించకూడదు. తన వైద్యం కాదు ఎవరి వైద్యమూ కూడా తన చుట్టుపక్కల వాళ్ళకి అనవసరం అయ్యేటట్టు చెయ్యగలవాడు ఘన వైద్యుడు. సెలవు.

కుబేరరావు తనలో

ఉన్నసంగతి పొక్కక మానుతుందా యేమిటి గాని, నేను చాలా అందగాణ్ణి. నిష్పక్షపాతంగా చూసినకొద్దీ నా అందంలాంటిది కనపడటమే లేదు. నేను చిన్నమన్మథుణ్ణి, నేను అద్దం చూసుకున్నప్పుడల్లా నిజంగా అలాతోస్తుంది, మా ఆవిడికి కోపంరానప్పుడూ అంతే. నేను చదువూ సాగించాను, ఉద్యోగమూ ఊపేశాను. పెద్దపరీక్షలు అయినట్టు నాదగ్గిర గట్టి పట్టాలున్నాయి. వాటి లెఖ్ఖేమిటి గాని, వాటి నన్నింటినీ మించిన గడుసుదనం ఉంది నాదగ్గిర. ఏ యెండకి ఆ గొడుగు పట్టటం. అటునుంచి నరుక్కురావడం, అవసరం వస్తే ఏ జంతువుకాళ్లు ఎల్లాంటివైనా సరే పట్టుకోడం, శాబ్బాసనడం, పట్టుకున్న విషయం ఓ పట్టాన వొదిలిపెట్టకపోవడం, బాధ్యతప్రతీదీ ఎవడి నెత్తిమీదరుద్దడమా అని చూస్తూండడం, అనర్గళంగా అబద్ధాలు ఆడడం నాకు తెలుసు. నెగ్గడంగాని, నెగ్గినట్టు కనపడడంగాని ప్రధానం అని విశ్వసించేవాళ్ళకి ఇవి విధాయకమైన ఉపాయాలని నేను శాస్త్రప్రమాణం చూపించి సిద్ధాంతం చెయ్యగల్ను. శివుడిలాగ విషంమట్టుకు కంఠంలోనే దాచి, అతడిలాగ కాకుండా అవసరమైన మోతాదులో అది ప్రయోగిస్తూ, పైకి, చిన్నాపెద్దా వేళాపాళా పట్టింపు లేకుండా హిహిహి అని నవ్వుతూండడం, ఒకవేళ ఎవడేనా దురుసుమనిషి నా చేష్టలు బయట పెట్టేటప్పుడు ఇంకాకొన్నివీసాల నవ్వు అరువు తెచ్చుకునికూడా అట్ట

హాసం చెయ్యడం నాకు చేతఅవ్వక అందుకని, ఇతరులు గ్రహించ గలిగినదాన్ని బట్టి, నాది మిక్కిలి శాంతస్వభావం. ప్రతీఒకవిషయంలోనూ నేనే నెగ్గేస్తూండడంవల్ల నామీద అనుమానమూ ఈర్ష్యా పెచ్చురేగి పోగాయనడానికి సూచనలు చాలా ఉన్నాయి ఒక్కొక్కడువచ్చి నన్ను తిడతాడనుకోండి నేను సమాధానం చెప్పను వాడు మాట్లాడేటప్పుడు వాడివాగుడు తాంబూలాకు తుప్పర, నామీదపడుతుందనుకోండి, నేను శాంతాకారంలా కనిపించే నాచేతిరుమాలితో తుడిచేసుకుని ఉండగల్ను, అదీకాదు, ఛీఛీ బుద్ధి లేదురా అని నన్ను ఛెడామడా తిట్టేసిన ఒకడున్నాడనుకోండి, వాడితో నాకెదేనా పనుంటే, తక్షణం నేను వాడి దగ్గిరికెళ్ళి చదువుకున్న సమర్థుణ్ణిగనక, లోగడ మాయిద్దరికీ ఏమీకూడా జరిగిఉండలేదా అన్నట్టు నటించి, నవ్వుమొహం పెట్టి, వాణ్ణి కాస్త పొగిడి, వాణ్ణి టోపీవేసెయ్యగల్ను. మాగురువుగారివాక్యం నాకెప్పుడూ జ్ఞాపకం ఉంటుంది: లాభం మనవొళ్ళో ఉల్ఫాగా పడేటప్పుడు, స్వంతానికి ఖర్చు తగ్గేటప్పుడు, ఇంకోడి శ్రమవల్ల మనికి పేరుప్రతిష్ఠలు దఖలు పడేటప్పుడు, తేరసొమ్ము ఏదేనా మనకంట పడ్డప్పుడు, మన కంటె అల్పుడు మన సమక్షంలోనే మనకంటె అధికసౌఖ్యం అనుభవిస్తూండడం కూడదని మనికి తోచినప్పుడు, కాళ్ళు అరిగేటట్టు తిరిగినా, కాసికూళ్ళు తిన్నా, రకరకాలగడ్డి కరిచినా, అనర్థాల్ని ఆశ్రయించినా, అబద్ధాలు ఆడినా, అభూత

కల్పనలు చేసినా, కక్కుర్తి ఏంపడినా తప్పులేదు, సరికదా ఒప్పే!—అనేవారు. అట్లా చెయ్యడం చేతగాని వాళ్ళకి బతుకు తెరువు తెలియదని వారి నమ్మకం. నేనూ గురువునేగనక నా నమ్మకమూ అంతే. అంతేకాదు, అట్లా చెయ్యడం శ్రేయస్కరమని నా వాదన. మళ్ళీ ఇంకా గింజుకుంటే, అట్లా చెయ్యడం ఒక్కటే కలియుగ ధీరోదాత్త లక్షణం అని నా శాసనం, నిశ్చితం, విశ్వాసం, మతం, సిద్ధాంతం! ఇది నమ్మనివాళ్ళు ఏం ఓఘాయిత్యం చేసినాసరే, పధేయుణ్ణి, నా అభ్యంతరం లేదు స్నానం చేసేస్తాను, అవసరాన్ని బట్టి ఋత్విణీకూడా పడతాను.

'శరీరమాద్యం' వరకూ నేను కాళిదాసుతో ఏకీభవిస్తాను. తరవాత మాటల్లో అతడు తేలిపోయాడు. మానసిక వ్యాపారాలు నేను చాలా విని చూసీ చదివీ ఉన్నా, నాకు భౌతికమే పరమావధి నా డబ్బుగురించి నేపడే జాగర్త మిక్కిలి ఎక్కువ. ఆ లక్షణం ఎంత మంచిది చెప్పండి ఆర్జించలేని అప్రయోజకులు ఆహారించడం ఎందుకు చెప్పండి చిన్నప్పణ్ణించి చూస్తాను—నేను ఇతరులకి ఇవ్వాతేలే బాకీలూ నా బాధ్యతలూ మాత్రం నాకు జ్ఞాపకం ఉండవు. మళ్ళీ, నాకు రావలసిన బాకీలూ నా హక్కులూ మాత్రం ఒక్ఖటీ మరుపు రావు, అదేం చిత్రమో! ఈ సంగతి ఆలోచించినప్పుడల్లా నాకు సోద్యం అవుతుంది. వచ్చిపడే సొమ్ము చాలా జాగర్తగా మావాళ్ళకి ఇచ్చేస్తాను. వెచ్చాలవాళ్ళూ బాడికల వాళ్ళూ వసూలుకొస్తే, వాళ్ళని తిప్పితిప్పి మరీయిస్తాను.

అప్పుడుగాని డబ్బుయొక్క విలువ వాళ్ళకి తెలియదని నా భయం. ఒక్కొక్కప్పుడు పెద్ద నోట్లున్నాయిగాని, చిల్లరి లేదంటాను ఒకవేళ, నాకంటె మొండిఘటం అవతల పోగై అయ్యా! నే చిల్లరి తెచ్చాను, తెండినోటు,' అంటాడు. అప్పుడు నోటు తెమ్మని నేను మావాళ్ళని అడుగుతాను. వెంటనే మావాళ్ళు నే నిదివరకే చెప్పి పెట్టిన ప్రకారం "పెట్టితాళం చెవి పొద్దుణ్ణించీ కనపట్టంలేదు" అని నసుగుతూ సమాధానం చెబుతారు. దాంతోటి వాడు పోతాడు. వాడు పోయేటప్పుడు గాని ఏమన్నా పొగరు కనపరిచాడా, వాణ్ణి మార్చేసి ఆ వాడికి మరోడి దగ్గిర పెడతాను. అలాగ ఇంటోంచి బయటికి వెళ్ళే ప్రతీకానీ దమ్మిడీ రోలీ దగ్గిర్నించి నేను చచ్చినంత శ్రద్ధ తీసుకుంటాను. ఘరానా కొట్లమీందికీ షాపులమీదకీ నేను వెళ్ళనే వెళ్ళను. నేను రావడం వాలకం ఎల్లా పసికడతారో కట్టి, సరుకులన్నీ దాచేసుగుని, నేను ఏది అడిగితే అదల్లా లేదంటారు చచ్చినాళ్ళు! పైగా అట్లాంటి చోట్ల నాప్రజ్ఞ లొంగసాగై నేను బోల్తా కొట్టచ్చు.. ఇంటి దగ్గిరికి అమ్మ తెచ్చే వాళ్లు విశేషం చదువుకుని నా అంత పరీక్షు వ్యాస్సై ఉండరు గనక, వాళ్ళని లాలించడం, పొగడ్డం, పడగొట్టడం, నాకు తెగసరదా. బేరాలు చెయ్యడం నా అభిమాన విషయం. నేనే ఒప్పుగుంటాను, తెగేసి, నాకేమన్నా భయమా! ఆసందర్భం గురించే రాలుగాయి కుంకలంతా కలిసి కమిటీలుగా ఏర్పడి, "కుబేర రావు" అనే బిరుదు చెయించి నాకిచ్చాం అని తెలియపరిచారు-దాన్తో

నేను ఏడుస్తూ కూచుంటాననే ధైర్యంకోద్దీ! వాళ్ళ దురాలోచన నాకు సిగ్గు ఏడిసిందని ఇంత పొరపాటుపడ్డ ఘటాలు నన్ను నెగ్గుతారా? మానవ లక్షణం 'బుద్ధి' అని కొందరూ, 'నవ్వు' అని కొందరూ అంటారు, నవ్వు కాదు 'సిగ్గు' అంటాడు డార్విన్. డార్విన్‌కి సిగ్గేమన్నా ఉందా? తన తరవాత కొంతకాలానికి సిగ్గుతో నిమిత్తం లేని నేనూ నా జాతీ పుట్టవచ్చుని కించిత్తూ ము జూపు లేకుండా తన వాక్యానికి సర్వకాలవ్యాప్తి ఉండేటట్టు సూత్రించేశాం అని అతడనుకోడం ఎంత శోచనీయం! పైగా, బిరుదు యొక్క బలువుఇచ్చే వాడి సామర్థ్యాన్ని బట్టిఉంటుందిగాని, పుచ్చుకునేవాడి ప్రజ్ఞ బట్టి సాధారణంగా ఉండదు. కాని, నాకు బేరం తెలిసినట్టు ఇంకోడికి తెలియదని నేను చాలా కాలం క్రితమే గుర్తించాను కనిపెట్టాను తమరే కనిపెట్టాం అంటూ ఇతరులు నీలగక్కర్లేదు. చతుష్షష్టి-కాని పంచషష్టికళల్లోనూ బేరం చెయ్యడం ఒకటి గనక, నేను చిన్ననాట్నుంచీ, "బేరోపాసన" చేసి బేర విద్య సేకరించాను. ఓం ప్రథమం, బేరానికి దిగడానికి ముందు ఇంటికి సరుకు తెచ్చిన వ్యక్తి స్త్రీయా పురుషుడా గమనిస్తాను.

అన్నట్టు స్త్రీ అంటే జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఇంతమట్టుకి వచ్చింతరవాత మీతో చెప్పకుండా ఆగలేను కొన్నాళ్ళ కిందట ఈ ఊళ్ళోనే నేను అధ్యాపకత్వం బ్రహ్మాండంగా నడిపించాను. అప్పట్లో నేనూ ఒక బోధార్థి జాయింటుగా ఓ యిం

టోఁఉన్నాం. నేను అతివినయంగా చిలక్కి మల్లే కాదు, శుకములా ఉండేవాణ్ణి. ఓ రాత్రి అమాంతంగా నలుగురు పెద్దలు నా వాటాలోకి నా దగ్గిరికి వచ్చారు మాంచి పోతుల్లా ఉండి తీరా నన్ను పైకి వటు చెప్పమనడానికేమో అనుకున్నాను. అందులో ఓ జంతువు నన్ను పక్కకి పిచ్చి నా డొక్కలో రూళ్ళకర్ర పుచ్చుకుని పొడిచాడు. వాడు ఆ గేట్టుకనపడలేదు. తక్కిన వాళ్ళు చెయి చేసుకునేట్టున్నారు. తక్షణం తప్పదని చెప్పేసి వాళ్ళ కాళ్ళకి అడ్డంపడి కట్లపాములాగ చుట్టేసుకున్నాను. ఆ శుంగాడు నన్ను పొడూగునా ఈడిచి తన్నితన్ని వొదిలేశాడు. వాడి పాపం వాణ్ణే కొడుతుందని ఊరుకున్నాను. మర్నాడు ఇక్కణ్ణించి నన్ను బదలాయించేశారు. నేను దిగ్విజయంగా ఇక్కణ్ణించి లేచిపోయాను. ఆ పక్కవాటాలో ఉండే బోధార్థి భార్యకేసి నేను చూడ్డం మొదలెట్టి వికారపు చేష్టలు చేసి, అల్లరి పెట్టడానికి యత్నించడం వల్ల అతడెళ్ళి నా ప్రధానితో ఫిర్యాదు చేసుకున్న ఎడవగా, వాడు రోజుతిరక్కుండా టెల్లిగ్రాముల మీద హుకుం తెప్పించుకుని నన్ను విరగడ చేసుకున్నాడని నామీద అపవాదులు—నే వెళ్ళిపోయిం తరవాత—పడ్డట్టు విన్నాను. అపవాదులు మహామహా కొమ్ములు తిరిగిన వాళ్ళకే తప్పలేదు. ఘనానా మనిషి ఎవరూ అపవాదులు నమ్మరు. మీరూ నమ్మకండి. నామీద అటువంటి తుట్ర పడుతూండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. ఏమంటారా, మళ్ళీ అంటున్నాను ఏమీ!

మరో హాలా అనుకోకండి, నా రూపం అల్లాంటిది. పైగా, ఆ బోధార్థి కేవలం సందేహం మందేహుడు మన్లో మన మాట, సందేహం అంటే స్ఫురణ కొస్తోంది. మాయింట్లో వాళ్ళ విషయం (అనగా. నాభార్యవిషయం) నాకు సందేహం లేదు. అయినా కొత్తరికంలో ఎందుకేనా మంచిదని చెప్పేసి, వాళ్ళు పెత్తనాని కెళ్ళినా, పేరంటానికెళ్ళినా నేను కూడా ఎదోపని కల్పించుగుని వెనకాలే హాజరై, అనుమానం లేశం కూడా జనించకుండా కట్టుదిట్టం చేసుగునేవాణ్ణి. వాళ్ళు కాలవకేనా చెరువుకేనా నీళ్ళకి వెళ్ళవలిసొస్తే, నేనుకూడా ఓ చెంబు చేత్తోపుచ్చుగుని ముందే నడిచి వీధి అరుగులమీదా అక్కడా ధైటాయిస్తూండే దిప్పకాయిరకాల్ని ఇంటోకి పొమ్మనిన్నీ మా వాళ్ళకి ఘోషా అనిన్నీ చెప్పేవాణ్ణి చెప్పినా, ఈకాలంలో గడే కారి సజ్జ కాదూ!-ఎదిరించే వారే కాని, నా ఆజ్ఞ మన్నించేవారు కారు. మా వాళ్ళని నేను ఇంట్లో వదిలేసి నా ఉద్యోగవు పనిమీద రోజూ వెళ్ళవలిసొచ్చేటప్పుడు నేను ఎన్నడూ పెద్ద తాళం వెయ్యలేదు. మిల్లర్ తాళం మాత్రం తగిల్చి పోయేవాణ్ణి. ఓ తాళంచెవి నేను పట్టిగెళ్లి రెండోది మా వాళ్ళకే ఇచ్చేసి పోయేవాణ్ణి. ఆరీతిగా ఉండాలిగాని, నే చెప్పిన పై బోధార్థికిమల్లే శుష్కసందేహాలు పెట్టుగుని కుసిల్లిపోడం వ్యర్థం.

ఎతావతా, బేరాల్లో పడుచా ముసిలా పిల్లాడా పెద్దాడా అనేవయినం చూడండీ వ్యవహరించను. మితాయి,

కరకజ్జం, పూతరేకులు, జీడిలు లగాయితు దుంపలు, ఆకులు, కాయలు, కూరలు, చీరలు-వీధమ్మట ఏదట వెళ్ళనీండి నేను పిలవ్వాలిసిందే. కుర్ర అయినా ముసిలి అయినా వేళాకోళంగా మాట్లాడిస్తాను. వడివయస్సులో మనిషైతే కావిడిబద్దగాని తట్టగాని తిరగెయ్యచ్చు గనక జాగర్తగా ఉంటాను. అవతలమ్మో వాడు చెప్పేధరలో సాధారణంగా నాలుగోవంతుకీ, పోర పాట్న ఒకప్పుడు మూడోవంతుకీ వస్తువు ఇస్తావా అని అడుగుతాను. అవతలమనిషి నసిగితే, "ఏమిటోయ్, బజార్లో ఇంకా తక్కువకి ఇస్తున్నారట, పైగా నాకు జోలెడు సరుకు కావాలి" అంటూ ప్రారంభించి, వాడు అమ్మ తెచ్చిన సరుకుకి నాలుగురెట్లు నాకు తక్షణమే కావాలి అల్లాఇస్తావా లేదా అని పడగొట్టేస్తాను. కాని, నా బేరానికి, ఒక్కొక్కడు, ఘుస్సుమని మీదపడి, 'చాల్లేవయ్యా. కొన్నావ్, తేరసొమ్ము ఏస్కోగల వేటయ్యా! అల్లాయితే యీధులు తిరుగు, ఓడేనా దొంగసొమ్ము అమ్మ తెత్తాడు" అంటూ ఆగ్రహించేవాడు ఉండచ్చు. వాణ్ణి, 'సరే సరే. వడిఘ్గా మాట్లాడకు. వెళ్ళు. మేం కొనం' అనిపంపించేస్తాను.

నావల్ల ఏదేనా పని కావలిసొచ్చి నన్నవడేనా ప్రార్థించాడా వాడి ఉంతు కనుక్కున్నా నన్నమూటే ఆ పనివల్లే నాకుకుడా ఏ లేశమో ఏ ఘట్టంలోనో లాభంఉండకపోదు గనక, ఆపని నావల్ల కాదని చచ్చినా చెప్పను. ఆపని నాచేతుల్లోదైతే బేరం స్థిరపడేవరకూ తేల్చను, నాకు తలకి మిం

చినదన్నైనా కాంగింబనవల్ల సాధారాంతరాలతో వచ్చు గనక అపతలవాణ్ణి రేపనీ మాపనీ సాగలుచెప్పి తిప్పుకమానను. అల్లా వాణ్ణి తిప్పేటప్పుడు నాకూడా బాధకలిగినా, రాబోయేలాభం తల్చుకుంటూ ఆబాధపడే ఓరిమి నేను ఆర్జించాను ప్రతిసారి ఒగడొచ్చి ఏదో నాతో పనుందని నన్నాశ్రయించాడు. ఆపకేమిలో అడక్కుండానే వాణ్ణి మర్నాడు కనపడమన్నాను నే నెక్కడికెడుతూంటానో ఇంట్లో చెబుతూండమని గనక, నే లేనప్పుడు వాడు మర్నాడు వచ్చివెళ్లినట్లు మా వాళ్లు చెప్పగా, వినేశాను. మూడోనాడు పొద్దున్నే వాడు మళ్ళీ తయారయ్యాడు. ఆ వేళ ఇంట్లో తద్దినం అని చెప్పి వాణ్ణి సాగనంపాను. నాలుగోనాడు వచ్చిపడ్డాడు. తలకి కాస్త శొంఠి గంధ ప్రయోగించి కూచున్నాను. వాడు నన్ను చూసి, 'తలనెప్పిగావును, రేపొస్తాలెండి' అంటూ వెళ్లిపోయాడు ఐదోనాడు పొరుగూరు కోర్టులో వాయిదా ఉందన్నాను ఆరోనాడు వాడు వచ్చేటప్పటికి నాకు నడుం బెణికిందన్నాను. అన్నా నన్ను మాటేగాని, ఆ సమయంలో నే మాకుర్రాడు నాకోటు తీసి దానిమీద సిరాబలక పోస్తూండగా నేను కళ్ళప్పగించి చూస్తూ ఊరుకోవలసొచ్చిందే కాని వాణ్ణి గిమ్మ తిరగెయ్యడానికి వీల్లేకపోయింది వాడు వెళ్లిపోయిన వెంటనే నేను లేచి మా వాడి చెవులు చింతపండు నలిపినట్లు నలిపేశాను. ఏడోనాడు ఇంటో ప్రసవసమయం అన్నాను. ఎనిమిదోనాడు ముసురు. ముసురు మూడురోజులు. తొమ్మిదీ పదీ అయినాయి. పదకొండోనాడు వాడు రాగానే అనుకోని బం

ధువులు ఓబస్సుమీద వచ్చిపడడంవల్ల వాళ్ళగురించిన అరెంజ్మెంట్లు చెయ్యాలన్నాను. వాడు వెళ్ళిపోయి పన్నెండోనాడు మళ్ళీ వచ్చాడు మళ్ళీ ప్రసవసమయం అన్నాను ఇదివరకే అన్నారే పురుడు రాలేదా అన్నాడు. లేదండి, దొంగనెప్పులు వస్తూంటాయి, మేం కళ్లు వింగదొక్కుకుంటూ ఉంటాం అని పంపించేశాను. పదమూడోనాడు ఊరగాయి పెట్టాలన్నాను. ఇప్పుడేం ఊరగాయండోయ్. అన్నాడు వాడు. మొదటపెట్టింది మైలపడిపోయింది, పునాసకాపు మామిడికాయలు మళ్ళీ తెమ్మన్నాను, అని చెప్పి సర్దుకున్నాను పధ్నాలుగోనాడు కుర్రాడి సీటుకోసం వెళ్ళాలన్నాను. ఇంకా సెలవలేగావును అన్నాడు వాడు. ఇప్పణ్ణించీ ఆశ్రయిస్తేగాని ఏదో ఓటి దొరకదని చెప్పి వాణ్ణి పంపించేశాను. నాకు కొంచెం భయం పట్టుకుంది. వాడు అన్నీ నమ్ముతున్నాడు. వాడికి చీమంతైనా కోపం వచ్చినట్టు కనిపించదు. ఏమైఉంటుందా వీడికి నేను చెయ్యవలిసిన పని అని ఆలోచించాను. నాకేమీ పాలుపోలేదు. పదిహేనోనాడు ఆముదం పుచ్చుకున్నా నన్నాను. అవునండి, కుర్రకొట్టియ్యవలిసిందే అంటూ వాడు వెళ్ళిపోయాడు. పదహారోనాడు మా కుర్రాడికి పెళ్ళిచూపులకి పెళ్ళివారొస్తారన్నాను. శుభం భూయాత్, అంటూ వాడు ఆనందంతో లేచి పోయాడు. పదిహేడోనాడు మాకు మైలకబురు తెలిసిందని అంతా స్నానాలు చెయ్యాలనీ అన్నాను. తనూ స్నానానికే వెడు

తున్నానంటూ వాడు తుర్రుమన్నాడు. పద్దెనిమిదోనాడు రేపన్ సర్కస్‌కి వెళ్ళాలన్నాను. పందొమ్మిదోనాడు పాత టెల్లిగ్రాం ఓటి పైకితీసిఉంచి వాడికి చూపించి అర్జెంటుగా రమ్మని నా భావమరిది కోరుతున్నాడనీ, నేను వెడితే వెళ్ళచ్చనీ చెప్పేసి వాణ్ణి వదుల్చుకున్నాను అయినాసరే, వాడు ఇరవైయోనాడు వచ్చికూచున్నాడు. మా ముసలమ్మ వ్యాధి మూలాన్ని ఆ క్రితం రాత్రి నాకు నిద్దర లేదన్నాను. మా యింట్లో ముసలమ్మ లేనిసంగతి వాడు వాకబుచేసుకుని ఉన్నాడు సిద్ధం అవుతాడేమో అనుకున్నాను. ఆ మాత్రం కూడానా! వాడు ఉత్తధర్వ్యారకం: కనుక్కోడం లేదు వాడి మొదనూ లేదు. ఖంగా వచ్చేశాడు. ఇరవై ఒకటోనాడు నాకు మౌనవ్రతం అని రాసి చూపించాను. వాడు వెంటనే వెళ్ళాడు గాని, వీడికింత బుద్ధిలేదే, విసుగులేదే, వీడు మూర్ఖుడా, లేక వీడు నటిస్తున్నాడా అని నాకు దిగులు ప్రవేశించింది. ఇరవై రెండోనాడు పొద్దున్నే బొటనవేలుమీద తేలు నొవ్వపొడిచిందని చూపించి మూలగడం మొదలెట్టాను. వాడు తేల్ని చంపేశారాండీ అని అడగచ్చా, తేలుచచ్చిందాండీ అని నన్నడిగాడు. ఆ బోడిగాడి ఎత్తిపొడుపు నన్ను కుట్టగానే తేలే చస్తుందని! పైగా, వెళ్ళిమందు తెస్తానని పట్టట్టాడు. మందూవద్దు మాకూవద్దు, మంత్రం వెయించాను పోవోయ్ అని చెప్పి కుంటుతూ వాణ్ణి రోడ్డెక్కించాను ఇరవై మూడోనాడు ఇట్లో భారసాల అన్నాను. వాడు ఏదో దశారీరకం అని నాకు తట్టింది. వీణ్ణి వొదిలించేసుకుంటేనే నాకు లాభమేమో అని

పించింది. ఇరవై నాలుగోనాడు వాడు రాగానే, 'నేను ఇల్లు మారాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నానన్నాను. తనుకూడా ఆవిష యంలో సాయంచేస్తానని సూచున్నాడు. నాకు అస్త్ర సన్యా సం చెయ్యవలసిన తరుణం వచ్చినట్టు కనిపించింది. అక్కడితో నేను ఎక్కడలేని నిబ్బరమూ తెచ్చుగుని, ఈ వ్యాపారంలో నాకు ఏమిస్తావ్ అని అడిగేశాను. ఏ వ్యాపారంలో, అన్నాడు వాడు. నీకు నావల్ల కావలిసిన వ్యాపారంలోనే, అన్నాను. నాకు మీవల్ల కావలిసినపని ఏమీ ఎంతమాత్రమూ లేద న్నాడు వాడు. నాకోపం కప్పెట్టుగుని, అల్లాఅయితేమరి ఇన్నా ళ్ళనించి ఎందుకు పట్టుగున్నావు శని దేవతలాగ, అనినవ్వు తూ అన్నాను. నీసంగతి గ్రహించడానికే, అంటూ వాడు ఘూ అని ఉమ్మేసి ఉడాయించాడు, ఆ ఉమ్మి అట్టే నామీద పడ లేదనుకోండి! ఉన్నసంగతి చెబుతున్నా! కొందరి పాడు ఆశ్రయింపులు ఇల్లా ఉంటాయి. వాడు కేవలం దురుద్దేశంతో వచ్చి తొందరగా తోక ముడిచేశాడుగాని, లేకపోతే వాడి దగ్గర ఎంతో కొంత ఊడేసి ఉండకపోదునా!!

బాలబోధ

అధ్యక్షా! సభ్యులారా!

రాజమండ్రీ మునిసిపల్ ఉపాధ్యాయుల యూనియన్ యొక్క ప్రథమ వార్షికోత్సవ సందర్భంలో నన్ను ప్రసంగించ వలసినదిగా కోరిన ఈ కార్యనిర్వాహకులకి నమస్కారం. ఉసూరుమంటూ ఉండే ఉపాధ్యాయపదవికి ఉత్సాహం పొయ్యడానికి ఉపాధ్యాయేతరుల్ని పిలిస్తే నాకు ఈ చిక్కు తప్పిపోయేది. అధ్యాపకత్వంలో ఆరితేరినవారు మీరు, కనక మీరు సలహా చెప్పడానికి నాకు తాహతు లేదు. విద్యాప్రదానంలో సిశితత్వం ఎక్కువ చెయ్యడాన్ని గురించి మాట్లాడదాం అంటే ప్రభుత్వంవారు, ప్రారంభ విద్యగురించి ప్రకటించిన చేసపుటలో బోలెడు మగతులతో యావత్తూ విస్తరించి రాసి ఉంది, అది మీరు చూసేఉంటారు. బోధన క్రియలో అభివృద్ధి సూచించడానికీ, సూచనలు ఆచరణలో పెట్టించడానికీ మీకు మీ నిర్బంధ మాసిక సమావేశాలున్నాయి, తణిఖీదార్లు ఉండనే ఉన్నారు. వేతనాల్లో హెచ్చింపులుగురించి ఎంజెయ్యాలో మరొకరొచ్చి మీతో చెప్పవలసిన అవసరం లేదు, మీరు చెప్పగున్నా వినేవారికే వినిపించదు. అందుకని ప్రసంగవిషయం నాకు తోచక నన్ను వదలిపెట్టవలసిందని నన్ను కోరినవారిని నేను కోరుకున్నాను. వారు కాదూకూడదన్నారు. ఉపాధ్యాయులమాట అంతాకొట్టేసేవారేకదా, నేనుకూడా ఎల్లాకొట్టెయ్యడం అని నేను ఈ పనికి ఒప్పుకున్నాను గాని, ఒక నూతన సందేశం మీకివ్వడానికి నాదగ్గిర లేనూలేదు, బోధనోపాసన చేసి

నేను కనుక్కోగలిగిన సవ్యవిషయాలు లేవు కాని, ఒక్క సంగతి గమనించాలి ఏదైనా ఒకపనిగురించి, ఆపని చెయ్యని వాళ్లు, ఆదర్శప్రాయంగా మాట్లాడతారు, ఆపని చేస్తూన్న వాళ్లు ప్రత్యక్షప్రాయంగా మాట్లాడతారు. అందుకని, ఉంటూన్న పరిస్థితులే రెండుమూడు దృక్పథాల్నించి చూసి కొంతప్రసంగిస్తాను. అయితే, ప్రపంచంలో ఇతరులు ఒప్పులే చూస్తూంటారు, ఉపాధ్యాయులు తప్పులే పట్టుకుంటూ ఉంటారు. కాబట్టి, ఇంతనుంచి ఉపాధ్యాయుల ఎదట ఏదో లోచింది అనే సెయ్యడం నాకు మనస్కరించక, స్పష్టతకోసం సంగతులు లిఖితంచేశాను. ఈ రెండుమూడు సంగతులూ విన్న తరవాత ఉపాధ్యాయపదవిలో ఉన్నవాళ్ళకి నామూలాన్ని దుఃఖం ఎక్కువ కాకుండా ఉంటే, నాకదే చాలు.

క్రియాసిద్ధికి అయిదు షరతులుంటాయి అని పెద్దలు చెబుతారు—అధిష్ఠానం, కర్త, సాధనం, చేష్టాశక్తి, అదృష్టం బోధనకికూడా అంతే మేష్టరీలో విశేషం ఏమిటంటే మేష్టరీకి ఎదురుగుండా కుర్రాడు — నెత్తిమీద అధికారులు — ఎడాపెడా తణిఖీదార్లు — వెనకాల తల్లిదండ్రులూ — చుట్టూ కడంవాళ్ళూ ఉంటారు. గ్రాంటు ఇచ్చేది ప్రభుత్వం. నిశానీతనం పోయి యావజ్జనమూ అక్షరకుక్షులగానో నిమిత్తమున్నూ, విద్యావిస్తరణమూ విద్యాభివృద్ధీ జరిగే నిమిత్తమున్నూ డబ్బిచ్చిమేస్తున్నాం గనక, సొమ్ము వ్యర్థం అయిపోకుండా చూడవలసిన బాధ్యత మొదట మేష్టరుమీదే ఉందన్నారు ప్రభుత్వంవారు. గట్టి విద్య చెప్పినవాళ్ళకి

నిష్పక్షపాతంగా గ్రాంటుదొరుకుతుందన్నారు కారణాంతరాలచేత మేం ఇస్తాం అన్నా ఒకవేళ ఇవ్వకపోవచ్చు మీరంతాకలిసి ఏమీ అనుకోవద్దన్నారు. వారిదృష్టిలో మాంచి ఎన్నతగ్గస్కూలు అంటే, ఆయేటి కాయేడు పైక్లాసులు పెడుతూండేదీ, ఒకటవస్టాండర్డుసంఖ్యలో నాలుగోవంతు సంఖ్య 4 వ స్టాండర్డులోనుందీ, తణిఖీదారువల్ల గ్రాంటుకోతకి సిఫారసు చెయ్యబడనిదీ అసలర్థం – గ్రాంటు ఎక్కువ ఇస్తే ఇవ్వవచ్చు సాధారణంగా అసలైనా ఇవ్వవచ్చును అన్నారు. కాని గ్రాంటు కోతకి చాలా అవకాశాలు చూపించారు. క్రమనిర్వహణంలోగాని, శిక్షణలోగాని, బోధనలోగాని, స్థలసదుపాయంలోగాని, సామగ్రిసౌకర్యంలోగాని, లోటులున్నా సంవత్సరం ముగియకుండా పిల్లలు మానినా, ఎవడేనా ఒకే క్లాసులో ముకాం వేసినా, స్కూలు మీటింగుల సంఖ్య తగ్గినా, స్కూలు పెందరాళే కట్టేసినా, కుర్రాళ్ళకి టీకాలు లేకపోయినా, రాజకీయసభలకి స్కూలుభవనం ఇచ్చినా ప్రభుత్వాంగీకారంలేని పుస్తకాలుపెట్టినా, అనుజ్ఞ లేందే పరసగ్రంథాలు రెండోయేడు పెట్టడం మానినా, దగాలెఖ్ఖలురాసినా, లేని మేష్టర్లు ఉన్నారని బుకాయించినా ఇవ్వని జీతాలు మేష్టర్లకి యిస్తూన్నట్టు చెప్పినా, లేని పిల్లలు వస్తూన్నట్టు కనపరిచినా, మరి ఏ యితరదగా అవకతవక పనీ నియమవిరుద్ధమూ జరిపినా, ఆడపిల్లల బళ్ళో ఆడమేష్టర్లు అర్హులు ఉంటూండగా, ఉన్నారని తెలిసీ కూడా మొగమేష్టర్లని నియమించినా, గ్రాంటు సగానికి

సగం కొయ్యబడడం రూఢి అన్నారు. ఈ పట్టీని బట్టి మేష్టరు చెయ్యకూడని పన్లు ఏమేమిటో బోధపడుతుంది. అపరాధాల్ని శిక్షించే సూత్రాలు ప్రతీపనిగురించీ ఉంటాయి. వాటిని గూర్చి నేరస్థుకు గుండెకొట్టుకోవాలిగాని తనధర్మం తను ఆచరించేవాడు భయపడకూడదు

ఇక ప్రారంభవిద్య చెప్పడానికి అధ్యాపకుడు (అనగా మేష్టరు) కాదల్చినవారికి ఉండవలసిన లక్షణాలూ, ప్రజ్ఞలూ చాలా చెప్పారు. ప్రతీప్రారంభవిద్య చెప్పేవారికీ-అధమం రవ స్టాండర్డు ప్యాసయిన పట్టా. తగినంత అయిన కాగితమూ కాక, కొంచెం దేశాభిమానమూ, కొంచెం జాతి నిర్మాణాసక్తి, కొంచెం విశాలితనంతో ముఖాముఖిగా పోరడానికి యోధత్వమూ, కొంచెం సూక్ష్మబుద్ధి, ఒక్క రవ్వ సమయస్ఫూర్తి, శాస్త్ర చాకచక్యమూ, ఒక కొంత వాదనప్రజ్ఞా, వీలైనంత హృదయమైన శాల్యమూ, మహాగాధ్యత తనమీద పెట్టి తనకి మహోత్తరుణా ఇచ్చారన్న ఇంగిత జ్ఞానమూ, సౌశీల్యమూ, జాతిసేవాభిలాషా, శాంతమూ, నిజాయితీగా లెక్కలూ సంగతులూ లిఖించడమూ, 'ప్రాపగండా' శక్తీ, పుస్తకబడీ తనకి తెలియనివి తెలుసుగొచ్చి కర్రాడికి వాటిల్లో ప్రవేశం కలిగించాలనే తపనా, కోప చంపుగని నయాన్ని తంత్రుల తో వాదించి వారికి నచ్చచెప్పే ప్రజ్ఞా, సాధారణంగా. సామగ్రి లేనప్పుడు దయగలవారిని కనిపెట్టి వారు దాచ్చగోకుండా వారిని యాచించే ఒడుపూ, స్కూలు విషయాల్లో ముంతుల వేసే సాహసమూ, నిర్బంధ విద్యాప్రదేశాల్లో జనాభా

లెక్కలు తియ్యడం నేర్పా, వాళ్లి ఒక వేళ ఆ అడిగిన వయినాలు చెప్పక తరుముకొస్తే పడిపోకుండా ధైర్యంతో ఇంటికి పరిగెట్టగల పక్క బలమూ, పారపు గంటలోగల ప్రతినిమిషం లోనూగల ప్రతి సెకనూ కూడా బోధన నిమిత్తమే ఉపయోగపరచడానికి వీలయేటట్టు పాఠ్యవిషయాలగురించి ముందుతెయారీ, చుట్టుప్రక్క ప్రాంతాలజనంతో మిక్కిలి పరిచయంగా ఉండి స్వలాభంకోసం ఆపరిచయాన్ని ఉపయోగించుకోకుండా ఉండే ముభావమూ, సెలవలు అనేవి ప్రాపగండా పని చెయ్యడం నిమిత్తమే అని జ్ఞాపకంఉంచుకోగల వినయమూ, మంచి సామర్థ్యమూ, చక్కనివర్చస్సూ, గొప్పవ్యక్తిత్వమూ, తన బడికి వాంఛనీయం అయిన ప్రతివిషయం గురించి స్పష్టాభిప్రాయాలూ, తనని బోలెడుమంది అనికరిస్తారుగనక తప్పుడు మాటా తప్పుడు చేష్టా లేకుండా ఉండే గడుసుదనమూ, పెద్దలైన నిరక్షరకుక్షుల్ని కూడా అక్షరాస్యుల్ని చేసేస్తే అక్కడికి గ్రామ పునర్నిర్మాణం పూర్తి అయిపోయి ఆపుణ్యం కూడాతనకే దక్కుతుంది గనక ఆపనికూడా రాత్రిబళ్ళు పెట్టిచెయ్యాలనే హృదయవైశాల్యమూ, ఖర్చులేకుండానాయం ఎవరెవరుచేస్తారో గురించిన వాకబూ, వ్యాయామజ్ఞానమూ, పాఠశాలాధికారులు దారిద్ర్యంలోనూ ఉన్నప్పుడు పరికరాలూ సామగ్రి లేవంటూ కూర్చోకుండా ఎవో కబుర్లు చెప్పి మరోచోట తెచ్చు కావలిస్తే ఇంకోరికికూడా అవే బనులిచ్చే హితమనసూ, రోజుఒక్కంటికి నియమితం అయిన అయిదు గంటలుమాత్రమే తనపనిఅని ఊరుకోక ఇతరగంటల్లోకూడా దమ్మిడీఖర్చులేకుండా నాటకాలూ, మూగఆటలూ, జాతీయగీతాలూ

కోలాటాలూ, విహారాలూ, పౌమపూ సంఘీభావమూ ఉం
టాయి గనక పరపతి సంఘవ్యవహారాలూ పనిమొక్క హోదా
సౌభ్రాతృత్వమూ కార్యాచరణలో నిశితత్వమూ సాహస
క్రియలకి తిరుణమూ ఉంటాయిగనక కొంచెం స్కౌటు సం
ప్రదాయమూ. ఆరోగ్య శుచిత్వాలకీ రోగులసేవకీ అంత
ర్జాతీయస్నేహానికీ దోహదం గనక రెడ్ క్రాస్ సంఘ నిర్మా
ణమూ, మొదలైనవిచేస్తే చాలుపోనీ ఏదో సరిపోతుంది –
అని సెలవిచ్చారు. పఠనగ్రంథం అనేది నౌఖరుగా ఉండాలి
గాని యజమానిగా కాదు గనక దాల్లోకంటె ఎక్కువగానే
మేష్టరు చెప్పాలన్నారు. పఠన విషయాలప్రణాళిక ఒక
సూచనేగాని అంతకంటె లేదు, దానికంటె ఎక్కువదే ఎవడి
మట్టుకు వాడు తయారు చేసుకుని చెప్పాలన్నారు. భాష
గురించిన ప్రణాళికలో, 1వ స్టాండర్డు 300 మాటలు, 2వ
స్టాండర్డు ఇంకా 400 మాటలు, 3వ స్టాండర్డు ఇంకా 500
మాటలూ వ్యాకరణమూ, 4వ స్టాండర్డు ఇంకా 700
మాటలూ, 5వ స్టాండర్డు ఇంకా 800 మాటలూ, పరిచ్ఛే
దాలతో సహా వ్యాసరచనా, దోషనిర్ణయమూ, 6, 7, 8వ
స్టాండర్డులలో సంపూర్ణ వ్యాకరణమూ వాఙ్మయమూ!
అల్లానే గణిత ప్రణాళికలో 1వ స్టాండర్డు పదులకూడిక, తీసి
వేతలూ, 2వ స్టాండర్డు వందలలోకూడిక తీసివేతలూ, 2, 5,
10 ఎక్కాలూ, అంకభిన్నాలూ, 3వ స్టాండర్డులో పదివేల
మీద లెక్కలూ ఇంకా ఎక్కాలూ...భిన్నాలూ మానాలూ
ఇల్లాగ్గా 8వ స్టాండర్డులో ఘనాలూ, రేఖాపటాలూ! కం

పాండువడ్డీలెఖ్ఖలూ!! అన్నీ చెప్పి నట్టే గానందుకా మేష్టరు చెప్పియ్యాలి చెబుతున్నారు గానివల్లే కుర్రాళ్ళకి జ్వరం రావచ్చునని కొందరంటారు. పట్టీలో ఉండే చేతిపన్లు ఇంవై రెండింటిలోనూ వృత్తి ప్రవేశిక విద్యలు రెంటిలోనూ మేష్టరికి అభిమానంగా తెలిసినవి ఉండాలి, లేకపోతే అతను అర్థాల దగ్గిర ఉడకంగా తెలుసుకునివచ్చి వ్యవహరించాలి. పైసం గతులన్నీ గ్రంథస్థం అయి ఉన్నవే. ఈ ఆదర్శస్థితిగా చూస్తే, ప్రాథమిక విద్య చెప్పవలసిన గురువు చిన్న సైజులో గురుడంతటి వాడై ఉండకోక, బుధుడి చురుకూ శుక్రుడి నీతి చాణక్య తిమ్మరుసుల తంత్రప్రజ్ఞానగాత్రం కలిగిఉండి నూర్కటున్న గంటలలోనూ సూక్కలుండని గంటలలోనూ మాత్రం, రాత్రీ పగలూ మాత్రం బడీఉన్న రోజుల్లోనూ మాత్రం కృషి చేస్తే, తండ్రులు పిల్లల్ని పంపిస్తే సరేసరి లేకపోతే ఎల్లానో అల్లా వాళ్ళని కొంచె హాజరయేటట్టు చేసుకుని, రోజూ కూడా వచ్చేటట్టూనున్నూ, సకాలంకి వచ్చి రోజంతా బళ్లో ఉండేటట్టూనన్నూ చూసుకుని, పరీక్షచేసేసి. వాడు ఫేలు కాకుండా చూసేస్తే, దేశం కనురెప్పపాటులో అతిరా మ్యులోకి డి పోతుందని తేల్తుంది

పోని అల్లాంటివాళ్ళు ఎక్కడున్నారో వెతికి తెచ్చి పై పనికి వాళ్ళని అధికారులు నియమిస్తే తీరపోనా, ఆ రోపనికి దేనికీ పనికిరాకపోవడంవల్ల, బోధనపనికి చేరకోదల్చిన వాళ్ళనికూడా నియమించి, వాళ్ళే అఖండులుగామారి పైపని నిర్వహించి చూపెట్టాలంటారు. కాని, ఎంతట్రైనింగు ఇచ్చినా

సకే బోధనాశక్తి లేనివాడికి బోధనగాను. ఇక ఇతర శక్తులు కొత్తవిషయాలలో దఖలుపడకా గా! ప్రాపగండాశక్తి! మేము కోరి ఎందుకొచ్చిందిగా అని కాకుండా ఒక్కొక్క చిన్న విషయ [illegible]ంయగుని ఆబలేకుండా, గ్రుతంకంటె ప్రత్యక్షం ఎక్కువగా. [illegible]గిట ఓర్పుతో తల్లిదండ్రులతో వాదించాలిట! ఈ [illegible]పూలు పనిచేస్తాయా! తండ్రులకి అంత బాధ్యతడ [illegible] ఘుంపగ్గరిచారు ఈపూళ్ళో, వెనక, అందులో [illegible] లేహూ ఎనమండుగురు తండ్రులేకాదు పనివాడు తెచ్చ[illegible] ఎగించిన అధిష్ఠానం దొరకడానికి ఇంటింటికీ ఎప్పుడైతే బయల్దేరాడో ఆపనిలో విలువలేదని అవగలవాడు వెంటనే అనుకుంటాడు. ఆపనికి ఇక గౌరవంఏమిటి? నిర్బంధవిధానం ఉన్న చోట్ల పిల్లల్ని పంపకపోతే, తండ్రులకి పెట్టిన శిక్షలు అసాధారణంగా ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క తండ్రి, నాపిల్లవాడు మీబడికి రాకపోతేనే లాభం. అతడి నాతో నాపని చూసుకుంటాడు అని వాదించడంలో న్యాయం లేదనీ మనం చెప్పలేం, ఇక మకాం వెయ్యడం గురించి బండాభాయిలు ఉంటారు వాళ్ళు చెడ్డవాళ్ళు అనుకోకూడదు.

[illegible] చికూడా శూన్యం మా[illegible] ర్పవి చెయ్యడం? ఒకే పరీక్ష పెట్టి నప్పుడు అనేకులంతా దాటలేరు. కొందరు ఆసక్తి లేనివాళ్ళు ఒకే క్లాసుని ఆశ్రయించుకుని ఉండి పోతారు. మూడో యేడుచూసి వాణ్ణి మానిపించడంకూడా దేశానికి నష్టంకాదేమో వాణ్ణి ప్యాసవకొట్టడంకంటె! చెప్పే ప్రారంభ

విద్య ఒకటేఅయినా జీతాలు సంస్థల రకాల్ని బట్టిమారుతూగా ఉండడం అన్యాయం. కష్టానికి తక్కువపుచ్చుకుని ఎక్కువకి సంతకంచేసేవాళ్ళు ఈవిషయంలో దోషులు, ఇచ్చేజీతం మొదట్లోసరిపోదేలాగ కనిపించి, మేష్టరుసంసారం పెరిగినకొద్ది దగాచేస్తుంది. అందుకని కొన్ని దేశాల్లో సన్యసించితేగాని మేష్టరీ ఇవ్వరు, ఇచ్చినా తరవాత సన్యసించేవరకుకి ఇస్తారు కొన్ని దేశాల్లో కొన్ని శాఖల్లో ఒక్కొక్కడి సంతానాభివృద్ధినిబట్టి అనులోమ నిష్పత్తిలో వేతనాభివృద్ధి ఉంది. ఇతరమైన రాబడి ఉండడంవల్ల జీతంరాళ్ళు వేడినీళ్ళకి చన్నీళ్ళగానూ పప్పుమీద పులగంగానూ ఉన్నవాళ్ళకి బాధ లేదుగాని, ఇదే జీవనోపాధిగా పెట్టుకుని లాభంకోసం ఆశించి వ్యవహరించే వాళ్ళు ఈ వృత్తి పొరపాటుగా పుచ్చుకున్న వాళ్ళు అని చెప్పాలి.

ప్రభుత్వంవాళ్ళు సూచించినంత ఆదర్శప్రాయంగానూ కాదు బోధనఅనేది ఒకవర్తకవ్యాపారంఅని ఇందులోజొరబడి గోలెత్తేవాళ్ళు సూచించుతూండేటంత ప్రత్యక్షప్రాయంగానూకాదు. మధ్యరంగంలో సగంసగం మేష్టరు జీవితం నడుస్తూంటుంది. భౌతిక వస్తుదారిద్ర్యం క్లిష్టపరిస్థితులూ ఉన్నాసరే: అనగా పారశాలపెత్తనం చేసేవారు సొమ్మువదలనిగాపకైనాసరే, తండ్రులు పరమ మూర్ఖులై తమపిల్లలపశుత్వం వదగొట్టించడానికి బడికి పంపడం నష్టం అనుకునేవాళ్ళైనాసరే —మేష్టరుయొక్క ఆవేశం, స్వార్థత్యాగం కొరవడకూడదని శాసించాడు. అనగా పెత్తందార్లనీ తండ్రుల్నీ కుదించి

ష్టర్ని దండించడంవల్ల అనక్షరాస్యత మాయదు. అధిష్ఠాన
లేక, పరికరాలూ లేక కర్త అనేవాడు ఏ చేష్టా చెయ్య
కు, అదృష్టమూ కలిసిరాదు. పిల్లలు హాజరు కాగలపూచీ,
హాజరు కాకుండా ఉండగల పూచీ మేష్టరుమీద పెట్ట
లో ధర్మంలేదు.

ఈ వేళ కాకపోతే రేపు, ఒకరు కాకపోతే మరొకరు ఉపా
ధ్యాయుల మొరలు విని బోధనకి అత్యంతంగా సానుకూలపరిస్థి
లు ఏర్పాటుచేశారని అనుకుందాం. అప్పుడుకూడ మేష్టరు
ప్రభుత్వపుచట్టంలోనూ, సూత్రాల్లోనూ, ప్రణాళికలోనూ లేని
న్నికొన్ని ప్రాథమిక ధర్మాలు అవలంబించగలిగితేనే మేష్టరీ
న్యాలి. భౌతికలాభంకోసం పాకులాడేవాడు ఇందులో
డకూడదు సరిగదా భౌతికలాభాల్ని తృణీకరించాలి. అనగా
డు మనసా సన్యసించాలి. అతడు బడి నిమిత్తం జీవించాలి.
డు జవసత్వాలు గలిగి శక్తివంతమైన మనస్సు కలిగిఉండాలి
ని యంత్రప్రాయమై నిల్చిపోయిన మనసుకలిగిఉండకూడదు,
వల్లవచ్చిన ప్రమాదాన్ని శిష్యుడు చూపించినా దిద్దుకోవాలి.
లోపాటు కరుకుతనంగలిగి ఉన్నవాడు కాని మేష్టరీ
తన్ని ఒక్కొక్కణ్ణే బట్టి విద్యార్థులు స్కూలు
ుంచేటట్టు చెయ్యగలవాడు మేష్టరీ చెయ్యాలి
లో ప్రతిదినమూ తానొక విద్యార్థియై యున్నంతచు
గా ఆసక్తితో నవ్యవృత్తాంతగ్రహణము చెయ్యగలవాడు
ష్టరీలో ఉండాలి. విద్యార్థియొక్క అభివృద్ధికోరి పనిచేయ
లో మొదట వాడి మతనైతిక నియమాలగురించీ, తరువాత

వాడి సత్ప్రవర్తనగురించీ, తరువాత వాడి మేధాసామర్థ్యం యొక్క ఉద్ధరణగురించీ ప్రయత్నించేవాడు ఉత్తమ అధ్యాపకుడు. పైలక్షణాలుగల అధ్యాపకుడు ఆర్నాల్డ్ అనే ఇంగ్లీషు మేష్టరు. అతని బోధకిప్పుడు మతం అనకూడదుట, ఆయ[న] బోధననే మతపరం చేశాడనాలట!

మేష్టర్లు రాజకీయంలో జోక్యం కలుగజేసుకోకూడదని పైవారు శాసించనక్కర్లేదు. రాజకీయపు పిల్లిమంత్రాలు వెయ్యడం మొదలెట్టిన మేష్టరు బోధనకి పనికిరాడు. బోధనకి కావలసిన స్థిరత్వం నిశ్చలత్వం నిదానం అతనికి ఉండవ్. స్థి[ర] జ్ఞానం బోధచేసేవాడికి చంచలపరిస్థితులలో పక్షావలంబనం కర్తణీయంగా కనపడకూడదు. అతడు పక్షపాతం ద్వేషించాలి. సరే రాజకీయంకూడదన్నారుగాని మేష్టరుకి, మతంకూడదన్లే[దే] భాషాజ్ఞానం కూడదన్లేదు. శాస్త్రాలు, కళలు ఇవేమీ వద్ద[న] ఎవరూ పట్టుపట్టలేదే! చాలామంది ఎందుకోకృషి చెయ్యరు మతం అంటే చెబుతాను, ఇస్లామూ క్రీస్తుమతమే నయం వాటిలో కొంతేనా నియమానుసరణం ఉంది. హిందూమత అని కొందరు వ్యక్తులు రాసుకుంటారు. అదేమిటో దాని విధులూ బాధ్యతలూ ఆచరణా ఏమిటో తెలియకుండాను అటువంటివారు మేష్టరీలో ఉండి మేష్టరీ చేస్తున్నాం అన కోడం సాహసం. అదంతేఏమిటో అదెక్కడ దొరుకుతుంది ఎరుగని ఏమేష్టరుదగ్గిరైనాసరే చదివిన కుర్రాడికిఅదిఎట్లా తె స్తుంది? దృఢమైన మతజ్ఞానం లేనప్పుడు దైవభక్తి పా మేష్టరికి ఎక్కణ్ణించివస్తాయి? తన విలవ కట్టేవాడు దేవ

తప్ప మరోడు ఉండజాలడు అని నమ్మకంలేనివాడు శాంతంగా
మేష్టరీ ఎల్లాచేస్తాడు ? ఇనస్పెక్టరు ఒకనాడొచ్చి మేష్టర్ని
ఏం తణిఖీ చెయ్యగలడు ? ఆవేళ వేషం భాషా బాగుంటే
బాగున్నట్టూను లేకపోతే మానినట్టూనా ? పాఠం బాగులేదని
రిమార్కు చేసిన తణిఖీదార్నే ఆ పాఠం చెప్పి చూపించమంటే,
ఆపని తనది కాదంటాడు, అధికారరీత్యా కపడ్దార్ అని కూడ
అనగలడు. అదికాక భాషలో మేష్టరు ఎంత ఆప్యాయంగా
కృషి చెయ్యాలి! తెలుగులిపి ప్రపంచలిపులన్నింటిలోనూ ఎంత
ప్రశస్తమైనది ? ముత్యాలకోవలాగ దస్తూరీ ఉండాలంటారే,
ముళ్ళకంపలాగ దస్తూరీతో కుర్రాణ్ణి తయారుచేసినవాణ్ణి ఏమ
నాలి ? స్కూలు ఫైనలుక్లాసులోకి వచ్చింతరువాత కుర్రాణ్ణి
అల్లాంటివాణ్ణి పట్టుగుని దారిని పడెయ్యడం ఎంతఅసంభవం!
గుణింతాల్లో విశేషాలు ఎన్ని చూడాలి! 'హ' అనే అక్షరంతో
వచ్చే సంయుక్తాక్షరాలు పలకడం ఎంత నేర్చి నేర్పాలి ?
ఏ భాషలోకంటె ఎక్కువగాఉండే తెలుగులోని సంధి
సూత్రాలమాటేమిటి ! చ జ శ అనే అక్షరాలకి మాత్రమే
ఉండి కడం హల్లులకి తాలవ్యాలు లేకపోడం అనేది గమనించి
ఆవిధమైన సంస్కారం చేసుగోడం ఎప్పుడు ? ఇవి ఇట్లాఉంచి,
తెలుగుమహాకావ్యాల్లోని ముఖ్యఘట్టాలు (అధమం) చదివి
ఆనందించడం ఎప్పుడు? నేను పైనసూచించినవన్నీ డబ్బుతో
నిమిత్తంలేని వేకద ? నాట్యం, ఉపన్యాసం, ఈరెండేకాక అభి
రుచుల్ని బట్టి లలితకళలలో ఏ ఒకటేనా పట్టుగుని ప్రతిమే
ష్టరూ ఎందుకు ఉపాసన చెయ్యరాదు ? అది జీవితదృక్ప

ధాన్ని ఎంతగా ర్చగలదు? నాకర్థంకి ఎంతవీలు? మళ్ళీ
సూక్ష్మాలు సంగతులే, ఆ బోధనాపద్ధతులే ఆ జీతాల హెచ్చిం
మాట్లాడుకునేబదులు, ఉపాధ్యాయులు ఇటువంటి మానసిక ఛ
వృద్ధికీ ఆత్మాభివృద్ధికీ తోడ్పడే దారులు ఎందుకు తొక్కకూ
డదు! ఇవి పిల్లలకి అత్యంతంగా లాభదాయకం అనేమాట
అటుంచి మేష్టరికి కూడా ధైర్యం, వ్యక్తిత్వం, అర్హత
ఉత్సాహం ఇస్తాయిగదా! తీరిక చిక్కినప్పుడు కవనమో
చిత్రకళో, శిల్పమో అభ్యసించి సాగిస్తే హృదయం వి
లం అయితీరుతుందని అందరూ నమ్ముతారు కదా! స్వధర్మ
అయిన బోధనకి నియమితకాలం ప్రతిరోజూ గడిపి మిగతైన ఇతర
సమయాలలో ఇవి అవలంబించకూడదు అని శాసనం లేదే

కాబట్టి, బోధనలో ఉండే పరమార్థమూ, బోధన
యొక్క ఆదర్శమూ, బోధనలో ప్రత్యక్షంగా కనిపి
చిక్కులూ, బోధనయొక్క పరమావధీ, బోధనలో ప్ర
కారకంగా ఉండే తరుణాలూ సంగ్రహంగా చూశాం.
దక్షులైన కొందరు గురుదేవుల పద్ధతులలో నాకు న
చిన నూత్నాలు అవలంబించి ఈ వృత్తిలోనే నేనూ ఉన్నా
ఇందులో ఏ లేశమైనా అవలంబనీయమే అని మీకు తోస్తే
నాకు కావలసింది. అట్లా తోచకపోయినా, నాకు తెలి
వరకు యథార్థం చెప్పాను. మరి సెలవ్.

[25-1

సంపూర్ణం

